

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • JÚL • ČERVENEC • LIPIEC 1986 (ČÍSLO 338) CENA 10 ZL

WARSZAWSKA KONFERENCJA PRZEDZIĘBIA PZPR

CYKLUS VOJVODSKÝCH STRANÍCKÝCH KONFERENCIÍ, ktoré užatvorili dôležitú etapu príprav k X. zjazdu PZRS, zakončila 31. mája konferencia varšavskej stranickej organizácie. Jej účastníci sa zaoberali návrhmi a mienkami vyplývajúcimi zo spoločenskej diskusie o Návrhu programu PZRS a o Zjazdových tézach. Zvolili spolu 110 delegátov na X. zjazd, medzi nimi I. tajomníka PZRS Wojciecha Jaruzelského, ktorý vo svojom vystúpení o.i. povedal: Vchádzame do poslednej etapy príprav k zjazdu. Nebude to slávnostný ceremoniál. Chceme, aby to bol zjazd kritický, odvážny, tvorivý, obratný k ľudom práce, k ich potrebám a ašpiráciám. Na snímke: záber z rokovania v Zavode Marceliho Nowotku.

všetkých kontinentov. Delegáciu KSSZ viedol generálny tajomník UV KSSZ Michail Gorbačov a delegáciu KSC — člen predsedníctva UV KSČ a prvý tajomník UV KSS Jozef Lenárt.

X. zjazd otvoril prvý tajomník UV PZRS Wojciech Jaruzelski, ktorý zároveň prednesol referát ústredného výboru „Úlohy strany v socialistickom rozvoji a upevňovaní Poľskej ľudovej republiky“. Tento rozsiahly programový dokument znamenal syntézu cesty, ktorú prešla strana od IX. zjazdu, zhŕňoval návrhy a hodnotenia z predzjazdovej kampane a stanovil úlohy strany do budúcnosti. Druhým významným dokumentom bol referát rady ministrov na tému spoločensko-hospodárskeho rozvoja krajiny v terajšom päťročí a do roku 1995, ktorý prednesol predsedu vlády Zbigniew Messner.

Poľská zjednotená robotnícka strana mala ku dňu 31. mája t.r. 2 125 762 členov a kandidátov. Robotníci tvorili 38,2%, rolníci 9% a pracujúca inteligencia 51,5%. V období od IX. zjazdu sa počet členov zmenšíl skoro o 700 tisíc. V tom istom čase do strany prijali vyše 160 tisíc kandidátov. Priemerný vek člena strany dosahuje 42 rokov. Počas predzjazdovej kampane sa újalo slova vyše milióna členov a kandidátov strany.

K problematike X. zjazdu PZRS sa vrátíme v nasledujúcich číslach Života.

V ČÍSLE:

Črty z partizánskych bojov	6—7
Osobnosti — Vladislav Vančura	8
Skúška zo slovenčiny	10
Obec na okraji gminy	11
Nový domov Zelovanú	12
Pohled do Československa	13

ZÁKON O MLÁDEŽI. Hlavním tématom zasedania Sejmu 22. května t.r. byly otázky mládeže. Sejm vyslechl vládní zprávu o základních problémoch osvěty a výchovy a o podmínkách životního a pracovního startu mládeže. Po debatě trvající několik hodin Sejm schválil zákon o zásadách účasti mládeže ve státním, veřejném, hospodářském a kulturním životě. Sejm projednal rovněž v prvním čtení vládní návrh zákona o organizaci a financování sociálního pojištění. Na snímku: v zasedací síni.

VÝše 1000 VYDAVATEĽOV z 23 krajín vystavovalo svoje knihy na XXX. medzinárodnom knižnom veľtrhu vo Varšave. Rozsiahlu expozíciu mali vydavatelia z CSSR, ktorí predstavili vyše 200 kníh na jednej spoločnej výstave a v 25 stánkoch jednotlivých českých a slovenských vydavateľstiev. S viacerými ich predstaviteľmi, ktorí nám po skončení veľtrhu darovali vystavované knihy, sme sa už tradične stretli na pôde našej redakcie. Sú to: Alfa, Avicenum, Mladé Letá, Obzor, Osveta, Pravda, Slovenské pedagogické nakladatelstvo, Slovenský spisovateľ, Smena, Svoboda, Sport a Tatran. Srdečne im dākujeme. Na snímke: záber z veľtrhu.

STALOWA WOLA. Ve zdejšej huti bola zahájena sériová výroba moderného hydraulického nakládače Ł-35. Zanedlouho bude predveden zahraničným obchodníkum na svetové výstavě stavebních strojů BAUMA-86 v Mnichově. Konstruktéri ze Stalowej Woli doufají, že jejich dílo bude exportní navštívenkou našeho průmyslu.

EFEKTÍVNEJŠIE

PREKONÁVAŤ SLABOSTI

Počas diskusii o návrhu programu strany a o tézach na X. zjazd sa dosť všeobecne hovorilo, že musíme inakšie ako v minulosti pristúpiť k riešeniu mnohých otázok, aby sme dosiahli kvalitatívny zvrat v celom hospodárstve, ktoré zahrňuje súkromný a socialistický sektor. Poukazovali na to, že v spoločnosti tkvie ešte veľa sôl a možnosti, ktoré po uvoľnení a sústredení na najdôležitejších otázkach môžu pomôcť v rýchlejšom a efektívnejšom boji s tým, čo nám prekáža, v spoločensko-hospodárskom rozvoji, v usporiadani medziľudských vzťahov, vo využití objektívne existujúcich šancí, aby sme zaujali náležité miesto v súčasnom svete, súhlasne s potenciálnymi možnosťami poľskej spoločnosti.

Hovorilo sa tiež o nevyhnutnosti zlepšenia životných podmienok, prinavrátenej trhovej a finančnej rovnováhy, o zmenšení rôznych fažkostí všedného dňa atď. Poukazovalo sa na metódy, pomocou ktorých budeme môcť dosahovať tieto ciele. Učastníci diskusie skúmali tiež spôsoby uročenia rozvoja jednotlivých priemyselných odvetví a otázky plnšieho reagovania na výzvu súčastnosti, aby sme tým povejšie mohli stavať pokrok a modernosť proti konzervatizmu, aktivitu proti lachostajnosti. Bojovať proti všetkým prejavom marotrátnosti, kunktátorstva, chytráctva a patológie.

Samozrejme, sú to problémy spojené so sebou, ale nie vždy vidíme závislosť medzi priemyslom a poľnohospodárstvom, ktoré je dôležitou a nerozlučnou súčasťou národného hospodárstva. V posledných rokoch bolo znač-

né úsilie hospodárstva usmernené na zlepšenie výživy. V poľnohospodárskej produkcii ako celku dosahujeme pomerne priaznivé výsledky. Odhaduje sa, že už dosiahla a dokonca o niečo prekročila „predkrízovú“ úroveň. Avšak stále je rastlinná výroba väčšia a živočišná menšia, preto musíme nadľaď udržiavať listkový systém. Obmedzený je totiž dovoz krmív a prírastok úrody nemohol ešte vyrovnať nedostatky zo zmenšeného dovozu. Zlepšilo sa zásobovanie poľnohospodárstva traktormi, nastal pokrok v zavádzaní nových odrôd semien, v poľnohospodárskej kultúre. Sú fažkostí so zásobovaním hnojivami a najmä prostriedkami na ochranu rastlín. Existujú tiež iné fažkosti, napr. s nákladmi na spracovateľský priemysel a skladovanie úrody, ktoré v niektorých odvetviach brzdí a v iných priam znemožňuje odber poľnohospodárskych plodín. Všetci vieme, že využívanie existujúcich rezérv v poľnohospodárstve a obmedzenie strat je najjednoduchšou a najlacnejšou cestou zlepšenia zásobovania. Uspokojenie rastúcich požiadaviek na potraviny a modernizácia poľnohospodárstva, teda zvýšenie životnej úrovne obyvateľov vidieka ešte stále očakáva na vytvorenie nevyhnutných podmienok aj v poľnohospodárstve, aj v poľnohospodársko-potravinárskom priemysle. Možnosti sú veľké, ale poľnohospodárstvo sa musí stať „očkom v hlave“ predovšetkým našich priemyselných potentátov.

ADAM CHALUPEC

PREDJAZDOVÉ PORADY KSSČaS

STRANÍCKEHO KOLEKTÍVU

4. mája tr. zasadali v Jablonke členovia stranickeho kolektívu pri ÚV KSSČaS, ktorý založili 19. januára tr. v Krakove. Na zasadanej sa venovali otázkam spojeným s návrhom programu strany na X. zjazd a zvolili vedenie kolektívu — za predsedu kr. Silvestra Moša z Krempach, za podpredsedu kr. Eugena Kotta z Dolnej Zubrice a za tajomníčku kr. Annu Mačičákovú z Jurgova. Zároveň stranický kolektív sa činne zúčastnil porady oravského obvodného výboru KSSČaS. Oboznámil sa s jeho prácou a problémami, podporil návrhy schválené na porade a rozhodol sa ich prihlásiť v rámci predjazdovej diskusie vojvodským stranickým orgánom v Novom Sáči.

ORAVSKÉHO OV

Základom pre krajanskú diskusiu na porade oravského obvodného výboru KSSČaS

bola správa jeho predsedu kr. Alojza Šperláka za minulý rok a plán práce, ktoré sme uverejnili v Živote č. 4 na str. 21.

Jednou z prvoradých úloh — zdôrazňovali krajania — je potreba zvyšenia počtu žiakov na vyučovaní slovenského jazyka, najmä v tých základných školách, v ktorých sa doteďaž slovenčinu nevyučuje. Avšak realizácia tejto otázky sa stretáva s rôznymi prekážkami. Príklady škôl v Podškli a Veľkej Lipnici-Skočíkoch, kde sa slovenčina napriek prihlásenému požadovanému počtu žiakov nevyučuje, sú výrečným dôvodom na to, že Kuratórium osvety a výchovy v Nowom Sáčci nevenuje tejto otázke náležitú pozornosť.

Pre našu organizáciu je potrebné nadľaď vziať krajanskú mládež na stredných a vysokých školách na Slovensku.

Doterajšie styky spišského a oravského obvodu s pohraničnými okresmi na Slovensku sú sporadicke a náhodné. Potrebňa je stála, kultúrna spolupráca s týmito okresmi. Taktiež v rámci družby a spolupráce Nowosáckého vojvodstva so Stredoslovenským krajom by sa mala nájsť aj naša Spoločnosť. Novosácké kultúrne orgány by mali pomôcť Spoločnosti pri cestovaní našich súborov na vystúpenia napr. na Detvu. Stáva sa

však, že namiesto pomoci kladú pred súboru a ich členov prekážky, často formálneho rázu.

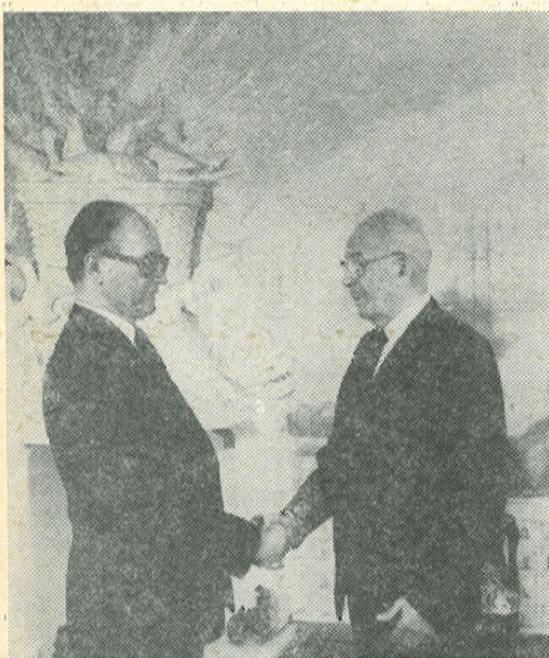
Recitačnú súťaž pre žiakov navštievujúcich hodiny slovenčiny organizuje Spoločnosť, redakcia Život a Kuratórium, avšak na odmenu pre víťazov súťaže prispievajú iba dva príkladne malo mať aj Kuratórium.

V školách, v ktorých sa vyučuje slovenčina, nie sú hudobných nástrojov. Za ich zaistenie sú zodpovedné osvetové orgány spolu s ÚV KSSČaS.

Folklórne súbory Spoločnosti pocitujú značný nedostatok krojov a hudobných nástrojov a najmä odbornej choreografickej pomoci. Pri likvidácii týchto nedostatkov je nevyhnutná pomoc vojvodského oddelenia kultúry a umenia v Nowom Sáčci.

Veľmi slabo sú v niektorých obciach vybavené klubovne Spoločnosti, ktoré v súvislosti s tým nie sú v stave viesť ozajstnú kultúrnu činnosť. Nutne treba doplniť a zlepšiť ich vybavenie a zároveň zamestnať v nich skutočných inštruktorov.

Napriek prísľubom na rôznych miestach nadľaď nie je vybavená otázka sídla ústredného výboru v Krakove. Zodpovedné za túto situáciu sú krakovské administratívne orgány.

PLR — ČSSR. Na pozvanie prvého tajomníka ÚV PZRS a predsedu Štátnej rady Wojciecha Jaruzelského bol v Poľsku na priateľskej pracovnej reýsteve generálny tajomník ÚV KSC a prezentor ČSSR Gustáv Husák. Oba štátneci sa stretli v Otwocku Wielkom pri Varšave, kde si vymenili informácie o prípravách na X. zjazd PZRS a realizácii uznesenia XVII. zjazdu KSC, zhodnotili stav vzťahov medzi PLR a ČSSR a vymenili si názory na aktuálnu medzinárodnú situáciu. Zhodne konštatovali, že

PLR a ČSSR pripisujú zásadný význam ďalšiemu prehľbovaniu vzťahov priateľstva a spolupráce medzi oboma krajinami, posilňovaniu bratských vzťahov so ZSSR, politicko-obranného spojenectva v rámci Varšavskej zmluvy a upevňovaniu jednoty z zamknutosti socialistického spoločenstva.

W. Jaruzelski a G. Husák zdôraznili pokrok dosiahnutý v hospodárskej i vedeckotechnickej spolupráci, rastie obchodnej výmeny, koordináciu národochospodárskych plánov, poukázali na potrebu ich rozširovania, zavádzania vyšších foriem spolupráce, rozvíjania vzájomných vzťahov v oblasti kultúry, vedy, cestovného ruchu a v ďalších oblastiach. Podpisali tiež Dlhodobý program rozvoja hospodárskej a vedeckotechnickej spolupráce medzi PLR a ČSSR do roku 2000.

Obaja štátneci zdôraznili, že príčinou existujúceho napäťia vo svete je agresívna politika imperializmu. Potvrdili plnú podporu mierovým iniciatívam ZSSR, ktoré vyjadrujú spoločné záujmy a úsilie socialistických krajín o zachovanie mieru, o odvrátenie hrozby jadrovej vojny a o dosiahnutie obratu v normalizácii medzinárodných vzťahov. Na snímke: zvitanie W. Jaruzelského a G. Husáka pred začiatom rozhovorov.

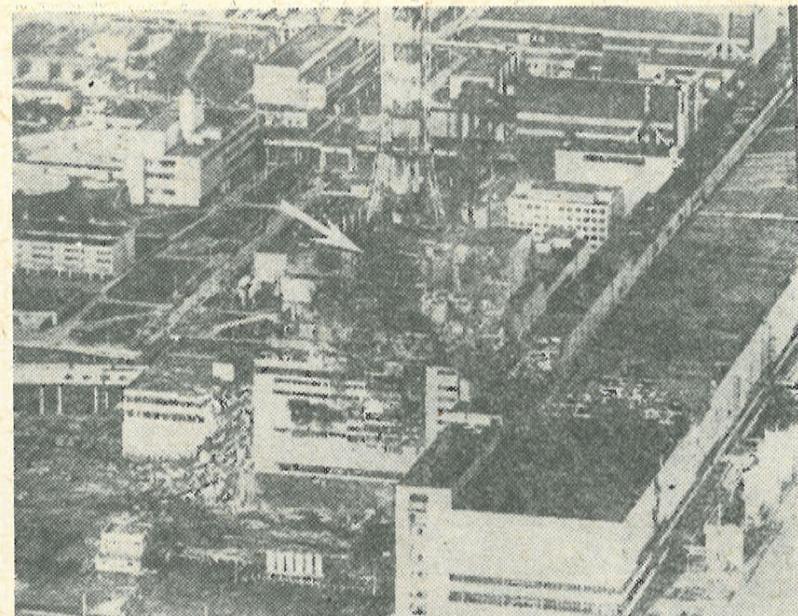

KURTOVI WALDHEIMOVI (na snímke) chybovalo len minimalné percento hlasov, aby získal absolútну väčšinu a stal sa prezidentom Rakúska po prvom kole volieb. Rakúsky kancelár Fred Sinowatz, ktorý je zároveň predsedom socialistickej strany, hovoril o kandidátovi tejto strany a Waldheimovom súperovi — Kurtovi Steynovi, že má v druhom kole „dobré šance“. Zase rakúsky polytológ Karl Ucakar povedal, že hlasovanie Rakúšanov 4. mája bolo hlasovaním proti vláde socialistov, ktorej obraz je zlý. Povedal tiež, že bývalý generálny tajomník OSN, obžalovaný Svetovým kongresom Židov z nacistickej minulosťi, získal aj hlasy konzervatívnych aby získal absolútну väčšinu a stal sa pre a jeho minulosťou.

V druhom kole volieb 8. júna t.r. za prezidenta Rakúska zvolili Kurta Waldheima.

VARŠAVA. Do Poľska prišiel sudánsky bežec Omar Kalif, ktorý pod patronátom UNICEF cestuje po európskych krajinách, kde sa zúčastňuje uličných behov s výzvou o pomoc pre africké deti. O. Kalifa prijal podpredseda Rady ministrov Zbigniew Gertych, potom spolu s poľskou mládežou sa zúčastnil behu po varšavskom Starom meste. Na snímke: Omar Kalif u Zbigniewa Gertycha, sprava Irena Szewińska.

ZÁPAS S NEŠTESTÍM. Práce na likvidácii dôsledkov havárie v černobylskej jaderné elektrárni nepretržite pokračují. S použitím moderných materiálov a technických prostriedkov začala rozsahlá deaktivizácia územia, budov a zařízení elektrárny, silnic a dalších objektov v nejbližším okolí. Evakuace obyvateľov z okruhu 30 km kolem elektrárny skončila, lidé byli dopraveni do bezpečí. Některé rodiny s dětmi byly evakuovány do pionýrského tábora tripolské jaderné elektrárny v Ukrajinskej SSR. Havária v Černobylej přilákala do postižené oblasti i řadu domácích a zahraničních novinářů.

V západných zemích se rozptýlila silná protisovětská kampaň. Po mluvám učinila přítrž vystoupení řady zahraničních odborníků v čele s generálním ředitelem Mezinárodní agentury pro atomovou energii Hansem Blixem. Dvaadvacet televizních společností vysílalo 14. května projev generálního tajomníka ÚV KSNS Michaila Gorbačova, v němž se sovětský představitel vyjádřil nejen k černobylskému neštěsti, ale přišel s dalšími významnými iniciativami týkajícími se odvrácení hrozby jaderné války, zastavení nukleárních pokusů a rozšíření spolupráce při mirovém využívání jaderné energie. Na snímku: šipka vyznačuje místo havárie v černobylské jaderné elektrárni.

MIECZYSŁAW FOGG, ktorý oslavil 85. narozeniny a 60. let uměleckej práce, bol vyznamenaný Komandorským krížem s hviezdou řádu Obrození Polska, udeleným Státní radou. Jubilant obdržel pri této príležitosti osobní dopis s blahopřáním od Wojciecha Jaruzelského. Na snímku: Mieczysław Fogg zpívá v Café Fogg v roce 1946.

PROTI KONTRAREVOLUCI. Jak se nedávno vyjádřil prezentor USA Ronald Reagan, Spojené státy jsou připraveny podobný agresivní útok, který podnikly proti Libyi, zopakovat i proti Nikaragui. Zároveň zdúraznil, že jeho vláda bude i nadále usilovat o to, aby prosadila finanční pomoc pro nikaragujské kontrarevolucionáře ve výši 100 milionů dolarů. Agresivní vměšování Spojených států do vnitřních záležitostí Nikaraguy stálo za posledních pět let životy více než 11 000 nikaragujských občanů.

Na snímku: záběr z jedné z četných demonstrací, na níž obyvateli Managuy protestují proti agresivní politice USA a podpoře, které se z USA dostává kontrarevolučním bandám.

MEXIKO VE STATISTICE. Mexiko je zemí s rozmanitým podnebím. Nejvíce položeným městem je Toluca — 2651 m n.m., nejníže leží Monterrey — 522 m, místo utkání polské jedenáctky. Nejvyšší teploty v červnu byly zaznamenány v Monterrey — měsíční průměr 33,1 stupně.

V polovině června začíná v Mexiku doba dešťů. Bouřky přicházejí většinou odpoledne; organizátoři se proto před mistrovstvím obávali, že se některá utkání budou hrát na hřištích pokrytém vodou.

A nyní několik údajů o nadmořské výšce, srázkách a teplotách v červnu ve městech — dějiště fotbalového mistrovství světa.

POLoha MĚST

	PRŮMĚRNÉ ČERVNOVÉ SRÁZKY	PRŮMĚRNÁ ČERVNOVÁ TEPLOTA
Puebla 2144 m n.m.	280,6 mm	24,1 st.
Irapuato 1725 m n.m.	135,2 mm	23,7 st.
Leon 1804 m n.m.	215,1 mm	29,6 st.
Mexiko 2238 m n.m.	348,6 mm	24,8 st.
Monterrey 522 m n.m.	222,5 mm	33,1 st.
Neza 2238 m n.m.	348,6 mm	23,9 st.
Guadalajara 1547 m n.m.	291,8 mm	28,7 st.
Queretaro 1816 m n.m.	297,0 mm	28,1 st.
Toluca 2651 m n.m.	320,1 mm	18,2 st.

méně 10 dolarů za možnost podílet se na této obrovské akci.

NEJKRÁSNĚJŠÍ OČI. Angličanka Angela Spencerová byla uznána za „ženu s nejkrásnějšíma očima“. Měla z toho velkou radost, ale obává se povinností, které jí čekají. Angela se totiž bude muset zúčastnit mnoha besed a seminářů o prevenzi očních chorob.

Na snímku: Angela Spencerová v koruně „ženy s nejkrásnějšíma očima“.

Snímky: CAF, AP a archív

42 LET PLR

22. VII. 1944–1986

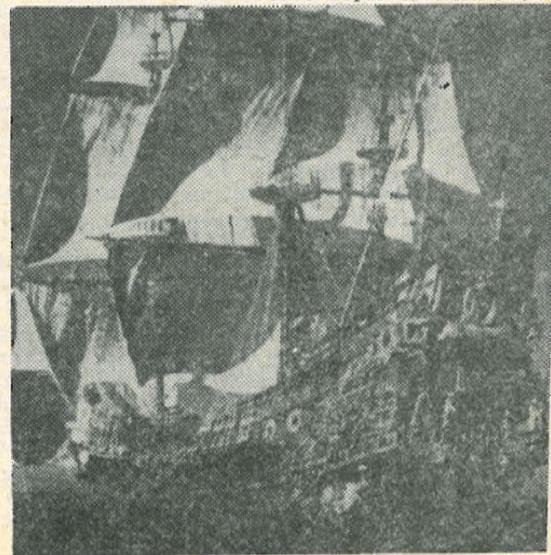
Již 42 let je červenec v Polsku příležitostí k zamýšlení o nejnovějších dějinách naší vlasti a závěrech, které lze vyvodit z minulých let. Letos to však nejsou jen úvahy související s datem vyhlášení Manifestu PVNO v roce 1944, který vyhlásil nové lidové Polsko, vyzýval k pokračování bojového a ideového spojenectví se Sovětským svazem, k boji proti hitlerovským okupantům a za znovuziskání západních území k Odře, Lužické Nise a Baltu. Vytvořilo to příznivé podmínky pro vytvoření lidové moci, nezávislé státní existence, bezpečných hranic a hlubokých reforem ve všech oblastech života, naopak se lišících od meziválečného období.

Letošní červencové úvahy naklánějí k pohledu na události a přeměny celých 42 let, které od základů změnily společnost i celou zemi. Socialismus se stal trvalým směrem rozvoje Polska, které musí dohnat čas ztracený v letech krize a překonat stávající potíže. Zajistit vyšší jakost života, vrátit správný smysl zásadám socialistického zřízení a vyrovnat se s proměnami současného světa.

KRÁLOVSKÉ GALA. V Londýně byla uspořádána velká oslava 60. narozenin britské královny Alžběty II. Kromě celé královské rodiny, včetně královny matky, prince Charlese a jeho manželky Diany, se oslav zúčastnily jiné evropské korunované hlavy, mj. španělský král Juan Carlos, ministerská předsedkyně Velké Británie Margaret Thatcherová a bývalí předsedové britské vlády Harold Wilson a Harold Macmillan. Oslavy zahájil koncert a mše ve windsorském kostele. Po mše královna projela ulicemi města (viz snímek), ačkoliv bezpečnostní služba byla proti tomu. Tak tisíce Londýňanů mohly pozdravit svou královnu. Kronikáři oslav však nemluví o nákladech na tuto oslavu...

PIRÁTI A MISIE. Před festivalem v Cannes se mnoho psalo o novém filmu Romana Polańskiego Piráti. Roman Polański natočil svůj další film po několikaleté odmlce, a kromě toho se na něm podíleli tvůrci ze všech konců světa: z Ameriky, Španělska, Polska, Itálie, Afriky, Anglie a Francie. Za třetí v hlavní roli vystoupil Walter Mathau, jeden z nejpopulárnějších amerických herců a za čtvrté je to nejdražší film na světě. Náklady překročily 40 milionů dolarů, přičemž pětina byla věnována na stavbu věrné kopie španělské válečné lodi ze 17. století (na snímku). V Cannes byli Piráti promítáni mimo soutěž. V této situaci porota udělila Zlatou palmu filmu britského režiséra Rolanda Joffa Misie, vyprávějícemu o problémech obchodu indiánskými otroky v 18. století v Paraguayi. Za nejlepší role byli odměněni Francouz Michel Blanc, Angličan Bob Hoskins, herečka z NSR Barbara Sukova a Brazilec Fernando Torres.

Uverejňujeme výňatok z knihy Bohuša Chňoupka Lámanie pečati, ktorá bude ešte tento rok vydaná v polštine pod názvom „Lamanie piečzeti“ v Družstevnom vydavateľstve vo Varšave. Je to epopeja o Slovenskom národnom povstaní, ktorú rozpráva významný tvorca. Dielo preložil Stanisław Majewski, účastník udalostí popisovaných na stránkach knihy, čo zdôraňuje aj sám autor v predstove k poľskému vydaniu.

Výňatok Čestné miesto, ktorý sme vybrali na uverejnenie, rozpráva o osude Slováka prinúteného bojoval v cudzej veci, v cudzej uniforme, ktorý konečne nachádza správnu cestu.

Bohuš Chňoupek

ČESTNÉ MIESTO

(I)

Od narodenia ho volali Ján Brezík. Odvtedy, čo ich zabral Horthy, Brezík János.

V štyridsiatom narukoval. Do Székesfehérváru. K tretiemu pěšemu.

Vcelku obišiel dobre: „Už z pol roka som sa z vojenčiny vytúzil,“ vraví. Bol Slovák. A Slovákov vtedy regent ešte nepotreboval. Brezík dokonca ani nesedel. Len raz ma akýsi nadrotmajster prikázał hodit sa dvadsaťpäť ráz na zem aj s britvou v ruke. Vtedy totiž na izbe holil kamaráta a zle sa zahľásil.

V marci, v štyridsiatom druhom, ho povolali znova. Mysiel si, že len preto, aby si zopakoval povely, ktoré si pred dvoma rokmi nacvičil.

Boli to však plané nádeje. Nechceli od neho, aby si niečo osviežil a zopakoval; kázali, aby sa už o mesiac, v polovici apríla roku 1942, vybral v zostave tretieho maďarského pešieho székesférhervárskeho pluku desiatej ľahkej nagykanizskej divízie tretieho szombathelyského armádneho zboru druhej maďarskej armády víťaza generálplukovníka Jány Gusztáva na Východ. Bojať proti bolševizmu.

Bol to podarený pluk, ten tretí székesférhervársky. Rumuni, Srbi, Slováci, Rusini. A Maďari. Bolo ich oveľa menej, zato samé šarže. Poddôstojníci, rotmajstri, dôstojníci, až po ezredeša, plukovníka, od kialsi od Levic. Všetci roduverní.

Na Don dopochodovali uprostred leta v zostave nemeckej skupiny armád „B“ a zaujali pozicie na prudkom svahu.

O dva týždne vyskočili zo zákopov. Útočné vlny sa zlomili v palbe obrancov urívského predmostia.

O mesiac zopakovali rovnako krvavý kúpel. A o ďalší mesiac znova, lenže s dvojnásobným počtom mŕtvych a ranených.

V polovici septembra sa začali zakopávať. V októbri pripravovali na dlhodobú obranu. V novembri ich zasypal sneh a zem zmrzla na košť. Oblečení a obutí len na leto sa chveli zimou a hľadali. V bunkroch plných myší, čo sa sem stiahli zo zasnežených polí, si na smrť zvykali väčšimi než na prázne žalúdky. Vyjst v krátkych kabátoch a ľahkých rovnošatách do drsného fujaka a ostrého mrazu značilo takmer istú smrť. Ist do útoku — zahynúť v sovietskej palbe. Ujst z frontu — zasa dostať sa do ohňa nemeckých poľných žandárov, guľometníkov a delostrelectva, čo držalo ich tylá. Z pasce nebolo úniku.

Koncom roka Červená armáda vykrútila pri Stalingrade krk Paulovi. Medzitým sa na Done vzdali satelitné armády: začiatkom decembra ôsma talianska, po nej dve rumunské divízie.

Rad bol na Maďarov. Nemci stiahli z ich postavení delostrelectvo, premiestnili do tyla poľné žandárstvo. Báli sa ich pomsty. Sovietsi vyzvali Maďarov, aby prešli. Odpovedou bol ďalší pokus o útok na urívské predmostie a Tačihu. Táto masová vražda stala životy tisícky výčerpaných a premrznutých honvédov. Odvtedy už Rusi Maďarov nevyzývali.

Druhého januára namerali šestnásť stupňov pod nulou. Piateho devätnásť. Maďarskí generáli sa hlásili jeden po druhom na märdoku a cestovali domov. Po nich sa hlásili ako chorí plukovníci a majori. Napokon aj veľa nižších dôstojníkov. Honvéd v bunkroch,

v roztrhaných kabátoch, v bagančiach s kraťučkými sárami drkotali zubami, ponechaní bez jedla, zásob a liekov napospas osudu. Chlieb tvrdý ani skala, samý myšacinec, pleseň a ťad, s ktorým k nim občas prenikli z tyla, trhal a zdúval útroby. Tváre a ruky im pokryli rany po omrzlinách. Zmietali nimi horúčky, kántril ich škvornitý týfus, vnútornosti im nivočila úplavica. Pud sebažachovy v tomto beznádejne vysilujúcim mraze, čo lámal vôle i mysel, v tomto odpornom zápachu a nekonečnom, všetko bičujúcim vichre sa natrvalo zjednotil s atavistickou túžbou po teple a jedle, po prístreši bez vši, myši, smradu, hnačiek a horúčiek, s podobou hitu čohosi, čo zaženie hlad, a gľu, čo zohreje. To bola predstava života. Domova. Ľeny. Deti. Pokoja. Vlasti? Ach, kdežo bola vlast! A vlastne — aká vlast?

Dvanásťeho januára napoludnie, v bezvetri, klesa ortuš teplomeru na tridsaťšest stupňov pod nulu. Ruky sa priliepalí na kov zbrani, závery diel sa neotvárali, pušky neodislovali, motory neštartovali, kyselina v akumulátoroch sadla.

Od polnoci rozorvalo ticho ohromujúci výbuch. Potom druhý. Tretí. Čtvrtý. Zem sa chvela, nebo horelo, detonácie zúrili.

Maďarské bunkre sa rozletúvali po horiacom snehu, tlakové vlny trhali pľúca, vyrážali dych, čo živé, ryčalo a jačalo strachom, čo stálo, padlo, čo viselo zletelo, vzduch naplnil pach horiaceho benzínu, škvareného mäsa, dynamitu a jedovatých žltozelených plameňov, zemskej útruby akoby sa boli roztvárali a všetky živly akoby boli zúrili naraz, a tí, čo ešte v tomto orkáne a zemetrasení žili, pustili sa do behu ako v ošiali a hynuli v snehu pokrytom sadzami a popolom ani Pompejčania pod Vezuvom a množili rady obetí tejto noci, ako ju neskôr nazvali.

Tí, čo prežili, nikam nebežali. Motali sa v snehu po pás ako zbaňený zmyslov, tackali sa po bojisku posiatom mŕtvolami ako opití, a hoci palba už utichla, ohlušení tupo pozerali do plameňov. Keď sa preryli tanky s hviezdami až k nim a vojaci na nich volali davaj sjudu, ich vydesené tváre, neprítomné oči, chvejúce sa pery, ktoré sa v úzase otvárali, ale nevydali hľaska, nasvedčovali, že vôbec nechápu, čo sa s nimi stalo. Sluch sa im ešte nevrátil. Z usí a nosov im tiekla krv.

Zo štvrtmiliónej druhej maďarskej armády zostali trosky.

Tretí székesférhervársky pluk neboli v strede útoku. Front sa však rozpadol, kto vládal — utekal. Z roty zostala len tretina, vojaci zapadali do závejov, so zasadenými očami a znečitlivenými tvárami, s omrznutými prstami v bagančiach okovaných ťadom sa vliekli snehovou metelou. Kto zastal — zmrzol.

A čierne vtáky sa zlietavali na krvavé hody pred očami ustúpujúcich vojakov. Mali sinavé strhané tváre a už nemyseli na nič.

A potom prileteli tie lietadlá a zhodili letáky.

PREČÍTAJTE A OD OVZDAJTE SVOJIM DRUHOM! MAĎARSKÍ HONVÉDI PRI DONE!

Pri Voroneži za posledné štyri mesiace zahynuli Vaše najlepšie divízie. Dobre viete, že ich Červená armáda, ako aj budapeštiansku tankovú brigádu takmer úplne rozdrvila. Za tento čas zahynulo, bolo ranených alebo padlo do zajatia vyše stotridsaťtisíc honvédov.

Honvéd! Na čo teda čakáte? Na to, že Vám pomôžu Nemci? Na to čakáte zbytočne! Nemci krvácajú na všetkých frontoch! Na jedinom z nich, pri Stalingrade, za 70 dní ich zahynulo 300 000!

Vieme, že za nich nechcete ani bojať, ani umierať. Aby ste mali strach zo zajatia a ďalej bojať, klamú Vás, že Rusi vraždia väzňov. Neverte tomuto podľemu klamstvu. Prejdite k nám, na stranu Rusov, jednotlivo alebo v skupinách, v čate, v rote! Ani vlas na hlave sa Vám neskrivi. Je to jediná Vaša záchrana! Front znamená smrť. Vojnové zajatie život.

TENTO LETÁK PLATÍ AKO PRIEPUSTKA JEDNOTLIVCOVI ČI SKUPINE, KEĎ PREJDÚ FRONT A VZDAJU SA CERVENEJ ARMÁDE!

PREČÍTAJTE A OD OVZDAJTE SVOJIM DRUHOM!

Už nešli. Vyčerpaní na smrť, s vypätím všetkých sil bojovali o každý krok, so sebzaprením kládli nohy do snehu, bezducho ich vyfáhovali zo závejov, meravo, s otupenými zmyslami padali do biehlych hrobov.

V mrakoch hučali lietadlá.

Potom ešte ležali v akejsi deravej, spolovice spálenej stodole na smeradlavej slame, nasiaknutej všetkými pachmi frontu a ráno ti vojaci, čo sa postavili na nohy, sa celí ohromení ohmatávali, či sú naozaj nažive.

Neskôr zbadali čierne drevnice, medzi nimi autá a červenoarmejcov.

„Obist dedinu! Keď Rusi zaútočia, brániť sa!“ chriepel ezredeš opitý ani čik.

„Hovno!“ zahodil pušku honvéd Brezík János. Tvár mu až ozelenela od strachu, cítil, ako mu stiahlo hrdlo.

„Obist dedinu!“ rozhadzoval rukami plukovník.

No ostatní takisto zahodili pušky.

„Zastrelí vás ako psov,“ chriepal veliteľ.

Vtedy im už šli v ústrety červenoarmejci.

Obec Jabloničné. Práve tam prešiel zvyšok tretieho maďarského székesférhervárskeho pluku k Červenej armáde. A tam honyedi zastrelili svojho opitého ezredeša.

Stalo sa to prvého februára roku 1943.

Vtedy, keď druhá maďarská armáda už nejestvovala.

Najprv ich nakrmili. V tých chvíľach žili iba ústami, zubami, žáludkami. Nežuli, ale hltali. Do útrob kruto zvieraných hladom pažravo napchávali kusy chleba, nevedeli sa dosýtiť.

Potom ich odšikovali do zajateckého tábora v Libišanoch. A odtiaľ zasa peši do iného tábora. Pri Volžsku.

Zima vykonalá na Brezíkovi svoje, tak ho poskrúcalo, že musel do nemocnice. Ležal v nej dlho, a ešte aj potom, keď sa z tej pliagy vystrábil, chodieval celý utrápený k lekárovi na ošetrovňu.

Vtedy, na sklonku leta sa stalo čosi, čo vzrušilo celý tábor. Maďarov, Rumunov, Rakúšanov, Talianov aj Nemcov. Priecestovali československí dôstojníci. Zo Svobodovej armády.

Veliteľ tábora dal nastúpiť tých zajatých honvédov, čo sa pokladali za Slovákov. Predstavil im dvoch civilov. Vraj prišli preto, aby sa s nimi porozprávali o ich budúcnosti. Rozhovory, pokračoval, sa budú viesť v jednej z miestnostiach veliteľského baraka s každým osobitne. „Ponáhľať sa netreba. Predsa neprší, vravíme my Rusi.“

Brezík šiel na rozhovor ako jeden z prvých. Ved' ich aj brali podľa abecedy.

„Sadnite si,“ povedali mu a zalistovali v papieroch. „Tak vy ste Ján Brezík.“

„Ján Brezík,“ prikývol.

„Narodený?“

„Prvého januára 1919.“

„Teda Kozorožec.“

„Prosím?“

„To len tak. A kde?“

„V Bánove.“

„Kde je Bánov,“ bol zvedavý ten vyšší.

„Pri Nových Zámkoch.“

„Hm,“ zahmkal civil. „Aká to bola obec? Maďarská? Či slovenská?“

„Slovenská! Čisto slovenská. Odjakživa.“

„Do akéj školy ste chodili?“

„Ja? Do slovenskej. Ved' u nás ani iná nebola. Až keď prišiel Horthy, akože po arbitráži, otvorili aj maďarskú.“

„Z akéj ste rodiny. Myslím, čím bol otec?“

„Otec? Robotník. Robil u gazdov.“

„Ale tu stojí, že ste mali kone.“

Až teraz mu svitlo, že na tých papieroch, do ktorých dvaja pozerali, je akiste jeho životopis, čo kedysi krvopočne zosmolil. A tam pisali aj o koňoch.

„Mali sme kone, ale až keď rozparcelovali statkárov. A dostali sme tri holdy. Vtedy si otec zadovážili kone. Aj s nimi furmančili.“

„Hm,“ zamrmial zasa ten vyšší.

„Z koľkých ste deti?“

„Je nás osiem.“

„Vymenujte ich.“

„Najstaršia je sestra Veronika. Po nej Katarina a Františka. Potom brat Paňo. Po ňom ja. A tí mladší, Michal, Jozef a Mária.“

„Čo robili staršie sestry?“

„Co robili? Nuž čo bolo, to robili. Cez leto u Bulharov v Nových Zámkoch na zelenine, a inak doma.“

„A s vami to ako bolo? Vy ste vyučený, či nie?“

„Nuž ako to povedať. Robil som doma pri koňoch, no potom prišiel bratanec zo Šurian a vráví otcovi: „Strýko, dajte mi Janka do holičstva, vyučím ho, ani platiť nemusíte, bude mať remeslo. Otcovi sa to zapačilo, lebo krkov bolo doma neúrekom, nuž som sa vyučil za to, čo sa nukalo.“

„A čo potom? Keď ste sa vyučili?“

„Holil som a strihal.“

„Mali ste živnosť?“

„Akú živnosť! Ved' som nemal ani na prenajatie miestnosti, nito ešte na zariadenia.“

„Tak ako ste robili to vaše remeslo?“

„Chodil som po domoch. Mal som šesdesiat chlapov. Každú sobotu som ich obriadil, raz do mesiaca strihal. A za to som dostal na konci roka pol metra obilia.“

„A z čoho? Dali, čo mali. Viete, aká to bola pomoc pre rodinu? Len si to zrážajte. Šesdesiat ráz po pol metra.“

Chlapí zmlkli, potom sa civil zasa spýtal:

„Ste ženaty?“

Prikývol.

„Deti máte?“

Chvíľu na nich pozeral, potom čiahol do vnútorného vrecka chatrnej uniformy a vytiahol z neho list opečiatkovany vojenskou cenzúrou, ktorý už tisíc ráz prečítal, tisíc ráz otvoril a zložil a ktorý skryl a zatajil, keď prechádzali k Červenej armáde, aj keď prišiel do tábora. Prestrel ho pred tých dvoch.

Milovaný Janko! písala mu žena. Ponáhľam sa ti napísal radostnú novinu. Druhého decembra sa ti narodil syn. Je zdravý a mocný, väži tri šesdesiat a pokrstili sme ho na Jána, po Tebe. Všetci sa z neho tešime...

„Čo je to radostník?“ spýtal sa civil.

„Co ste vráveli?“ prebral sa zo zamyslenia.

„Radostník. Co je to?“

Len teraz si uvedomil, že chlap, čo sa pyta, je Čech, hovorí s ním po česky, a preto nevie a ani nemôže, čo je to radostník, ktorý mu žena, ako v liste spomíala, poslala.

„To je pálenka, ktorá sa posielala krstnému, keď sa narodi dieťa. Ale takisto aj ďalším. No krstnému viac. Nuž mne poslala žena fašu pálenky, ale nikdy nedošla. Nemci ju vyslopali!“

Tí dva mali zrejme veľa času, ozaj na nich nepršalo. Pýtali sa na kadečo. Aj na to, ako zahodil pušku, keď prechádzali k Červenej armáde. Aj koľko mládencov narukovalo z Bánova do maďarskej armády.

„Koľko? To neviem. No z môjho ročníka nás bolo tridsaťva. Pätnásť padli.“

„Vymenujte ich.“

Kresba: Jozef Cesnak

„Gašpar Blanár. Vinco Rybár. Tomáš aj Jano Mazúchovci, bratia, obaja sú nebohí. Peter Babin, aj toho našla gufka, aj Karola Juríkika.“

„Dakujem, to stačí,“ dvihol ruku vyšší chlap.

„Boli ste v Levente?“ zaujímalo ich.

„V Levente? Bol. Pravdaže bol. Všetci sme tam boli. Každého tam zapisali. No iba zo dva-tri razy sme cvičili, a tým sa to aj skončilo.“

„Bol otec v dajakej strane?“

„To veru neviem. Tuším nebol. Za Masaryka sa ani nepamätam a za Horthyho — kto zo Slovákov by sa dal k takému?“

Tí dva všetko starostivo pozapisovali a napokon povedali:

„Pozrite, pán Brezík. Istotne viete, že v Sovietskom zväze sa utvoria československá jednotka. Veli jej plukovník Svoboda. Už bojuje na fronte.“

„Viem,“ skočil im do reči, „čcel by som byť v nej. Ostnatých drôtov, reči pri latríne a ničnerobenia mám už akurát dosť.“

„Dobre. Vráťte sa na svoje miesto. Dáme vám vedieť.“

Vtedy vybrali stošesdesiat Slovákov, naložili ich na vlak a odvezli k svobodovcom. Sestnáti zostali v tábore s otvorenom v hlave, nazývaným ústa dokorán. „Co sme vykonali, že nejdeme s ostatnými? Pozerali jeden na druhého a skúmali svoju minulosť. Až po týždni, keď ich už zožierala neistota, prideliili im dôstojnika a ten ich poslal do vlaku. „Kam cestujeme?“ vyzvedali. „Kto je zvedavý, bude skoro starý,“ odbil ich žartom a o deň vysadil v Krasnogorsku.

Boli v tábore, a neboli v tábore. Volalo sa to antifašistická škola.

„Som Marek Čulen,“ privítal ich už sivejúci šesdesiatník. Hovoril tvrdzo, po záhorácky. Niektoré slová nahrádzali ruskými. Bol vyučený kováč. Pracoval v Amerike, bol zakladateľ a predseda Slovenskej komunistickej strany a oznámil im, že im bude prednášať.

„Prednášať?“ nerozumel Brezík.

„Vy sa tu predsa budete učiť.“

„Učiť? Nás vybrali bojovať, nie učiť sa!“ nechápal Brezík.

„Istotne. Ešte sa dosť nabojujete! Prv sa však musíte učiť.“

Učili ich o boji utláčaných národov Európy za slobodu, o nevyhnutnosti odstrániť v Nemecku od moci nacizmus, o úlohe robotníckej triedy pri budovaní demokratickej spoločnosti, o národnostnej otázke, o príčinách tragédie Československa roku 1938, o Marxovi, Leninovi a Stalinovi, o teheránskej konferencii, a história bojov za práva robotníckej triedy.

Keď už končili, spýtal sa raz Čulen Brezíka:

„Keby bolo treba, vedel by si zabiť Nemca?“

„Aj podrezat. Hoci britvou,“ povedal Brezík.

Čulen sa naňho pozrel, akoby mu chcel čítať myšlienky, no bez slova odišiel.

Opäť prišli dôstojníci, prečítali zoznamy a nechali nastúpiť absolventov. Brezíka vynechali.

Bežal za nimi. „Nezabudli ste na mňa?“

Dôstojníci znova prezreli zoznamy. Nebol na nich.

Cudoval sa ako vtedy vo Volžsku: „Co sa stalo? Zabudli na mňa? Alebo nie som hoden armády?“

Nik mu nepovedal ani slova. Kamaráti odišli. Motal sa medzi barakmi, lámal si hlavu a hádal, čo sa stalo, kde je chyba.

O dva týždne ho zavolali:

„Začlenili vás do skupiny, ktorú odprevadi na miesto dôstojník. Hľaste sa uňo.“

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

BOHUŠ CHŇOUPEK, Lámanie pečati
(XIV) Čestné miesto — výňatky

že každý příběh má být kořeněn láskou a nenávistí. Má čpěti po kotliku, v němž byl uvařen, má být vypracován, abyste poznali jeho kuchaře, jako piják pozná vinici, kde se urodila jeho láhev."

A Vančurovy příběhy skutečně „čpějí po kotliku, v němž byly uvařeny“. Jeho básnické obrazy jsou vždycky smyslově konkrétní, přesné do detailu. Je to jistě proto, že Vančura byl výrazný výtvarný talent. Některá místa jeho próz na nás působí dojemem filmového scénáře, detaily a polodetaily jako by byly snímané kamerou. Taťo silná vizuální schopnost ho přivedla i k vlastní filmové práci.

První prací, která upoutala pozornost literární veřejnosti byl román Pekař Jan Marhoul (1924). Hrdina — prostý, radostný a bezelstný člověk je příliš poctivý, aby mohl obsát v odlišném světě třídní kapitalistické společnosti. Vančura vytváří jakýsi hymnus o dobrém člověku, kerý nemůže obstát ve světé peněz. Básnickou zkratkou vyslovuje své kritické stanovisko ke společnosti, zečela v duchu revolučních tendencí první poloviny dvacátých let.

Jestě intenzivněji zazněl společenský protestní tón další Vančurovy prózy. Pole orná a válečná (1925) se vzdalují běžné románové formě. Je to proud stavěný na volné asociaci představ, vzrušený lyrický monolog, který je vášnivým protestem proti válce.

DÍLO NESMRTELNÉ ŽIVOTEM

Pouhých třiapadesát let života vyměřil osud Vladislavu Vančurovi, spisovateli, jehož tvorba znamená mezník v naší literatuře, hodnotu, kterou oceňovali autorovi současníci a plně ji docenila teprve naše doba. Prověrka desetiletí neznamenala v tomto případě tu nejmenší újmu, naopak — teprve s odstupem let si uvědomujeme modernost a aktuálnost tohoto literárního odkazu, který v mnoha směrech předběhl svou dobu a jehož jazyk může ještě dnes být vzorem pohřichu nedostižným...

Vladislav Vančura se narodil 23. června 1891, vystudoval medicínu a léta vykonával na Zbraslavě povolání zubního lékaře. Od mládí jej přitahovala literatura, ona mu byla zpočátku tím největším koníčkem, aby se mu posléze stala povoláním a ještě lépe — posláním.

Vančurův čtenář stojí v úctě před formální dokonalostí jeho děl, nechává se unášet bohatostí jeho jazyka a krevnatými, hluboce lidskými příběhy Vančurových hrdinů.

Osobité místo Vladislava Vančury v moderní české literatuře i ve filmu a divadle je spojeno s uměleckou avantgardou Devětsilu (seskupení mladých avantgardních umělců všech oborů, vzniklé ve spojení s revolučním hnutím r. 1920), s jejím revolučním názorovým a politickým stanoviskem. Vančura představuje nejvýraznější vrchol básnické prózy v české literatuře mezi dvěma světovými válkami. Vančurovo umělecké hledání a experimentátorství bylo ve shodě s jeho revoluční vírou. Byl přesvědčen, že nové, socialistické umění musí být nové nejen svým obsahem, ale i formou, aby mohlo spoluutváret styl socialistické epochy.

Vladislav Vančura jako lékař i jako umělec měl rád život, lidi. Jeho pojetí života je renesanční. Miluje rád a odmítá chaos, ve jménu prostých životních darů nenávidí všechno, co život pokřivuje. Proto nenávidí měšťactví ve všech jeho projevech. Proto vstoupil do komunistické strany, proto nenávidí fašismus a byl členem ilegálního odboje.

Vančura sám o své tvorbě řekl: „Nevěřím na nemastné a neslané vypravování. Na rozdíl od licoměrníků a lidí bez chuti tvrdím,

Nejčtenějším dílem Vladislava Vančury je vedle Rozmarného léta (1926) román Markéta Lazarová (1931). Není to román historický v pravém smyslu slova, i když vypráví příběhy loupežních rytířů. Vančurovi nešlo o přesné vykreslení historického období, ale spíše o postavy a jejich lidské osudy. Středověk si vybral proto, že ho mohl podle libosti zalidnit postavami jakoby vytěsanými z jednoho kusu. Postavami statečnými a zemitými, velikými ve své lásce i nenávisti. Tento svět drsné krásy a statečných činů stvořený podmanivou silou Vančurova vyprávěcství dostal zajímavou podobu i ve filmové verzi natočené před několika lety.

VLADISLAV VANČURA

Markéta Lazarová

(Úryvek)

Vážení pánové, dříve než si krkavci a vrány naplní vole rozpojenými údy a těly tohoto vojska, vyslechněte kratičkou úvahu bláznovu.

Ten chlapík se narodil mnohem později a za časů, o nichž povídka vypravuje, pobýval na houbách hluboko mezi azurovými skalami a lesy. Nechtějte nikomu sloužit zůstal chuj, otrhán a bez cti. Platí za ztrestánce, byl však moudrý a napsal knihu, jež se dochovala.

Nuže, co praví tento jasný duch?

Praví, že pravoprávně přičinou všech válek je nezměrná a zvířecí blbost. Ve velké nouzi, praví dále nás zedraný mudrc, se bráníváme, jako se brání medvídce, a opět jindy ve velké nouzi se vrháme na své bližní, a tu jsme podobní rysů. Vy i já chválíme za tyto počestné schopnosti Boha, ale on mu klne.

Jakžpak by potom neklnul lidem, kteří si osobují právo oblékati nás jako rysy a přirostít naše drápy, aby se tím více podobaly rysím drápům? Jakž by jim neklnul, když vychrstili na toto odění něco slavných barev

Výrazný krok k realistickému románu, který by podal souhrnný obraz doby a její společenské dynamiky představuje román Tři řeky (1936). Podobně syntetizující obraz společnosti od doby před první světovou válkou až do Vančurovy současnosti měla podat zamyšlená triologie. Ze svého záměru mohl Vančura uskutečnit jen první část, román Rodina Horvatova (1938). Od práce na trilogii odvedl autora spád historických událostí v roce 1938. Vančura citil povinnost promluvit v této těžké době k národu dilem, které by mobilizovalo všechny síly potřebné pro očekávaný boj. Okupace jen utvrdila Vančuru v jeho záměru. Proto začal psát své Obrazy z dějin národa českého (1939—40).

Nechtěl opakovat Staré pověsti české, usiloval o historicky přesný obraz, proto se opíral nejen o staré kroniky, ale i o výsledky marxistické historické vědy. Nezůstal také jen u kronikářského vyprávění. V některých partiích vytváří románový obraz doby, vypráví lidské osudy. Uplatnil přitom svůj bohatý básnický jazyk, své vypravěcké umění. Vančurův styl dosáhl v tomto díle své nejvýznamnější, klasické podoby a plně odpovídá velkému tématu a závažnému společenskému poslání díla. Obrazy, které byly příkladem mužné statečnosti a ukázkou lidských hodnot, jež svou prací a kultúrou národ vytvořil, zůstaly nedokončeny. Třetí díl zůstal torzem, od jeho stránek byl Vančura doslovně odlepen gestapem.

Jako člen ilegálního odboje, kde spolupracoval s Halasem, Olbrachtem, Václavkem a dalšími, věděl velmi dobře, jaké mu hrozí nebezpečí. Do poslední chvíle byl příkladem statečnosti a chtěl, aby se právě tak zachovala i jeho žena. Ta ve své knížce Dvacet šest krásných let vzpomíná na spisovatelovu statečnost pár hodin před jeho zatčením v době heydrichiády.

„Konečně Vladislav promluvil. Říkal, že musíme teď být připravena na to, že bude zatčen. Kladl mi na srdce — dojdě-li k tomu — že se nesmím pokusit někde interverovat a nejméně už u lidí, o kterých víme, že mají styky s Němcí. Říkal, že něco takového by pro něj bylo nepřijatelné. Za žádnou cenu, a abych věřila, že by to stejně nic nepomohlo.

Potom začal mluvit rychle o něčem jiném. Přes to, nebo spíše právě proto jsme ten večer víc mlučeli. Dívali jsme se pořád do údolí, na noční nebe, na tmavé kopce a já jsem myslila na život v míru a svobodě...“

Ráno 12. května 1942 byl autem gestapa odvezén do pankrácké věznice a 1. června zastřelen v Kobylisích na popravišti.

a smočili korouhvě ve džberu krve a vdmýchli ubohým vojskům vědomi slávy?

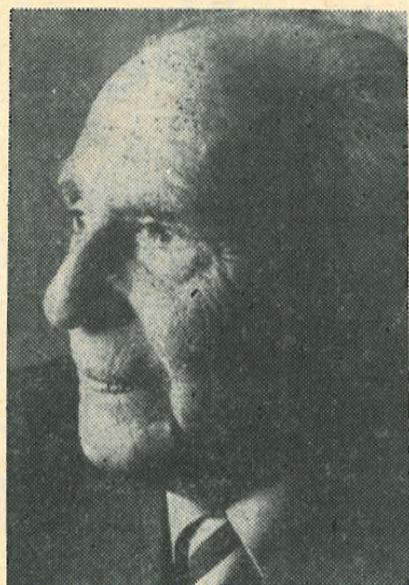
Copak to máte se slávou? Slavný je život či lépe dílo a smrt je hnušná. Spatný hospodář mytí lesy na pahorcích, spatný král ve dvaly, spatný básník mluví o zkáze. Mír, mír, mír! Dejte si zajít chuť, vy duše příliš hrubé, vy směšní troupové s mečem při stehně, dejte si zajít chuť. Pravíte: buben a já odpovím: svatba! Ba, na mou duši, přiznám vám něco básnívosti, neboť stínajice a zážehujice a rozbijejice nástroje míru zakoušte něco ze závrati tvoření, ó básníci d'ablove. Když se vaše samičky nasytily vosku na knírech, budou olizovati s tím větší chutí rány a krev na jizvách, neboť krev je nádherná! To pars pro toto, toť obraz v špatném sledu, který jste ukradli loupežníkem. Oni jsou nutkáni ke rvačkám a vy se rvete na pobídku, oni budou ztrestáni na hrdle a vy se obohatíte a budete povýšeni a chváleni za své zabíjení. Oni jsou zvěř a vy jste pačholci katovi. Lépe je být loupežníkem, jenž má duši rysí, a čest rysí, než hejtmanem jehož tvář je lidská a chrup psovský.

FRANTIŠEK NECHVÁTAL

Nar. 22. října 1905 ve Velkém Újezdě u Olomouce, zemřel 10. září 1983 v Praze.

Básník nezkrotné imaginace a jasného vidění sociální reality světa. Sbírkou Nesmrtný život vrcholí bohaté tvůrčí období posledních let. Hledá a nalézá v něm jistoty v lásce, v práci pro druhé, v poctivém lidském životě. V jeho básních se odráží celé bohatství životní a tvůrčí zkušenosti a moudrosti.

Z díla: Oheň a meč, Mateřské znamení, Blažený pozemšan, Bílá holubice, Cas motýlů a hvězd.

WŁADYSŁAW BRONIEWSKI

NÁDEJ

(Úryvok)

Naše lúky, máte krásne kvietie,
ako všade inde v šírom svete,
zem nám odhaluje jarné vnady,
my ju máme veľmi radi.

VLNOBITÍ

Cílý je život v noci, ve dne,
bouří jak moře nepřehledné.

Hemží se, proudí, hledá práci,
při odlivech se v klidu ztrácí.

Jsme — jen to z trosek světa vyčti! —
jak výbuch sopky dynamičtí.

Všechno, co bylo, je nám cizí,
všechno, co bude, jednou zmizí.

S krvavou září letních višní
smích vedra pijí lidé hřišní.

Tvé sny jen modro obloh pily
se skřivany a rozrazily.
Na konci cest se člověk zřítí,
tmám vydán v plen a vlnobití.

(Ze sbírky Nesmrtný život)

Naša povinnosť je — orať tú zem,
a to čo má v hĺbkach, vyrať jej
z dien,
naša povinnosť je — bit sa za ňu,
lebo len ju k žitiu máme danú.

V mene človečenstva, v mene zeme
budeme bojoval.
Dvere budúcnosti otvorené.
Dôjdeme. Prekonáme každú hať.

preložil VLASTIMIL KOVALČÍK

SLOVNÍK ŽIVOTA (136)

ZA: za mladi, za mlada, za slobodna, za živa, za starodávna, za horúca, za vlhka, za sucha, za vrchstolom...

Správne spojenia: na dnes týždeň, na dnes rok, raz navždy, vo dne v noci, v zime, v lete, za horami, za dolami, v prvom rade, z kroka na krok, z roka na rok, z čista jasna...

Rozlišujeme:

ZLOŽENÉ PRÍSLOVKY:

v tom (v tom zahrmele)

Všetky naše modele sú vzdušné,
potme (potme nečítaj)

nahlas (hovorí nahlas)

poruke (mať niečo poruke)

PREDLOŽKOVÉ SPOJENIA:

v tom (v tom dome bývam)

na oko (na ľavé oko nevidí)

po tme (po tme príde svetlo)

na hlas (spevák si dáva pozor na

svoj hlas)

po ruke (udrel ho po ruke).

POESKY

magnez

magnolia

mahometanin

mahometanka

mahometánski

mahoniowy

mahoń

maiłk

maj

majaczeć

majaczyć

SLOVENSKY

magnézium

magnólia

mohamedán

mohamedánka

mohamedánsky

mahagonový

mahagón

májka; máje

máj

črtať sa

blúzniť

ČESKY

hořčík

magnólie

mohamedán

mohamedánka

mohamedánský

mahagonový

mahagon

májka; máje

květen

nejasně se ukazovat

blouznit

majátek

majátek ruchomy

majáteknieruchomy

majatkowy

majcher

majdan

majdrować

majeranek

majestat

majestatyczny

majetný

majonez

majolika

major

majorowy

skala majorowa

majorytet

majowy

majówka

majster

majsterkować

majstrować

majstrowski

majtać

majteczki

majtek

mak

majetok

hnuteľný majetok

nehnuteľný majetok

majetkový

kriwák

nádvorie, námestie

kutrať

majorán

majestát

majestátny

majeňost, zámožnosť

zámožný

majonéza

majolika

major

durový

durová stupnica

majorita, väčšina

májový

majáles

majster

majstrovať

majstrovať

majstrovský

hojdať nohami

nohavičky

námorník

mák

majetek jméni movité

jméni nemovité

majetkový

kudla

nádvoří, náměsti

kutit

majoránka

majestát

majestátny

majetnost

zámožný

majonéza

majolika

major

durový

durová stupnica

majorita, většina

květnový

majáles

mistr

kutit

kutit

mistrovský

houpat nohami

kalhotky

námořník

mák.

Skúška zo slovenčiny

Vďaka pozvaniu predstaviteľov Kuratória osvety a výchovy mal som možnosť zúčastniť sa milej a súčasne veľmi väznej udalosti. Totiž učiteľka slovenského jazyka v Jurgove, Mária Glodasiková, skladala praktickú kvalifikačnú skúšku z vyučovania slovenčiny. Doteraz je to jediná učiteľka spomedzi všetkých slovenčinárov zo základných škôl na Orave a Spiši, ktorá sa rozhodla získať kvalifikačný stupeň zo slovenského jazyka. Je to do istej miery čudné, lebo z predbežných informácií vysvitalo, že záujem o zvýšenie kvalifikácie zo slovenského jazyka prejavovali viacerí učitelia. Keď však bolo treba odovzdať prihlášku a dokumentáciu, zostala iba jedna väzna uchádzca. Žeby sa iní učitelia obávali tejto skúšky? Nechce sa mi veriť, ale keby predsa, pokúsim sa aspoň stručne priblížiť praktickú skúšku v Jurgove a rozptýliť obavy.

15. aprila tr. sa v jurgovskej základnej škole zišla v Poľsku jediná komisia, ktorá je v stave udeliť kvalifikačný stupeň zo slovenčiny, v zložení: st. inšpektor Jan Jagla, metodik Anton Papanek, riaditeľ ODN v Novom Sáči Bronislaw Gawlik a kr. Eudomír Molitoris, ktorý zastupoval našu Spoločnosť.

Učiteľka Mária Glodasiková mala hodinu slovenčiny v dvoch tzv. spojených triedach. Témou piatakov bol nás ľudový odev, zasa štvrtáci mali hodinu gramatiky na tému: Slová, ktoré rovnako znajú, ale majú odlišný význam. Obidve témy určite neboli ľahké. Neodrazilo sa to však na úrovni vyučovania.

Na začiatok učiteľka vypísala na tabuli úhladným písmom obidve témy a žiaci si ich prepisali do zošitov. Potom spoločne recitovali básne od Vojtecha Mihálka Domovina moja. Piataci dostali lístočky s otázkami na tému rodnej dediny a štvrtáci si zapakovali látku z predošej hodiny a tvorili pekné vety s použitím vybraných slov. Potom naopak. Štvrtáci dostávajú pracovné listy, ktoré si tichúčko vypĺňajú a piataci odpovedajú na otázky, na ktoré sa doteraz pripravovali. Hovoria o svojej obci, súboroch. Keď však majú menovať jednotlivé časti krojov, v triede sa objavuje živá učebná pomôcka — pekné dievča a švárný šuhaj v krojoch. Žiaci majú teda uľahčenú úlohu. Potom dievča v kroji prednesie žiakom báseň od Pavla Horova

Rodná zem a je to skutočne veľmi vhodný a dojimatívý doplnok preberanej témy. Piataci si teraz v zošitech opisú kroj a štvrtáci čítajú svoje pracovné listy a odpovedajú na otázky učiteľky, tvoria nové vety. Spoločne spievajú pesnička Anička dušička, kde si bola... je príjemný a osviežujúci prvok tejto hodiny, ktorá je veľmi plynulá, vzrušujúca, a má rýchly spád. Nečudo, že sa rýchlo končí. Ešte domáce úlohy a je tu zvonček.

Komisia vysoko zhodnotila hodinu M. Glodasikovej a dala jej výbornú známku. Treba skutočne vyzdvihnuť vynikajúcu prípravu vyučovania z metodického a odborného hľadiska. Napriek tomu, že to boli dve triedy, hodina bola využitá do poslednej minúty. Znamenite pripravení žiaci a ich pekná slovenčina svedčí o sústavnej, prikladnej práci,

že ešte znásobňovalo dobrý dojem z vyučovania.

Druhá časť kvalifikačnej skúšky — ústna, sa konala 16. júna tr. v Nowom Sáči pred tou istotou komisiou, do ktorej došla stredoskolská učiteľka Helena Paleníková. Ústna skúška sa týkala znalosti slovenského jazyka, metodiky učebného procesu, ako aj pedagogických a psychologických znalostí. Nemusím hovoriť, že učiteľka M. Glodasiková aj na tejto skúške dobre obstala a prvá v Poľsku získala kvalifikačný stupeň zo slovenského jazyka.

Aké sú praktické výhody zo získania kvalifikačného stupňa? Okrem zvýšenia odborných znalostí a morálneho zadostiučinenia je to aj zvýšenie platu, ale predovšetkým vyššia úroveň vyučovania, ktorá sa nakoniec odrazí na lepšej príprave žiakov.

Kvalifikačný stupeň môžu urobiť všetci učitelia, ktorí absolvovali učiteľské štúdium a postgraduálne štúdium slovenčiny, tzn. tri letné kurzy slovenského jazyka na Slovensku. Teda aj ďalší učitelia-slovenčinári majú šance, treba ich len využiť. Dúfam, že som aspoň čiastočne rozptýliť ich obavy.

Text a foto: DOMINIK SURMA

Učiteľka M. Glodasiková počas vyučovania slovenčiny

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

SRPEN — AUGUST

1.VIII.1291. Vyhlásenie Švýcarskej konfederacie.

1.VIII.1696. V Helkovicích u Žamberka se narodil Prokop Diviš, významný český učenec a vědec, vynálezce bleskosvodu; později farář v Přiměticích u Znojma (zemřel 21.XII. 1765).

1.VIII.1941. Vybukla první světová válka.

1.VIII.1944. Po pěti dlouhých letech tragické okupace Varšava opět povstala proti německým útočníkům. Od 1. srpna do 2. října 1944 vojenské oddíly odbojového hnutí a varšavský lid vedly povstalecký hrdinský boj s přesilou nenáviděného nepřítele. V tomto vlasteneckém boji se spojily všechny sily bojující Varšavu. Vedle vojáků Zemské armády (AK) bojovali vojáci Lidové armády (AL), členové PPR a PPS, mládež a dospělí, muži a ženy. Na povstaleckých barikádách bojovala také skupina varšavských Slovákov, Česi — vojáci čety 535 (seskupení „Kryška“), vytvořené protifašistickým Slovenským národním výborem, který od roku 1942 působil v ilegalitě v okupované Varšavě.

Známé okolnosti vzplanutí povstání způsobily, že od samého počátku boj byl nerovný a osouzený k neúspěchu. Povstání, pláno-

vané velitelstvím Zemské armády jako krátkeobá ozbrojená akce, se stalo všeobecným osvobozeneckým bojem lidu Varšavy.

Avšak ani největší hrdinství a obětavost nemohly zvítězit nad obrovskou přesilou německé armády, oddílu SS a policie. Nepodařil se pokus vojáků 1. polské armády přepravit se s pomocí přes Vislu. 2. října povstání kapitulovalo. 63 dny bojů si vyžádaly obrovské lidské a materiální ztráty.

2.VIII.1891. Byla založena Bulharská sociálně demokratická strana, od roku 1919 Bulharská komunistická strana.

2.VIII.1945. V Postupimi skončila konference šéfů vlád SSSR, USA a Velké Británie, na níž bylo projednáno poválečné uspořádání Evropy a rozhodlo se o polských hranicích na Odře a Nise s úplným přesídlením německého obyvatelstva.

3.VIII.1303. V Olomouci byl zavražden český kráľ Václav III., poslední z dynastie Přemyslovců (nar. 6.X.1289).

4.VIII.1863. V Martině se konalo 1. (zakládajúcí) valné shromáždění Matice slovenské.

5.VIII.1806. Pád I. německé říše, zvané Císařství římské národu německého, existujúci od roku 962 a zahrnujúci veľké území. Při-

pomeňme: II. říše — císařství Hohenzollernů, existovala v letech 1871—1918; III. říše, hitlerovský název státu (1933—1945) navazovala na období největší moci Německa.

6. a 9.VIII.1945. V těchto dnech Američané shodili dvě atomové bomby na dvě japonská města — Hirošimu a Nagasaki. Zahynuly statisíce lidí, z povrchu země zmizela více než polovina obou měst, budovaných celá staletí. V celých poválečných dějinách slova „Už nikdy Hirošimu“ se stala výzvou světu, aby zastavil všechny pokusy s vražednými jádernými zbraněmi; stala se nadřízeným cílem všech pokrokových sil na světě v boji za všeobecný mír.

7.VIII.1941. V Petrohradu zemřel Alexander A. Blok, ruský básnik, symbolista, autor mystických poem s národními a sociálními motivy (nar. 28.XI.1880 v Petrohradu).

7.VIII.1941. V Kalkatě zemřel Rabindra-náth Tagore (vlastn. R. Thákur), největší novodobý indický básnik a spisovatel, dramatik, filozof, skladatel a malíř, nositel Nobelovy ceny v roce 1913. Psal bengálsky a anglicky (nar. 7.VI.1861 v Kalkatě).

8.VIII.1940. Začala téměř tříměsíční vzdušná bitva o Velkou Británii, v níž významnou

Obec na okraji gminy

Poslednou oravskou dedinou na ceste z Oravy do Krakova je Podvlk. Tiahne sa pozdĺž cesty E-7 a vedľa potoka Čierna Orava.

V Podvliku býva ok. 2000 ľudí, čo predstavuje 11 percent z celkového počtu obyvateľstva v Jablonskej gmine. Skutočných roľníkov, ktorí žijú iba z gazdovstva, nie je veľa. Gazdovstvá sú väčšinou neveľké, od 3 do 6 ha. Pôda tiež nepatrí k najúrodnnejším, väčšinou je 4—5. triedy. Tunajší roľníci sejú málo obilia, najčastejšie oves, jačmeň a trochu raže na povrievšľ. Väčšinu pôdnego areálu zaberajú lúky, vďaka čomu sa rozvíja chov mliečneho a jatočného dobytka. V minulom roku podvlčanskí roľníci predali ok. 3 tis. litrov mlieka viac, ako sa plánovalo.

Nie všetci roľníci môžu vyžiť zo samého gazdovania. Musia si privrábať bud' pridruženou výrobou, alebo v štátnych podnikoch a v remesle. Mnohí Podvlčanovia pracovali na Slovensku, ale v poslednom čase v rámci štvorročného stredenia pracovníkov viacerých prepustili. Nemusím hovoriť, že ľudia nie sú spokojní najmä, že úrad pre otázky zamestnávania posielal tam pracovať ľudí z iných oblastí Nowosączského vojvodstva.

Ked som už pri polnohospodárskych otázkach, chcel by som uviesť, že Podvlčanovia majú sice meliorované 2 tretiny polí, ale hospodáriť nie je ľahko, lebo gazdovstvá sú veľmi rozdrobené. Napríklad predsedu MS KSSCaS kr. Jozef Gribáč má svoje vyše päťhektárové gazdovstvo asi v osiemdesiatich kúskoch. Potrebné je sceľovanie pozemkov, lenže v pláne pre najbližšie obdobie sú iné obce. Podvlčanovia musia ešte počkať.

Cím dnes žijú Podvlčanovia a aké problém my ich trápi? Odpoveď na túto otázkou som hľadal u ríchťa obce, ktorým je 35-ročný Vladislav Bohačík. Za ríchťa ho zvolili iba pred dvomi rokmi a zvláštne je to, že nie je roľníkom. Problémov, ako napokon všade, je dosť aj v Podvliku. Ale z bohatého výpočtu ríchťa sa mi jeden javil ako najdôležitejší. Je to nedostatok akýchkoľvek kultúrnych zariadení. Do r. 1979 v skromnej hasičskej režime bol klub Ruch-u, ale pre nedorozumenia s hasičmi bol likvidovaný. Čo teda v Podvliku môžu ponúknut mladým ľuďom, ale nielen mladým? V podstate nič. Činnosť mládežníckych organizácií sa tiež obmedzuje na príležitostné organizovanie zábav. Potom nečudo, že mládež sa rozpíja a hľadá iný život mimo obec. Pije však nielen mládež. Ved'

za posledné dva roky došlo k dvom tragickej udalostiam, ktoré zapríčinil alkohol. Zahynuli dva ľudia. V súčasnosti Podvlčanovia bojujú aspoň o novinový stanok Ruch-u a je nádej, že ho dostanú po preťahovaní z Oravy.

Rólnici sa sťažujú na nedostatočné prídeľy poľnohospodárskych strojov a stavebných materiálov. Stačí uviesť, že Podvlk dostal v min. r. 1 traktor a niekoľko desiatok metrov rúr na ústredné kúrenie. Sú to iba kvapky v mori potrieb. A žiadosti v Gminnom úrade v Jablonke sa kopia.

Celý finančný fond, ktorý obec dostala od gminného úradu, ríchťa rada venovala na opravu ciest a mostov do príslušných sídlisk ako na Danielki a do Kavalero. Trápi ich však zákaz dobývania štrku a kameňov z riečneho koryta. Dovoz z odľahlých Maniov a Dunajca je veľmi nákladný a nevypláca sa. Chýbajú teda prostriedky. A tak by sme mohli pokračovať v menovaní ďalších mestných problémov, ktoré trápia občanov. Najlepšie, ako sa zdá, hospodári tu urbár, ktorý vlastní ok. 200 ha lesov a lúk. Z vypracova-

ných prostriedkov pomáha podľa možnosti obci. Plánuje tiež postaviť urbársky dom, v ktorom by sa hľadalo miesto na knižnicu a pre mládež, kym nepostavia ozajstný kultúrny dom, čo ešte bude trvať. Väčšinu stavebných materiálov už zhromaždili, vybavujú formality spojené so získaním pôtrebného stavebného pozemku, ale zo všetkých sôl sa im snažia vo výstavbe prekaziť budúci susedia, ktorí sa obávajú o rušenie kľudu.

Zo spoločenských a kultúrnych organizácií tu najlepšie pôsobí naša miestna skupina KSSCaS, ktorá má aj viditeľné výsledky. Aktívne pracuje divadelný krúžok pod vedením kr. Márie Gribáčovej. MS má v Podvliku aj svoju klubovňu, ktorá však nemôže uspokojať všetky potreby, keďže je to skôr miesto skúšok divadelníkov a organizačného sídla.

Tešíť sa alebo sťažovať? Mysím si, že reálizácia potrieb si vyžaduje predovšetkým dobrú prácu a angažovanosť všetkých občanov, najmä v spoločenských verejnoprospešných práciach, vďaka ktorým možno veľa dosiahnuť. Vedia o tom aj Podvlčanovia, lebo len za minulý rok vytvorili hodnotu 1 mil. zl. Nestačí povedať, že Podvlk je v gminnom úrade v Jablonke piatym kolesom u voza a má malú priebojnlosť.

Text a foto: DOMINIK SURMA

Staré a nové v Podvliku

úlohu sehráli polští a českoslovenští letci, bojujúci nejprve v britských jednotkách a pozdĺži ve vlastních perutích.

9.VIII. — 12.XII. 1941. Boje polské Brigády karpatských strelcov na obranu Tobruku.

9.—16.VIII.1944. Bitva 1. obrnené brigády Hrdinů Westerplatte u Studzianek.

13.VIII.1926. V Bíránu (provincie Oriente) se narodil Fidel Castro, vedoucí kubánský revolucionár a politik, predsedu revoluční vlády a ÚV Komunistické strany Kuby.

13.VIII.1946. V Londýně zomrel Herbert George Wells, anglický spisovateľ, historik a sociolog. Ve svých názorech pojil víru ve vedeckotechnický pokrok s vásni společenského reformátora. Rozvinul a zpopularizoval utopický a vedeckofantastický román (nar. 21.IX.1866 v Bromley).

14.VIII.1431. Husitská vojska porazila u Domažlic křižáckou výpravu.

14.VIII.1956. V Berlíně zomrel Bertold Brecht, nemecký spisovateľ, jeden z nejvýznamnejších současných dramatických autorov, novátor, divadelní teoretik a praktik (nar. 10.II.1898 v Augsburgu).

15.VIII.1945. Bezpodminečná kapitulace Japonska. Konec druhé svetovej války.

16.VIII.1896. Objevením nalezišť zlata na Yukonu v Kanade začala zlatá horečka, ktorá zanedlouho zasáhla i Aljašku.

17.VIII.1916. V Martině zomrel Svetozár Hurban-Vajanský, významný slovenský spisovateľ, literárny kritik, publicista a organizátor slovenského národného a kultúrneho života (nar. 16.I.1847 v Hlbokém, západné Slovensko).

18.VIII.1851. Toho dne ve 4 hodiny ráno po nově postavené železniční trati, první v Rusku, vyjel z Petrohradu do Moskvy první vlak. Přijel na místo téhož dne ve 23,000, což bylo tehdy rekordem; dostavník urazil tuto vzdálenost 700 km za tři dny.

18.—31.VIII.1946. V Praze se konal I. světový kongres studentů, na němž byl povolen Mezinárodní svaz studentstva.

22.VIII.1891. V Praze zomrel Jan Neruda, vynikajúci český básnik, prozaik, dramatik, kritik a publicista, klasik české literatúry, bojovník za kulturní a společenský pokrok, za novodobé národní umění (nar. 9.VII.1834 v Praze).

23.VIII.1851. V Hronově se narodil Alois Jirásek, významný český romanopisec a dramatik, autor historických románů (zemřel 12.III.1930 v Praze).

23.VIII.1944. Vypuklo protifašistické povstání v Rumunsku. Svržení diktatury Iona Antonescu. Státní svátek RSR.

23.VIII. Svátek polského lidového letectva. Výročí prvního boje 1. stíhacího pluku „Warszawa“ v oblasti Warky.

24.VIII.1856. Ve Slovenské Lubči se narodil Samuel Czambel, významný slovenský jazykovedec (zemřel 18.XII.1909 v Csillagregyi u Budína, Maďarsko).

24.VIII.1736. Ve Varšavě se narodil Stanisław Małachowski, maršálek Čtyřletého sejmu (1788—1792), jeden ze spolutvůrců Ústavy 3. máje (zemřel 29.XII.1809 ve Varšavě).

24.VIII.1891. V Karviné se narodil Gustaw Morcinek, spisovatel těsně spjatý se Slezskem. Ukažoval jeho minulost a současný život v mnoha románech. (zemřel 20.XII.1963 v Krakově).

27.VIII.1576. V Benátkách zomrel Tiziano Vecellio, italský maliar, jeden z nejvýznamnejších renesančních umělců (nar. kolem roku 1488 v Pieve di Cadore v severní Itálii).

29.VIII.1756. Ve Žnině se narodil Jan Śniadecki, matematik, astronom a filozof, jeden z nejvýznamnejších vedečov polského osvícenství (zemřel 21.IX.1830 v Jaszuncach u Vilniusu).

NEJLEPŠÍ V POHRAÑIČÍ

Po druhé světové válce se mnoho našich českých krajanů vrátilo do Československa. Usadili se většinou v sudetské pohraniční oblasti. Na úpatí Lužických hor v malebné krajinné leží Varnsdorf. Toto město a jeho okolí se stalo novým domovem mnoha Zelovanů. Byl mezi nimi i spolutvůrce Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku, spoluzařadatel obvodní skupiny Společnosti v Zelově a první předseda zelovského obvodního výboru KSČaS Vilém Tomeš.

Sedmnáctitisové město se třemi významnými průmyslovými podniky, jejichž výrobní značky a výrobky se těší dobré pověsti na zahraničních trzích: manšestrové sametové a plyše z národního půdniku Velveta, punčochy z Elity a horizontální vyvrtávačky z konkernového podniku TOS Varnsdorf se vývážejí do mnoha zemí. Město mladých, především žáků středních odborných učilišť, která v současné době vychovávají téměř 2 tisíce učňů. Město, které je nositelem čestného titulu ministerstva vnitra „vzorné hraničářské město“.

Udělení titulu bylo podloženo tvrdou prací a vynikajícími výsledky, jichž město dosáhlo v rozvoji pracovní, politické a kulturní aktivity. Tyto výsledky mluví konkrétní řeči faktů. Uvedeme jen ty nejvýznamnější.

V občanské akci zvelebení města bylo postaveno umělé kluziště a jiné sportovní ob-

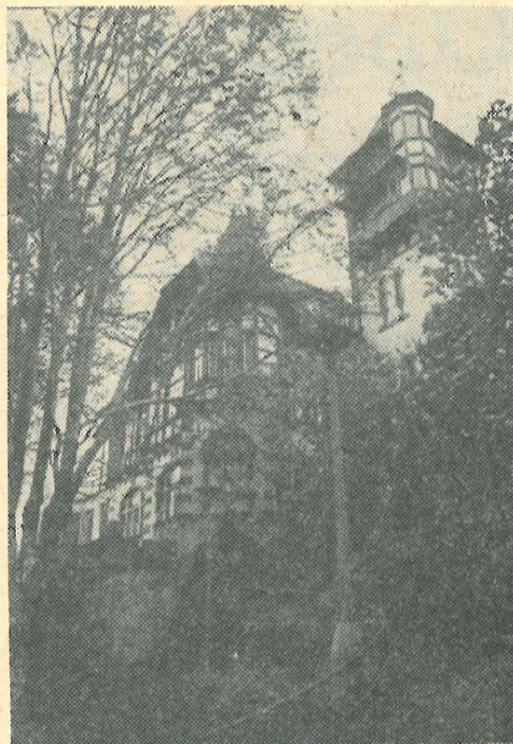
jekty. Staví se sportovní hala učňovské mládeže. Bylo upraveno autobusové nádraží, moderní prodejna potravin a požární zbrojnici. Městu přibyla zelené plochy a parčíky. To vše díky vydavné pomoci varnsdorských občanů, kteří svému městu nezíštně věnovali tisíce hodin svého volného času.

Občanům slouží zdravotní poliklinika, vybavená po generální opravě moderním zařízením a nejnovější zdravotnickou technikou. Přibližně polovina finančního rozpočtu města je věnována školství. Nová školní jídelna umožňuje stravování 1500 školních dětí.

Začalo se také s modernizací bytového fondu, která spolu s novou bytovou výstavbou zabezpečí nové bytové jednotky pro mladé občany Varnsdorfu.

Velkou pozornost věnuje městský národní výbor uspokojování kulturních zájmů občanů, zejména mládeže. Kromě moderního panoramatického kina má Varnsdorf divadelní scénu, kde často hostují přední umělci a soubory z celé republiky.

Výsledky dosavadní práce správních orgánů ve Varnsdorfu a jeho občanů svědčí o tom, že budoucnost tohoto pohraničního města je v dobrých rukou. Mají na tom svůj podíl i Zelované, pro něž se Varnsdorf stal novým domovem.

I na staré zástavbě Varnsdorfu se modernizují byty

Snímky:
TA Orbis —
K. Rodinger

K.P. Pohraniční město Varnsdorf

Na jar tohto roku rokoval v Prahe XVII. zjazd Komunistickej strany Československa, ktorý venoval veľkú pozornosť hlavným smerom hospodárskeho a sociálneho rozvoja ČSSR v období 1986—1990 a do roku 2000. V tomto kontexte chceme priblížiť čitateľom niektoré dôležitejšie otázky z tejto problematiky.

HOSPODÁŘSTVÍ PO XVII. SJEZDU KSC

„Výsledky minulých let vytváryly dobrý základ pro vytyčení hospodárskej politiky Československa v ďalšom období,“ řekl na jednom z mnoha setkání s novinářmi ve dňoch XVII. sjezdu KSC námestek predsedu vlády ČSSR a predseda Státního plánovacího komisu Svatopluk Potáč. Dodal: „V koncepcii VIII. pětiletého plánu na roky 1986—1990 dochází však k základní kvalitativní změně ve srovnání se všemi dřívějšími pětiletkami.“ V čem hledat ty základní změny?

Základním charakteristickým rysem osmého pětiletka je urychlení hospodářského rozvoje. Napravo však ne urychlení za každou cenu. Nová kvalita ekonomického vztahu spocívá totiž m.j. v tom, že předpokládaného růstu národního důchodu do roku 1990 o 18—19 procent musí být dosaženo díky značné vyššímu tempu rozvoje efektivity než dosud. Přírůstek národního důchodu musí být zajištěn při přibližně stejně úrovni surovinových zásob, energetických a materiálových zdrojů. V některých oblastech, např. ve výrobě surového železa a oceli, dojde přímo k plánované reduci, v jiných oblastech musí značně stoupnout efektivita výroby a spotřeby. V sedmdesátých letech stoupla spotřeba ropy v ČSSR celkem o 9 milionu tun. Těžba uhlí vzrostla o 14 milionů tun a v tomto desetiletí se sníží o 2 miliony tun.

Z těchto údajů vyplývá, že bude nezbytné daleko vyšší zhodnocení surovin ve výrobním procesu. Týká se to především ropy, železné rudy, zemního plynu aj. Musí tomu bezpodmínečně odpovídat daší rozvoj investiční výstavby a rekonstrukce průmyslových objektů.

Přechod národního hospodářství na cestu intenzívního rozvoje je však podmíněn — jak to zdůraznil XVII. sjezd KSC — dynamickým urychlením vědeckotechnického pokroku a jeho zaváděním do praxe. Národně-hospodářské orgány ČSSR očekávají, že tomu bude napomáhat především těsnější spojení československé vědy s jejimi partnery v dalších socialistických zemích v rámci Komplexního programu vědeckotechnického pokroku státu RVHP do roku 2000, schváleného v loňském roce. Program předpokládá aktívni účast ČSSR v řešení konkrétních úkolů v komplexní elektronizaci a automatizaci, v urychlení rozvoje jaderné energetiky, v zavádění výroby nových druhů materiálů, v rozvoji a využití biotechnologie. V rámci téhoto dohod již pracují nebo v nejbližší době zahájí práci v Československu desítky mezinárodních vědeckovýrobních sdružení a podniků, jako např. československo-sovětský podnik „Robot“, zabývající se výzkumnými pracemi a výrobou robotů a průmyslových manipulátorů. V rámci velmi výhodné vzájemné kooperace a specializace mezi československými a sovětskými podniky, závody v NRD, Polsku a dalších socialistických zemích se budou provádět výzkumné a vývojové práce a rozvíjet výroba nových druhů spotrebničího zboží.

Československá ekonomika, orientujúca sa na intenzifikaci a efektivitu, se nyní ocitla v rozhodujúcim období. Je to cesta složitá, vyžadujúca viac sil a prostredkov. Je to však bezpochyby cesta jediná.

ROBOTIZÁCIA A ELEKTRONIZÁCIA

Ked' v roku 1920 významný český spisovateľ Karel Čapek vo svojej dráme *Rossums Universal Robots* po prvýkrát použil slovo „robot“, iste nepredpokladal, že po čase pojde do všetkých svetových jazykov. Dnes ľahko povedať, či Čapek toto slovo prevzal od slova „robota“, znamenajúceho tažkú, spravidla monotonú prácu. Je faktom, že roboty, či ich jednoduchšie verzie, tzv. manipulátory, skutočne postupne preberajú za človeka činnosti, vyžadujúce si značné množstvo fyzických sil, či nepríliš komplikované a mnohokrát sa opakujúce operácie.

Prvé konštrukcie robotov na svete vznikli po roku 1954 a prioritou je priznávaná robotu firmy Ford Motors z USA (rok 1962). Dnes je na svete počet programovaných robotov asi 100 000 kusov. Prírastok svetového dopytu na roboty a manipulátory sa v najbližších rokoch odhaduje na 30—35% ročne. Ciel, ku ktorému tento trend smeruje, je úplne jednoznačný: vybudovať plne automatizované výrobné závody, riadené počítačmi.

Tento cestou napriekuje aj Československo, ktoré má v tejto oblasti určitú špecifiku. Zatiaľ, čo v iných štátach sú roboty a manipulátory spravidla využívané v automobilovom priemysle, v ČSSR ich používajú aj v iných odvetviach.

Prvé zariadenia tohto typu, ktoré sa objavili v Československu v roku 1974, pochádzali z dovozu. Domáce koordinované a systematické výskumné práce začali v ČSSR v roku 1976. Dnes v Československu jestvuje okolo jedenásť typov robotov a manipulátorov. Výroba týchto zariadení bola do konca roku 1985 4742 kusov, v tom 816 kusov typizovaných robotov a priemyselných manipulátorov, ďalej 886 špecializovaných robotov a priemyselných manipulátorov, ako aj 3040 ručných manipulátorov.

Koordináciou úloh v tejto oblasti sa zaoberá Výskumný ústav kovopriemyslu Prešov. Robotizácia je zameraná na hlavné technologické operácie v metalurgickom priemysle (tryskové obrábanie a tvarovanie, tlačkové liatie, zváranie, manipulovanie materiálov, čiastočná montáž, konečná úprava povrchu, spracovanie plastických hmôt), ako aj na odvetvia mimo strojárenského priemyslu. Zavádzá sa postupne v stavebnictve, vo výrobe skla, v obuvníckom, textilnom a potravinárskom priemysle.

Bola zavedená o.i. v národnom podniku Elektrosvit Nové Zámky ako prvok montážnej linky tlmičov, kde roboty alebo manipulátory pracujú na troch automatizovaných linkách. V strojárenských závodech Jihostroj Velešín, modulový manipulačný systém M 63—45 s hydraulickým pohonom umožňuje v rôznych modifikáciach manipulovať objektami o váhu do 63 kg. Styri priemyselné roboty PR 32 s elektrickým pohonom, určené pre prácu na automatizovaných technologických stanoviskách oblúkového zvárania, pomáhajú pri výrobe nákladných áut s veľkou nosnosťou v národnom podniku Tatra Kopřivnice. V rokoch 1986—1990 má byť zavedených do výroby približne 7000 priemyselných robotov. To umožní vytvoriť najmenej 3750 robotizovaných stanovišť, ktoré budú postupne integrované do tzv. robotizovaných komplexov. Malo by to prispieť k zníženiu nákladov o 1,6 mld korún.

Podobne ako pre iné krajinu, aj pre Československo, tento nový trend znamená novú cestu, preto treba riešiť niektoré problémy s tým spojené. Tažkosti spôsobuje určité rozdrobenie ich výroby, ktoré by malo byť postupne odstránené. Musí sa tiež zvýšiť výroba tzv. typizovaných robotov, teda takých, ktoré sa vyrabajú sériovo.

Tieto problémy sa postupne riešia, a to tak v domácom, ako aj v medzinárodnom meradle. Týka sa to predovšetkým spolupráce so Sovietskym zväzom v rámci medzinárodného vedeckotechnického združenia Ro-

bot. Na rozšírenie tejto spolupráce by mala mať vplyv dohoda o spolupráci s ostatnými členskými štátmi RVHP (koncom roku 1985 vznikla organizácia Interrobot). Československo, podobne ako v iných odvetviach, je priamo zainteresované ďalším rozvojom spolupráce, špecializácie a kooperácie s výrobcomi z iných krajín.

V roku 1990 početný stav robotov zavedených v priemysle v prepočítaní na 10 000 pracovníkov by mal byť 34,2 v Japonsku, 19,3 v NSR a 18,8 v USA. V Československu podľa predpokladov tento ukazovateľ by mal byť 16,8. Bude si to samozrejme vyžadovať nemálo úsilie všetkých účastníkov procesu robotizácie inštitúcií a podnikov. Ale keď Československo chce dodržať krok so svetovou špičkou, nemá iné východisko.

ÚLOHY POŁNOHOSPODÁRSTVA

Lacné a hodnotné potravinárske výrobky v širokom sortimente — to je cieľ, ktorý sa stane základnou úlohou všetkých československých poľnohospodárskych podnikov v budúcich rokoch.

„Dnes už nejde iba o tony a litre, o maximálne prekračovanie plánovanej produkcie“ povedal na XVII. zjazde KSC predseda federálnej vlády Lubomír Štrougal v referáte o hlavných smeroch hospodársko-spoločenského rozvoja ČSSR v rokoch 1986—1990, „ale predovšetkým o to, aby sa vyrábalo dobré a lacno, pri čo najnižších materiálových a energetických nákladoch.“ Dávny systém poľnohospodárskej produkcie, ktorý mal svoje opodstatnenie v čase, keď potravinársky trh neboli dosť dostatočne nasýtený, splnil už svoju úlohu. Potravinárske obchody sú dnes dobre zásobené a zákazníci sa dožiadajú skôr väčšej rôznorodosti a vyšej kvality. Československo prestalo byť, vďaka poslednej rekordnej úrodě, závislé na dovoze obilia a k plnej sebestačnosti v cestovej produkcii potravín chýba už iba niekoľko percent.

Samozrejme to neznamená, že rast poľnohospodárskej produkcie bude zabrádený. V porovnaní s predošlou päťročnicou, v rokoch 1986—1990 sa má celková poľnohospodárska produkcia zvýšiť o 6—7% (rastlinná produkcia o 8—9%, živočišna o 5—6%). Základné zmeny pre poľnohospodárske podniky spočívajú v tom, že od začiatku tohto roka boli zastavené početné štátne dotácie, nadobudli platnosť nové ekonomicke nástroje a nové prvky systému plánovaného riadenia poľnohospodárstva. Poľnohospodárske podniky majú väčšie možnosti samostatne rozhodovať, rastie ich zodpovednosť a ich činnosť bude v oveľa menšej miere podliehať direktívnym formám v podobe príkazov, smerníc a pod.

Vyrábať rentabilne, znižovať náklady na úroveň porovnatelnú s hospodársky rozvinutými štátmi Európy — to nie je ľahká úloha. Ale československé poľnohospodárstvo dosiaholo už takú úroveň, ktorá umožňuje splniť túto úlohu, najmä vtedy, ak sa podarí efektívne využiť výsledky vedeckých výskumov. V Československých poľnohospodárskych podnikoch dnes pracujú vzdelení ľudia (na 1000 rolníkov pripadá dnes 141 absolventov stredných skôl a 26 absolventov vysokých skôl), ktorým nie sú cudzie nové pracovné metódy a ktorí nie sú pripútaní k tradičným procesom. Veda a technika, komplexná mechanizácia, automatizácia, elektroinžinierstvo, biotehnológia: také sú najdôležitejšie prostriedky, aby úspešne vyšli na cestu vedúcu k efektívnej a rentabilnej poľnohospodárskej produkcii.

Ako dokázali prvé mesiace t.r. ani zaviedenie zmien v riadení poľnohospodárskych podnikov nie je jednoduché. Aj na XVII. zjazde KSC kritizovali riadiace orgány a organizáciu výkupu, ktoré nerady ustupujú od starého systému. Zmeny zahrňujú tiež potravinársky priemysel, ktorý je v súčasnosti považovaný za naj slabší článok poľnohospodársko-potravinárskej produkcie.

Božena Němcová

BABIČKA

(13)

POKRAČOVÁNÍ Z PREDCHOZÍHO ČÍSLA

Druhý den, když šla babička jak obyčejně dětem naproti, bylo její první slovo: „Hádejte, děti, kdo u nás je?“ Děti se trochu zazazily, nenapadlo jim hned, až Barunka zvolala: „Pan Bayer, viděte babičko?“ „Uhodlas, a přivedl s sebou svého synka.“ „I já, to jsem rád, poběhneme k němu!“ vykřikl Jan a již také utíkal a Vilím za ním, že jim každý jen tak od boku odskakovaly. Babička volala, aby šli jako lidé a neletěli jako zvěř, ale kdežpak hoši byli. Skoro bez dechu vrazili do sednice; matka chtěla je kárat, ale pan Bayer naťahl po nich své dlouhé ruce, vyzdvihl jednoho po druhém a objav je lice jim polibil. „A co jste celý rok dělali, jak jste se měli?“ ptal se jich hlubokým hlasem, který se v malé prostoře silně odrázel. Chlapci hned neodpovídali, zraky jejich utkvěly na chlapci, as v Barunčině stáří, který stál vedle pana Beyera. Byl to hezký hoch, zečela otci podoben, ovšem že údy jeho neměly té hranatosti co otcovy, tváře že měl kvetoucí a z očí že zářila jen dětinská radost. „Aha, vy koukáte na méhoocha, no tedy se na něj podívejte a podejte si ruce, abyste byli dobrí kamarádi. To je ten můj Orel.“ Tak mluvě strčil synka kupředu, který bez ostýchání chlapcům ruce podával. Vtom přišla Barunka s babičkou i s Adelkou. „No, a tu vidíš Barunku, o niž jsem vám doma povídával, že mi vždy nejprvnější přijde dát dobré jitro, když tu onoci. Letos ale jak vidím je to jinaké, chodíte již do školy, a tu musí Jeník vstávat zároveň s Barunkou. A jak se vám líbí ve škole, nechtěl bys, Jene, raději po lese? Vidíš, můj Orlík musí se mnou na číhání, na hory, on bude pomalu umět tak střílet jako já,“ vyptával se a spolu vypravoval myslivec, jsa obklopen dětmi. „O, ani jim nepovídejte,“ pravila babička, „Jeník se hnedle splaší a bude chtít Orlovu ručníci vidět.“ „Nu což, ať se na ni podívává; jdi, Orlíku, přines mu ji, vždyť není nabítá.“ „Není, tatíku; poslední ranou střelil jsem jak víš po káněti,“ řekl chlapec. „A zastřelil jsi je; tím se můžeš pochlubit. Jdi je chlapcům ukázať.“ Chlapci vyběhli radostně ven s Orlíkem; babičce to ale nedalo, ačkoliv jí pan Bayer ujišťoval, že Orlík pozor dá, přece šla za nimi. „Ale ty se jmennuješ jako pták?“ ptala se Adelka Orla, když byli venku a Jeník i Vilím zastřelené káně prohlíželi. „Já se jmennuju vlastně Aurel,“ usmál se synek na Adelku, „ale tatínkovi se lépe libí říkat mi Orel a mně se to též líbí; orel je pěkný pták. Náš tatínek zastřelil jednou orla.“ „To si myslím,“ povídal Jan; „já ti ukážu orla a mnoho zvířat, mám je namalované v knize, co jsem dostal vloni vázaného; pojď se mnou.“ To řka, táhla Orla do sednice, kde mu hned knihu ukazoval. Orloví se zvířata velice líbila a pan Bayer též s velkou libostí list od listu prohlížel. „To jsi vloni neměl?“ ptal se Jana. „To jsem dostal vázaného od komtesy, a ještě jsem dostal pár holubů od Kristý a králičky od myslivce, a od babičky dvacetinu, a od rodičů na šaty!“ chlubil se Jan. „To jsi šťastný

hoch,“ začal pan Beyer, dívaje se do knihy, a vida právě lišku, usmál se: „Jako živa; počekej, kůže, tobě musím posvítit!“ Vilím myslí, že to platí vymalované, divně se na něho podíval, až pan Beyer s usmáním řekl: „Neboj se, této lišce ně neudělám, ale jedně v horách, která je jí podobná, tu musíme skřipnout, dělá nám mnoho škody.“ „Snad ji Petr chytne, já s ním byl pasti klást, než jsme odešli,“ mínil Orel. „I hochu, liška je desetkrát chytřejší než Petr, ta má spady, že by si to člověk ani nepomyslil, a dokonce byla-li už jednou v pasti, jako ta, co na ni číhám. Mrcha, nalákali jsme ji na pečení, minili jsme, že ji musíme dostat; měla hlad, i co neudělala, kůže, ukousla si přeraženou nohu a utekla. Teď ji solta dostanem, skodou člověk zmoudří a liška má věru tolík rozumu co člověk,“ vypravoval myslivec, ustavičně listy obraceje. „Vždyť se nadarmo neříká chytří jako liška,“ pravila babička. „Tu je ore, tu!“ volali chlapci, dívajíce se na krásného ptáka s roztaženýma křídly, jak se vrhá na lup. „Právě takového jsem zastřelil; byl to krásný pták, skoro mi ho bylo lito, ale co dělat, taková příležitost se hned nenašly člověku. Trefil jsem ho dobře; a to je hlavní věc, jen ne zvíře morí.“ „To já také říkám,“ pravila babička. „Ale že vám není líto té zvíři, pane Beyer, já bych nemohla žádné zvíře zastřelit,“ povídala Barunka. „Ale zaříznout můžete,“ usmál se pan myslivec, „a co lepší, když zvíře netuší nebezpečí, jednou ranou padne, anebo když je dřív chytáním uplašíte, připravami ustrašíte a pak teprv podřezáte, mnohdy ještě tak nešikovně, že vám položatě uletí.“ „My nezářezujem drůbež,“ upírala Barunka, „to Vora, ta je nelituje, a pak je hned po nich.“ Chvíli ještě bavily se děti se zvířaty, pak je volala matka k večeři. Jindy vyptávaly se děti pana Beyera na hory, chtěly vědět, zda-li nezabloudili do Rybrcoulovy zahrádky a všelicos jiného, tenkráté ptaly se ustavičně jen Orla, poslouchajíce s velkým podivením, když jim mladý chlapec povídal o nebezpečenstvích, co s otcem již přestál, o zvířatech, která zastřelil, když jim popisoval ohromné balvany sněhové, které v horách leží, jež zasypou celé vesnice, takže jako pohřbeny pod nimi jsou, a lidé chtějí-li na povrch, obyčejně komínem ven vylizaji a každý od svého stavení cestu klestit si musí. To vše ale Jana neodstrašilo, on si přece jen přál být již v tom stáří, kde by mohl k panu Beyerovi jít. „Až ty budeš u nás, pak mne dá tatínek na výměnu k rýznburskému myslivci, abych i lehčího myslivectví okusil.“ „To je škoda, že nebudeš doma,“ mrzel se Jan. „Nebude se ti stýskat, máme ještě dva mládence, bratr Čeněk je tak velký jako ty a sestra Mařenka bude tě mít ráda,“ pravil Orel. Co zatím děti sedíce na dvorku poslouchaly Orlova vypravování a skrz krystaly, které jim byl přinesl, do světa nahlížely, poslouchal pan Beyer babičku, vypravující o povodni a o všelikých novinkách, které se byly za rok přihodily. „A rodina mého pana bratra na Rýznburku, zdráva?“ ptal se myslivec. „I zdráva,“ povídala paní Prošková.

„Anuška hodně roste; chlapec chodi na Červenou Húru do školy, mají tam blíž nežli do města; divno je mi, že tu ještě pan myslivec není; řekl, že se staví vás přivítat, až půjde na čekanou. Byl tu ráno a přinesl mi zprávou ze zámku, že došel z Vídni list. Sla jsem hned do zámku a dovděla se, že je komtese lépe, že snad kněžna na obzinky přijede, as čtrnácté dni zde se zdrží a pak do Florencie odjede. Mám tedy naději, že nám tatínek přes zimu zde zůstane. Nevezme prý kněžna komonstvo s sebou. Za kolik let jednou budem zase delší čas pohromadě.“ Dávno byla již paní Prošková tolík nemluvila, dávno tak spokojena nebyla jako ten den, co dostala potěšitelnou novinu, že manžel přijede.

„Chvála Pánubohu, že ta slečinka z té nemoci vyvázla, byla by věná škoda toho mladého, dobrého stvoření. Všickni jsme prosili Pánabohu, aby jí pomohl; včera tu ještě Cilka Kudrnovic pro ni plakala.“ „Měla by proč plakat,“ mínila paní Prošková. Pan Beyer ptal se, jak to míňeno, a babička vypravovala mu svoji návštěvu v zámku, při čemž ovšem komtese přítkla zásluhu, kterou o dobrobytku Kudrnovic rodiny měla. „Já slyšel,“ ptal se myslivec, „že je komteska dcera —“ Vtom zaťukal někdo na okno. „To je pan kmotr, znám ho po řukáni; jen dál!“ hodně hlasitě zavolala paní Prošková. „Lidé mají zlé huby,“ odpověděla babička na myslivcovu otázku; „a kdo v slunci chodí, stíny ho následují, to jinak není; co na tom, ať je čí je.“ Pan kmotr rýznburský vešel do dveří a oba myslivce srdečně ho vitali. „Kde jste se zabavoval, že tak dlouho nejdete?“ ptala se babička, ouzkostně hodíc okem po ručnici, kterou pan myslivec na hřeb zavěšoval. „Měl jsem rotzomilého hosta, pana správce; přišel po dříví; prodal si deputát, teď by rád měl napřed zase dříví a chtěl by člověka svádět k partykám. Ten by mi vypadl. Já hned čul, že s něčím podobným jde, poněvadž přišel jak milius. Ale povíděl jsem mu do pravdy! Také jsem mu dal ťafku za Milu; toho hocha je mi líto a Kristý též. Dnes ráno stavě se u nich na holbičku, ulekl jsem se, jak vypadá. To má ten sa — fraport —,“ pan myslivec se plácl přes ústa, vzpoměna, že sedí u babičky, „na svědomí.“ „Co se to stalo?“ ptal se Beyer a babička ráda vypravovala povíděla mu Milú odvod a příčiny jeho. „Tak to je na tom světě, kam se člověk obráti, všude najde trápení a bídou, mezi velkými i malými, a který žádné nemá, ten si je udělá,“ povídala Beyer. „Neštěstím a bolestí očišťuje se člověk ode všech šlaků jako zlato ohněm. Bez bolesti není radošti. Kdybych věděla jak, pomohla bych ráda tomu děvčeti, ale nemožno. Musí prozatím snášet jak se dá. Nejhůř jí bude zítra, až Mila odjede.“ (...)

Chlapci přiběhli do sednice, Jan a Vilím ukazovali panu myslivcově káně, jež byl Orlík zastřelil, Orlík panu otci povídal, že byli u splavu a tam že viděl bláznivou Viktorku. „Ještě je živa ta osoba?“ divil se pan Beyer. „Ba ubohá, lépe by jí bylo v zemi, nežli jí na zemi je,“ odpověděla babička. „Ale schází již, stárne; málokdy je ji slyšet zpívat, leč za světlých nocí.“ „Ale u splavu přece sedí, kouká do vody, mnohdy přes půlnoc,“ pravil myslivec. „Včera jsem šel okolo ní, trhala proutí vrbové a házela je do vody; bylo již pozdě. Co tu děláš? povídám. Ona nic, ptám se jí po druhé, tu se po mně obráti, zajiskří očima; myslil jsem, že po mně skočí, ale snad že mne poznala nebo co jí hlavou prolítlo, obrátila se zas k vodě a proutek za proutkem házela přes splav. Někdy s ní nemůže člověk ničehož pořídit. Je mi jí líto, přál bych jí ukončení toho bídného života, ale kdybych ji neviděl sedět u splavu, kdybych neslyšel, když stojím na čekání, chybělo by mi cos; stýskalo by se mi,“ řekl myslivec, drže káně ustavičně v rukou. „Když si člověk na něco zvykne, těžko odvyská,“ pravil Beyer. (...) „Tak mám i jistá místa v lese rád, na nichž se vždy mimovolně zastavím, že mne upomínají bud' na jisté osoby, aneb na milé nebo nemilé okolnosti mého života. Kdyby chyběl na těch místech jediný strom, jediný keř, chybělo by mi cos. Na jednom místě, je to srázná výše,

stojí osamělý smrk, je to starý strom, ratolesť jeho se s jedné strany chýlí nad hlbokou propastí, v jejíchž rozpuklinách sem a tam kapradí aneb kříček jalovec roste, a v dole žene se potok přes skaliska a tvoří samé vodopády. Nevím sám, jak se to dělo, ale k tomu vždy jsem zabloudil, když mne něco soužilo a nějaké neštěstí mne potkalo. Tak když jsem chodil za mojí ženou a se domníval, že ji nedostanu; rodiče její bránili a později teprv svolili. Tak když mně umřel nejstarší synek, i když mi stará matka zemřela. Vždy jsem vyšel z domu, šel bez cíle, nekoukal se vpravo ani vlevo a mimovolně mne nohy nesly do divokého dolu, a když jsem se očtnul nad propastí u zasmušilého smrku, když jsem viděl před sebou vrchol hor, jeden nad druhým, jako by se mne těž spadla, já se nestyděl plakat. Když jsem drsně tělo smrku obejmul, zdálo se mi, že je v něm život, že rozumí mým žalobám, a ratolesť jeho chvílemi nade mnou zašuměly, jako by se mnou vzdychaly a povídaly mi chtěly o stejných bolestech." Beyer se odmlčel, velké jeho oči byly obráceny na světlo, na stole hořící, z úst hrnuly se místo slov lehouneké obláčky dýmu ke stropu, provázené jeho myšlenkami.

"Ba věru, člověku se někdy zdá, jako by ty stromy živy byly," řekl rýznburský myslivec. "Vím to ze zkušenosti. Jedenkrát vykázal jsem stromy k porážení. Hajný nemohl jít, já šel ku kácení dohlížet. Drvoště pové přijdu a hotují se porazit nejdřív krásnou břízu; ani poskvarky na ni nebylo, pěkně stála jako panna. Zahleděl jsem se na ni, a tu se mi zdálo, jako by se mi k nohoum skláněla, ratolesťmi jak by mne objímala, a do uší mi znělo: Proč chceš usmrýt můj mladý život, co jsem ti udělala? Vtom zaskřípelo ostří pily po kůře a vjelo jí do těla. Já nevím, jestli jsem vykřikl, ale to vím, že jsem chtěl zdržovat drvoštěpy, aby dále neřezali, když se ale na mne s podivením divali, zastyděl jsem se, nechal je pracovat, ale utekl jsem do lesa. Celou hodinu jsem bloudil a ustavičně mne ta myšlenka pronásledovala, že mne bříza prosí, abych jí život nekazil. Když jsem se konečně přemohl a na místo došel, byla poražena, ani lístečku se na ni nehýbalo, jako mrtvé tělo ležela. Mne pojala lítost, jako bych vraždu spáchal. Kolik dní do mne nic nebylo, ale nezmínil jsem se nikomu, a kdyby právě dnes řeč o tom se nebyla stříla, nebyl bych se nikdy zmínil." "Také se mi jednou podobně vedlo," začal svým hlubokým hlasem pan Beyer. "Měl jsem odvět zvěř do důchodu. Jdu na lov. Tu mi přijde do rány srna. Pěkné zvířátko, jako by ho vysoustruhoval. Vesele se ohlíželo po lese a popásalo. Napadla mne lítost, i myslím: nejsi-li blázen, k čemu je to? Střelím, ale ruka se mi trásla, trefil jsem srnu do běhu, sklesla, nemohla utéci. Pes se k ní hnál, ale já mu nedal, cosi mi bránilo jí ublížit. Sel jsem k ní, a nemohu vypovědít, jak bolestně se to zvířátko na mne podívalo, prosebně a žalobně. Vytrhl jsem nůž a vrazil jí do srdece; zatráslý se jí údy, bylo po ní. Já se ale pustil do pláče a od té doby — no, co bych se za to styděl." "Tatínek nechce sfelit na srnu," rychle vjel Orlík. "Dobrě povíděl. Kdykoliv mříím, vidím před sebou raněnou srnu, žalobné její oči, bojím se, že chybím, že zvíře poraním; raději nechám tak." "Měl byste jen tu zlou zvěř zastřelit a ty dobré zvířátko nechat, těch je škoda," ozval se Vilím, který skoro srazil. "Ono není žádné zvíře tak dobré, aby nebylo zlé, jako zase žádné tak zlé není, aby dobré nebylo, jako to u lidí bývá. Je to myška, když myslíme, že to zvíře, které má hezkou, mírnou tvář, musí být také dobré, a které se nám nelibí, je zlé. Tvářka je mnohdy lhářka ve světě. Bývá tak, že člověk to, co se mu protiví, co ho nedojímá, snáze ozlí ani tak nelituje jako to krásné, co se mu líbí, a proto bývá mnohdy k onomu nespavědliv." (...)

"Máte pravdu, pane Beyer," ozvala se babička. "Milo vás poslouchat jako svatý výklad. Ale čas chasu uložit; vás synek bude od cesty umdlen, vy též; zitra si ostatní povíme."

"To káně mi, Orlíku, dej pro výra, co s

Kresba: Adolf Kašpar

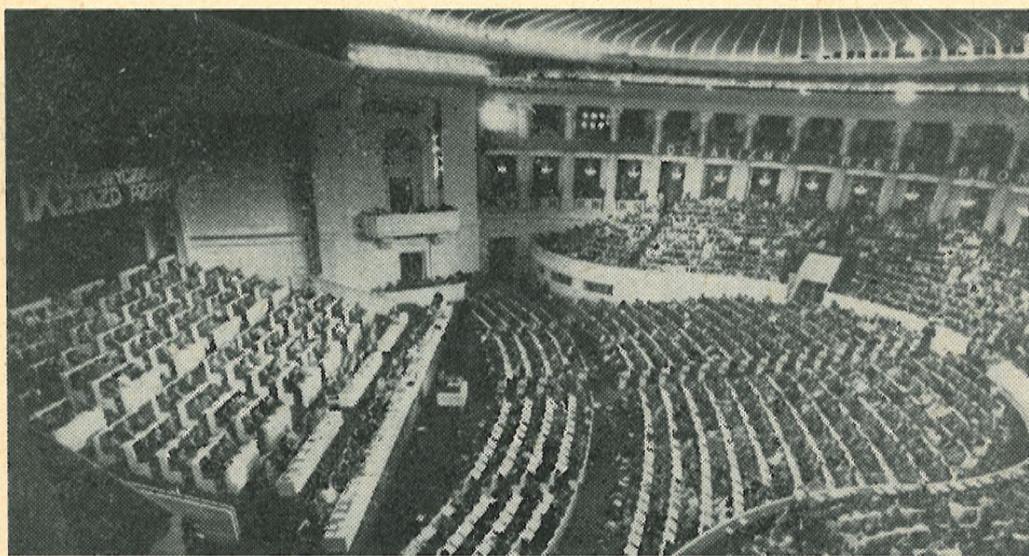
ním?" řekl myslivec, bera ručnici na rameno. "I s radostí." "My ho k vám časninko ráno donesem," prosili chlapci. "Vždyť musíte do školy." "Zitra jim odpustím školu, aby užili hosta," řekla matka. "No, já moje sojáky nechám také doma, abyste měli dobrý den. Přijďte tedy; dobrou noc. Budete zdrávi!" Přívětivý pan bratr dolnan, jak mu pan Beyer někdy říkal, podal přátelům ruku, zavolal Hektora, který se Orlíkovi velmi libil, a vylezl ze dveří. Ráno než se děti oblékly, stál již Orlík na vorách, s kterými ku břehu připluli. Po snídani šel pan Beyer s chlapci do myslivny, babička s Adelkou a Barunkou šly do hospody, dát Milovi spánembohem. Sednice v hospodě byla nabita; matky a otcové loučících se vojáků, kamarádi, sestry a známé tam byli. Ačtě jedni druhým domlouvali, ač i hospodský i Kristla nestačili nalívat, ba i Mila nalívat pomáhal, ačtě i chasa zpívala rozličné vojenské i veselé písni, aby si srdeček dodali, přece to všecko nie platno nebylo; ani se žádný neopil, jako když šli k odvodu. Tenkrát si nastrkali zelených chvojí na čepice, výskali rozpuštělé, pilí, zpívali, aby zatopili, ohlušili strach a bázeň. Vždyť měl přece hrstku naděje i ten nejrovnější, ten nejhezčí hoch. (...) Babička vešla do hospůdky, ale nešla do sednice; ne proto, že tam vzduch byl dusný, ale těžké mračno bolesti, které dusilo srdece všech a jak povlak na tvářích se jevilo, to ji zalezlo. Ona cítila, jak tém zarmouceným matkám je, z nichž tu jedna rukama lomila v něm bolesti, tu jiná tiše plakala nebo hlasitě si naříkala. Jak je tém děvčatům, které se ostýchají zármutek svůj neajevo dátí, a přece bez pláče se podívat nemohou na ty bledé hochy, kteří pitím smutnější se stávají, a když zpívají chtějí, hlasu vynutit nemohou. Ona cítila, jak je tém tatíkům zasmušile za stolem sedicím, kteří o ničem nemluví, na nic nepřemýšlejíce, než kde budoucně vzít náhrady za pracovité hochy, kteří jim byli co pravá ruka, jak bez nich si nestýskat, jak jich čtrnáctecet let pohrešit. — Babička sedla s dětmi do sadu. Za chvíli tam přišla Kristla, usouzená, uplakaná, bledá jako stěna. Chtěla mluvit,

ale na prsou ležel jí kámen a hrdlo měla jak stažené, nemohla slova promluvit. Poděpřela se o kmen kvetoucí jabloně. To byla ta samá jabloň, přes niž o Janu věneček házel. Přelitl, a nyní, kdy se jí měla vyplnit naděje, že s miláčkem spojena bude, musela se loučit. Přikryla si tvář bílou zástěrkou, pustic se do hlasitého pláče. Babička ji nebránila. Přišel Mila. Kam se poděla ta kvetoucí tvář, ta živost očí! Jako by ho z mramoru vytessel. Mila podal babičce ruku, mlče obejmul milené děvče a vytáhna za naprší vyšíváný šátek, který každý hoch co důkaz lásky od svého děvčete dostává, utíral jí nim oči. Nepovidali si, jak hluboký je jejich zármutek, ale když zazněla z hospody sloka písni:

"Pak až my se rozloučíme,
svě srdčěka zarmoutíme,
dvě srdčěka, čtyry oči
budou plakat ve dne v noci,"

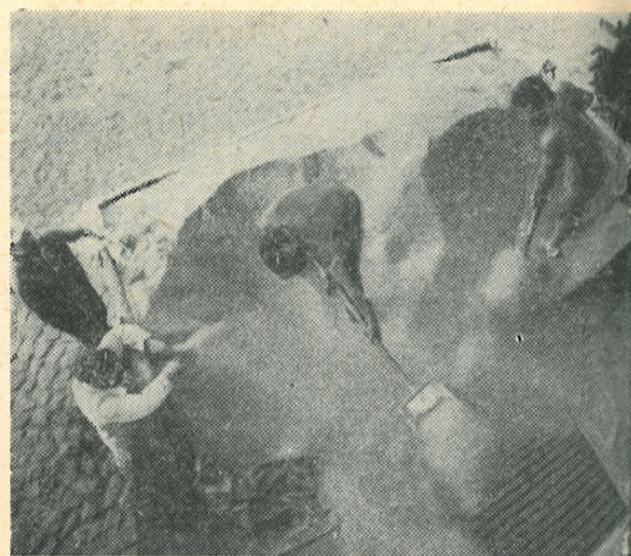
objala Kristla prudce svéhoocha a štkajíc ukryla tvář na jeho prsou. Babička vstala, po tváři hrnula se jí slza, také Barunka plakala. Stařena položivší ruku na Milova rámě, pravila pohnutným hlasem: "Sprovázej a utěš tě Pánbůh, Jakube. Konej, co musíš, rád a nebude ti to přicházet za těžko. Dá-li Bůh zdar mému úmyslu, nebude loučení vaše nadlouho. Doufajte. Ty holka, když ho máš ráda, nepřitěžuj mu svým nářkem. Spánembohem!" To řkouc udebla Milovi kříž, stiskla mu ruku, rychle se odvrátila a vezmouc děvčátko za ruce, odcházela k domovu s tim sladkým vědomím, že potěšila zarmoucené. Milenci, do jejichž srdcí babičina slova jako rosička na vadnoucí kvítek padla, k novému životu je vzkřísí, drželi se v objevi pod kvetoucí jabloní, jejíž květy, od vánku stříasané, shúry na ně padaly. Před hospodou zarachotil žebřinový vůz, přijížděje pro výjaky, ze dvora voláno: "Miló! Kristlo!" Ale oni to neslyšeli. Drželi se v náruči — což jim bylo do světa, jeden v druhém objímal celý svůj svět.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLÉ

BUDOUCNOST, jakou si priejeme, vyžaduje predevším semknutí národa, jeho tvůrči energie kolem úkolů dalšího socialistického rozvoje Polska, zdokonalování struktur a organizace našeho kolektívneho života, dúsledné pokračovanie v socialistických reformách státu a hospodárství, zmény ve vedomí spoločnosti, odpovídajúci požadavkám současného závodu myslí a práce, spojeni moudrosti a zkušenosť starším pokolení s energiou, kriticismem a novátorstvím mládeže.

Historický snímek ze zasedania IX. mimořádného sjezdu PSDS.

ZMENY v polskom rozdrobenom poľnohospodárstve budú uskutočňovať prostredníctvom zvyšovania rozlohy dinných gazdovstiev, ako aj upevňovania a rozvoja iných a družstevných foriem poľnohospodárstva. Stran spojenec so ZĽS bude tvárovať vidiek budúcnosti spolu jeho obyvateľstvom, spoločenskými, spoločensko-odborami, družstevnými a mládežnickými organizáciami.

Za nami sú najťažšie roky. Ale ešte aj dnes nie je ľahko. Stále pociťujeme následky krízy, trpeživo pre výhrady a pochybnosti. Celá spoločnosť, v tom tri a pol milióna najmladších, narodených v uplynulom nadálej dopláca na hanebné reštrikcie.

Ideme však dopredu. Do druhej polovice osemdesiatych rokov sme vstúpili z lepších, upevnených pozícií najväčšej miere výsledok vlasteneckého postoja a vytrvalej práce všetkých, ktorí sa vyznamenali obe vynikali v meste a na vidieku, v priemysle a poľnohospodárstve, vo verejných službách, vede, osvete

Wojciech

OD SLOV K ČINOM

Máme za sebou päť ľažkých rokov. Pracovito užatváram jednu z najťažších kapitol v 42-ročných dejinách polského štátu obrodeného v júli 1944. Situácia z krajinu sa normalizuje. Pretvárajúce slova na činy prekonávame prejavy spoločenskej krízy a následky hospodárskeho zrútenia na prelome sedemdesiatych rokov. Obnovuje sa rozvojový rytmus v spoločensko-hospodárskom živote. V priebehu niekoľkých uplynulých rokov, a najmä v posledných troch rokoch nastúpil v krajinu pomerne vysoký hospodársky rast. Uskutočňujú sa priaznivé zmeny vo všetkých priemyselných odvetviach a iných odvetviach národného hospodárstva. Dosahujeme pomerne priaznivé výrobné výsledky v poľnohospodárstve. Prehľbuje sa podiel nášho hospodárstva v medzinárodnej socialistickej delbe práce. Rýchle rastie dynamičnosť vzájomných obratov medzi Poľskom a krajinami socialistického spoločenstva. Poľsko sa opäť stáva jeho pevnou zložkou.

Strana opäť nadobudla vedúcu úlohu v spoločnosti. Inakšie ako v minulosti sú riešené rôznorodé štátne a spoločenské otázky, keďže sa spája to, čo je žiaduce a potrebne s tým, čo je reálne a možné. Potvrdila sa v praxi politická linia vytýčená na IX. mimořiadnom zjazde — linia socialistickej obnovy, národnej dohody, spoločensko-hospodárskych reform a boja za mier. Upevňuje sa jej spoločenská akceptácia, čo sa potvrdilo vo všeobecnej predzjazdovej diskusii — v strane a v spoločnosti. Stranicke dokumenty — predložené spoločnosti na ocenenie —

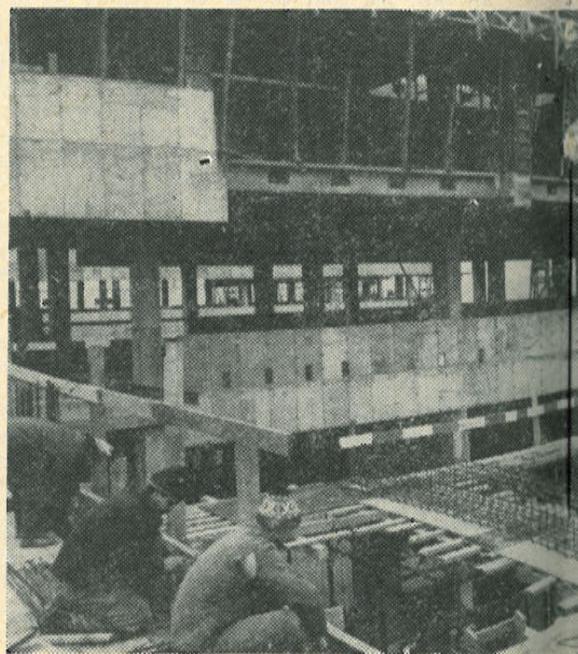
navrh programu a tézy — určite nájdú tvarové pokračovanie v uzneseníach X. zjazdu PZRS, ktoré určia konečný ráz rozvoja Poľska na roky 1986—90 a do roku 2000.

Perspektívnu ďalšieho rozvoja vyjadruje návrh programu v dvoch etapách. V prvej, do roku 1990, sa predpokladá prekonanie následkov hospodárskeho zrútenia a dosiahnutie politickej stabilizácie. Druhá etapa, po roku 1990, malá by sa vyznačovať urýchlením spoločensko-hospodárskeho rozvoja, plnším uspokojovaním spoločenských potrieb, hlbockými zmenami v systéme vzdelávania, vedy a kultúry, ako aj v systéme vykonávania moci, rozvoja procesov demokratizácie, rastu úlohy a významu robotníckej triedy.

Sú to otázky, ktoré zaujmajú rozhodujúco väčšinu občanov, predovšetkým tempo hospodárskeho rastu, o čom prebiehala najživšia a všeobecná diskusia. Každý z nás si totiž uvedomuje, že od toho závisí rast národného dôchodku. Cím rýchlejšie sa bude zváčšovať, tým rýchlejšie bude rásť životná úroveň, nájde sa viacero prostriedkov na osvetu, kultúru, bytovú výstavbu, zdravotníctvo, komunálne hospodárstvo, zvýšia sa reálne príjmy a zmenšia sa rôzne ľažkosti všedného dňa. Samozrejme, sú to problémy vzájomne spojené, ich riešenie si vyžaduje, vysokú efektivitu práce a hospodárstva, vedomého všeobecného odriekania v opretí o pravdivé ekonomickej zásady. Ilúziou je domnievať sa, že počušenie „pretrvať“ a že „nejako to bude“ nám dajú potrebné a očakávané zmeny.

A. CH.

HLAVNÍM CÍLEM NÁRODNÍHO FONDU OCHRAHY VÍ je shromažďování prostředků z veřejných příspěvků, iniciativ a veřejné aktivity pro stavbu, opravu a zlepšení zdravotnických objektů, sociálních zařízení a jesli. Od roku 1986 do konce května 1987 bylo již v placeno přes 53 miliardy zlatých, a asi 450 tisíc dolarů. Dosud bylo odevzdáno 166 objektů, 202 střediska ve městech, 612 vesnických základních škol, 134 jesli, 100 domovů sociální péče a 232 jako transfuzní stanice, lékárny, byty pro lékaře atd. Na snímku: stavba nemocnice — Pomníku matky Terezy v Praze.

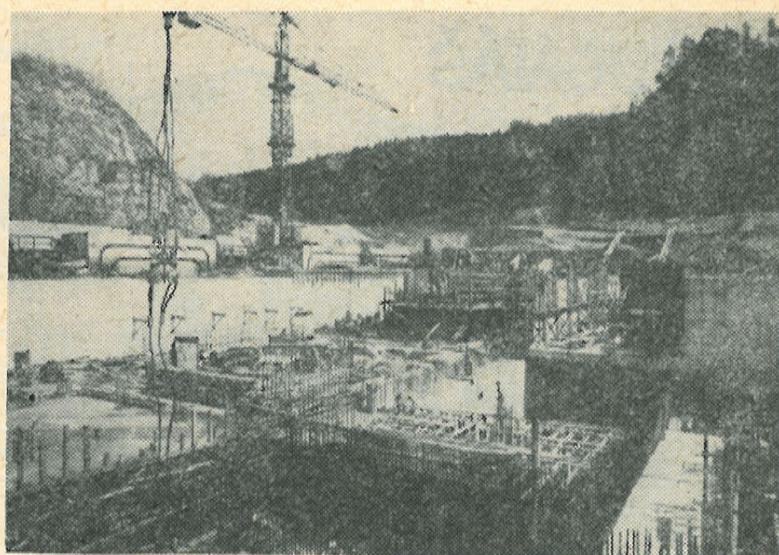
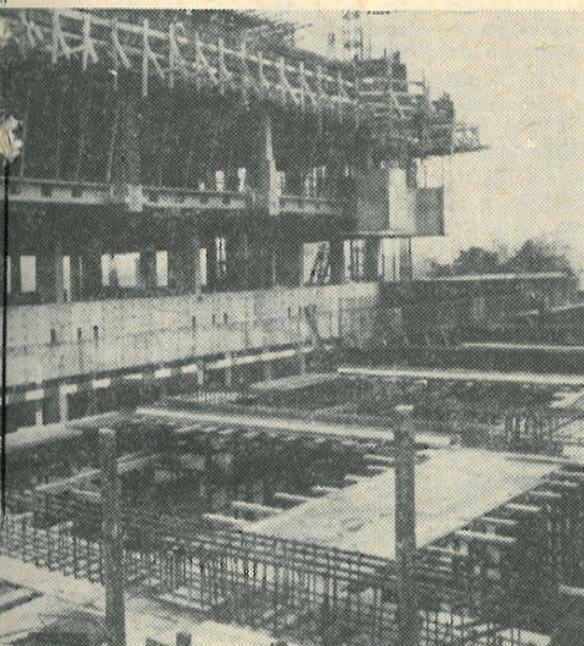
HLAVNOU PÁKOU urýchlenia spoločensko-hospodárskeho rozvoja Poľska je vedeckotechnický pokrok. Iba touto cestou možno prekonávať rozvojové obmedzenia, dosiahnuť vysokú úroveň produktivity práce a urýchliť modernizáciu výroby.

konávame
m päťročí,
sí. Je to v
etavostou,
a kultúre.
Iaruzelski

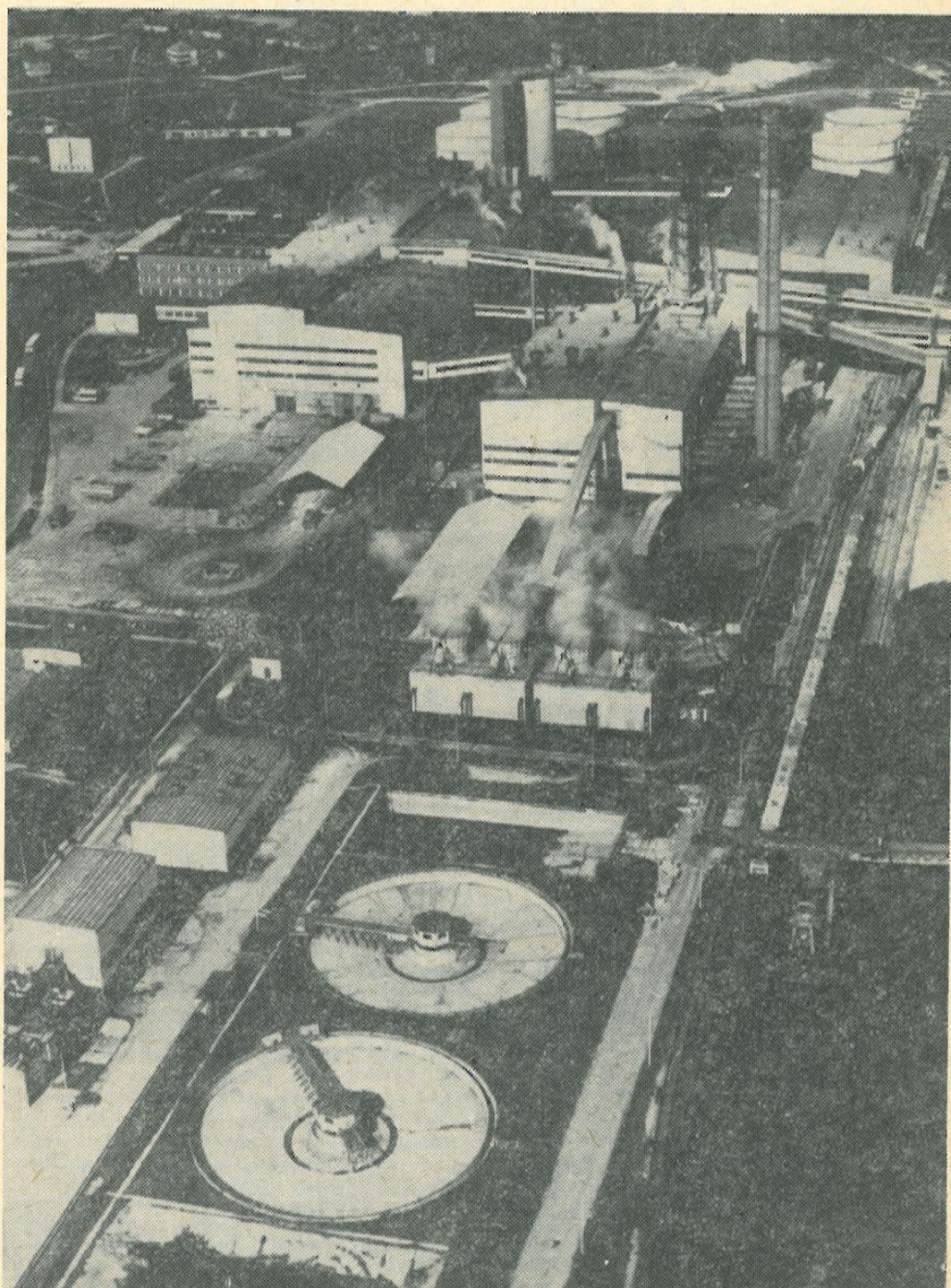
STÚPA ÚLOHA poľnohospodársko-potravinárskeho priemyslu. Preto treba mu nutne vytvoriť optimálne ekonomické a technické podmienky rozvoja. Pre výdatné zvýšenie dodávok spracovaných a zúšľachtených výrobkov sa bude rozvíjať a modernizovať poľnohospodársko-potravinársky priemysel, chladiarensvo, uskladňovanie a doprava. Obmedzi to márnotratnosť a prispeje k racionálnemu využitiu surovín. Zladi sa priestorové, technické a organizačné zväzky potravinárskeho priemyslu s poľnohospodárstvom, čo prispeje k obmedzeniu strát potravín a rozvinutiu výrobnej špecializácie a kooperácie.

IRANY ZDRAVENEK, probouzvy a vybavení Na konto fondu 450 tisíc rublů s nemocničních zdravotnických iných objektů, pod. Polky.

Texty pri snímkach sú z návrhu programu strany
Snímky: CAF

NOWY SĄCZ. Pred jedenásťimi rokmi začala výstavba vodnej priehrady na Dunajci nedaleko Nedece. V nádrži sa má zmestil 250 miliónov metrov kubických vody, čo predstavuje časť povodňam v tejto oblasti. Pomalé pracovné tempo zapríčinila starostlivosť o zachovanie prírodného prostredia. V stavebnej dokumentácii sú zohľadnené návrhy ekológov, aby sa realizácia tejto investície neodrazila negatívne na pieninskej a spišskej prírode.

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(6)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČISLA

Do večera sa nič neprihodilo. Beňák pomohol Gellertovi ráno zapriahnuť lampatého koníka do kočiara a pozeral dlho na cestu horu úvozom, ktorá viedla popod horu a povedla. Hrašného mlyna do starého, zabudnutého priesmyku, kadiaľ dobrý znapec kraja mohol priesť na druhú stranu hôr.

— Som zvedavý, kam ti dôjdú... — precedil polohlasne.

— Nech idú rovno za nosom. Čo som mal s nimi robiť...? — odpovedal sám seba a na vlastné uspokojenie: — Mala sedieť v tom svojom kaštieli, — usúdil.

Drienkovce boli mŕtve. Na strechách sa striebril mráz a z roviny podfukoval studený vetrik. Beňák kráčal cestou, opatrne našlapujúc prstami na zamrzutú zem, aby nerobil zbytočný hrmot. Pri Ďuríkovej stodole sa mu zazdalo, že sa niekto vtiahol za vráta. Bystrým skokom skočil k nim a poodchýnil ich.

— Čo tu žmúriš...? — osopil sa na Ludoša.

— Reku, kto to buntoší tak zrána po ceste... — vynášiel sa Ludoš.

— Prismrdkávač, — uľahčil si Beňák a pokročil smerom k útesu.

Na vápencový útes na konci výbežku z Vítkovej hory prišiel krátko pred východom slnka aj Cuban. Bola to najchladnejšia chvíľa. Riedka hmla ležala nad rovinou, z hory potahoval studený vánok. Beňák i Cuban spočinuli gazdovským pohľadom na chotári. Obaja si mysleli to isté: jar sa oddaťuje, tá skutočná, keď hospodár tiahne do pola. Usadili sa do priehlbiny vedľa seba a spoločne si obkrútili nohy starou konskou huňou. Cuban sa trocha pohniezdil, kým vylobil z hlbokého vrecka krátkeho zimníka ploskú fľašku. Ponúkol Beňáku:

— Daj si, aby si ďalej videl.

Beňák prevzal fľašku, opatrne odzátkoval a zlaha si ju naklonil k pootvoreným ústam. Lial nacvičeným pohybom. Prehľtol, odkašal si a riekoval:

— Tohoročná...

— Tohoročná, — odpovedal gaban a mierne sa uškrnul.

— Ja som ešte nestihol, — poňažkal si Beňák.

— Nekontrolujú... — riekoval Cuban a pozrel sa do roviny. Riadiak čiernych chrobákov sa plazil cestou od topoľov ku križovatke pri lipach. Obaja už pred chvíľou veľmi dobре rozpoznali rinčanie reťazí. S veľkým napäťom čakali, akým smerom sa pustia tanky; či budú pokračovať popri toku ricky na juh, či ustúpia smerom k horám. V tom prípade sa privalia aj do Drienkovca.

Obaja si oddýchli, keď sa čierny had plazil popri lipach a ďalej nadol. V krátkom odištuze za ním išli kolóny nákladných áut, jedna za druhom, až do zotmenia. Vtedy sa Beňák s Cubanom pobrali domov. Za dedi-

Na Štedrý večer roku 1944 sa u richtára Beňáka objavil Daniel Cuban s hlásením, že sa uňho zdržiavajú dva ruskí partizáni. Cubanova usadlosť Hrašný mlyn ležala v Zvodnej doline. Cubanovi boli luteráni a svoje ženy si vodili sponzora hory. Cuban mal dvoch synov, staršieho Samuela a mladšieho Benjamína. Samuel si odslúžil vojenčinu ako kľúčiar vo vojenskej väznici, kde sa vrazil k odsudenej choval tvrdzo. Blížil sa front. V Drienkovciach bolo počúť dunenie diel. Gazdovia každý deň vychádzali na priedomia pozorovať záblesky nad horami a pouvažovať o tom, kedy budú môcť vyjst do polí. Nakoniec sa rozhodli odísť pred frontom do hory. Keďže noci boli studené, ženy a deti mali zostať v dedine, v ktorej hliadkovali skúsení Drienkovčania. Iba Helena z Podkosu sa nemienila s dobytkom vystaňovať do hory. Akoby zážrakom sa v dedine po celý čas neukázal žiadnený nemecký vojak. Poplach spôsobila hliadka jedného večera, keď sa na ceste objavil čudný povoz. Ukázalo sa však, že poplach neboli potrebný. V panskom povoze, ktorý tahal ušľachtilý, unavený konik, sa viesol sluha Gellert so svojou paňou, kontesou z chatrajúceho kaštela za riekou. Kontesa mala sestru v Tirolsku a chcela sa tam ostať so vojím posledným imaním, uloženým v skrinke. Beňák ich prenocoval a ráno vypravil na cestu.

nou sa rozišli, Cuban popod horu k mlynu, Beňák úvozom do dediny.

— Pošli niektorú z mojich, aby mi prišli podojiť kravy, — zvolal Beňák na Cubanu, ktorý sa už strácal v šere. Nečakal na odpoved, zbehal dolu úvozom, na svoje roky veľmi rezko.

Z roboty v maštali vyrušil Beňák duniaci rachot pod dedinou. Z majera na Panstve pribehol cez urbársky háj mladý deputátnik s odznom, že sa do majera navalili nemecke tanky a že sa na ceste do Práteniča sa pochybuje delostrelectvo. Sotva stihol Beňák trocha vyspovedať deputátnika, zastalo pred bránou poľné auto. Sedivý dôstojník sa postavil za predným sklom a volal:

— Gemanidevorstand! Wo steckt Gemanidevorstand...? Dolmetscher! Los! Feldwebel Muziker!

Plavovlásky poddôstojník odistil automat na prsiach a nohou si otvoril bránu. Beňák stál za ňou.

— Sem. K Herr plukovnyk... Nemecky rozumiem?

Beňák krútil záporne hlavou.

— Budu šikat, — poddôstojník ukázal rukou k autu.

Beňák ešte vyrozumel, že má ubytovať dvesto dvadsať vojakov a osiem dôstojníkov. Bezradne sa obzeral na obe strany Drienkovce a v sade ho privítala tma. Musí ísť sám od domu k domu s plavovláskym poddôstojníkom.

Šedivý plukovník sa poobrátil, pozrel na zadné sedadlo poľného auta a riekoval:

— Schaffen Sie das, Herr Oberleutnant! — a privrel unavené oči.

Po polnoci sa kolóna pohla, zvrátila sa smerom k mestu a zmizla. Drienkovčania, ktorí zostali v chalupách, do rána nespali.

Ked' sa rozvidnelo, kde sa vzal, tu sa vzal, pred Hrašným mlynom stál landauer, fahaný lampatým koníkom. Na kozlíku sedel premrznutý starec vo vyúchanej bunde a v špicatej baranici. Na zadnom sedadle poči kožušinou pokrytou červeným plyšom hrbila sa kontesa a vedľa nej naježený chrt. Cuban zožubili psy, trhali sa na reťazach a vzinali sa na zatvorenú bránu. Rozospatý a v nedobrej predtuche, narýchlo sa obliekal. Rozohnal a utíšil psov, opatrne poodchýlil tažku dvojitú bránu. Začudovane sa pozeral na mátočne postavy v kočiari, na štíhleho koňa, ktorý mal bielu inovať na prepadnutej bokoch.

Cuban bez slova otvoril bránu a unavené zviera samo od seba zabočilo do nej.

Hrmot pri rieke neustával celý deň. Občas sa do neho pomiešali krátke alebo dlhšie guľometné dávky. Pravidelne, súčasne s oneskoreným dunením bômb, prelietali roje lietadiel, pred horami zahýbali na sever a mizli za hrebeňmi. Oproti čistej svetobelasej oblohe boli tmavé, slivkovomodré a na krídlach mali jasné červené hviezdy s bielym lemovaním.

Zvodná dolina sa hned za Hrašným mlynom začínala náhle zužovať. Poľná cesta sa často strácala v olšine, miestami viedla priamo korytom Hrašného potoka a na mnohých miestach blato z nej od jari do jesene nemizlo. V tých miestach, kde sa dolina vrezávala do Vítkovej hory, sa cesta cudzim očiam strácala. Vari len starí znalcii chotára a obyvatelia Hrašného mlyna ju rozoznávali a vedeli po nej prejsť na vozoch až do starého priesmyku a cez ten potok na hradskú nazývanú moravskou, ktorá ležala severnejšie. Keď začínať padáť do doliny prvé fialové tieňe, prikázał Cuban synovi Samuelovi:

— Odvedieš ich hore dolinou až do starého priesmyku. Potom ich odprevedi až na predel. Zatiaľ vyjde mesiac a na hradskú potrafia. Za chotára nechod.

Večer akoby front usnul. Iba červená žiara vysoko na oblohe dlho do noci ukazovala, kde ničenie neodpočíva ani v noci. Anna, najstaršia Beňákova dcéra, dlho stála za chrbtom prístreška, medzi mlynom a hospodárskymi staviskami, v ktorom sa Beňákovi uchýlili. Napínala zrak do noci, pritajovala dych, aby počula šesť dístia pod krokmi. Čakala na svojho milého, lebo život sa nezastavuje ani v takýchto časoch. Samuel jej slúbil, že pride, len čo vyprevadí ten páp opfchnutých žln v kočiari, ako mu prikázał otec.

A neprichádzal. Tma v doline hustla. Dievčina počúvala, ako ďaleko nad dedinou vrieska kuvik.

— Ešte päť ráz kuvikne, a pôjdem spať... — hovorila si.

Niečo vtáka vyplašilo. Odmlčal sa alebo odletel.

— Co nejdeš spať, — zvolala mat cez doštenú stenu. — Prechladneš, kto bude teraz s tebou po doktoroch chodiť...

— Oj, mamka, — vzdychla dievčina, objala mocnými rukami vlastnú hrud' a vtiaľala sa bez zvuku do prístreška. Oblečená sa suchla pod vysokú perinu a načúvala.

Kdesi ďaleko pri rieke sa ozvala stonová detonácia a po nej ostalo len lepkavé ticho. Anna v ňom nemohla usnúť. Nepočula, že Samuel prišiel domov...

Anna zapriahala do rahlého voza odstaveného na úvratí. Beňák priviazał druhému páru koní postranky na chrbát, opraty uviazal na krátko o zadné lušne voza a sadol si na sedačku tvárou tak, aby mal zadné kone na očiach. Bez slov, spokojný s dňom vracali sa do dediny, odhadujúc iba tak od oka, kolký kus dnes naorali pod jesennú sejbu. Lahučký vánok od Vítkovej hory rozlahaoval nozdry obom oráčom a zrejmé aj všetkým štyrom koňom, lebo tie s potešením fffkali.

Ignác Beňák a jeho najstaršia dcéra sedeli zadumaní, pokým voz bežal po mäkkej polnej ceste konča širších a užších parciel. Každý si čičíkal svoje myšlienky. Až keď okované kolesá zaškripali na štrkovitej hradskej, akoby obaja ožili.

— Ešte pár takých dní, a budeme mať poorané — rieka Anna, trhnúc opratami, aby sa kone pohli rezkejšie.

„A pre koho to všetko...?“ vyviera skryté myšlienky Beňákoví na jazyk, no prehľtol a pritakal:

— Hej. Zopár dní...

— Vlastně, keby aj to, čo nám ešte ostáva poorané, ostalo na jar, už by sa nič hrozného nestalo, — pokračovala Anna.

— Stalo-nestalo, — zarozumoval otec. — Nevie sa, aká bude zima. Pooraná zem lepšie premrzne, nepooraná zase v predjarných vetroch lepšie udrží vlahu. Nikdy nevieš, keby robíš dobre a kedy horšie...

Anna smelým oblúkom zabočila z cesty k bráne do dvora a zastavila kone. Beňák mládeženec, švihom nohy cez nohu zoskočil z voza na rovné nohy a išiel otvárať bránu. Na príjazd sa vysypali ružovkasté lúče zapadujúceho slnka, ktoré zalieval celý prieskumný dvor. Beňák pridržal bránu, kým Anna vziahla s vezom do dvora. Potom starostlivo zatvorila obe krídla. Nešiel pomáhať dcére vypriaháť konu, podišiel na betónový podstienok vyhriaty slnkom, kde rozkročmo sedel starý paholok Leonard a pestoval asi dvojročné dievčatko. Beňák vystrel k dievčatku ruky, dlhé a mocné, modrásté od vetrov a dažďov, snehu a mrazu. Dievčatko s havraními vlasmi, bučatej tma vej tváričky a po Beňákoví sivozelenkastých očí sa nemotorne vymotalo spomedzi Leonardových nôh, odhodilo jeho znojom premastený klobúk a objalo starému otcovi premastený klobúk a objalo starému otcovi nohy pod kolennami.

— Aha! Čo som ti priniesol, pozri, — Beňák opatrne vyťahoval z vnútorného vrecka kyticu polných jahôd, ktoré v priažnivej jeseni aj dozrejú na medziach pod horou a podľa starej ľudovej pranostiky veštia tuhú zimu. Anna vypriahala kone a pritom poserala na otca i na dieťa láskavými očami. Neskrývaná láska otca k jej dieťaťu ju zohrievala pri srdeci, a pretože nevedela ináč prejavíť vďačnosť, napomínala:

— Nedavájte jej, kým ich neumýjeme.

— Cože, vedať ich každú noc dásik umýval, — odpovedal Beňák a štipkajúc jahôdku za jahôdkou, kládol ich dievčatku do ústiček.

Leonard vstával horko-ťažko zadkom z podstienka, aby pomohol Anne vypriaháť konu. Beňák to postrehol a hned' prikazoval:

— Kam sa čabreš? Sed' a vyrhievaj si kosti! — obrátil sa s dieťaťom v náruči k vrance, ktorá bola jeho obľubennou kobylou, a so smiechom posadil dievčatko na jej široký chrbát, držiac ho iba jednou rukou. S veselým smiehom volal: — Drž sa, Babuľka, drž sa pekne za hrivu, neboj sa! Hijo! Hijo! Nesieme sa do mesta! Kúpime Babuľke čepice!

Dievčatko sa držalo smelo, no Beňák ho nepustil z ruky, hlasito a z plných plúc ho posmeľujúc:

Bude z teba husár!

— Neblázni, starý pochab, — ozval sa krehký hlas Melánie z hľbky pitvora, ktorý delil stavanie na dve polovičky. — Bože môj, chlape, kedy ty už dostaneš rozum?

Beňák nedal nič na úzkostlivé varovanie svojej ženy, postupoval s kobylou až po maštaľné dvere, a tam skrikol: — Hop-sa! — a jednou rukou spred, druhou za chrbtom zdvihol dievčatko nad hlavu, posadil si ho rozkročmo na šiju a držiac ho za obe rúčky, veselo s ním poskakoval.

— Len vyskakuj, vyskakuj ako žrebec, — kárala ho Melánia, no ani ona nemohla skryť veselý úsmev.

— Budem ti musieť obroku ubrať, vidí sa mi... — rieka žartovne.

Krátko pred polnocou zdvihol sa vietor. Vŕtka hora zahučala. Ignác Beňák sa obrátil opatrne na jednej z dvojice posteli, ktorá tvorila časť zariadenia vtedy módnych spální. Dával pozor, aby nezobudil Melánii. Opatrnosť bola však zbytočná. Melánia tiež nespala, iba sa tak pretvarovala, mysliac si, že z oračky ustati muž potrebuje odpočinok.

— Nespiš...? opýtala sa ho nesmelo.

— Dvihol sa vietor. Koniec dobrému počasu, — odpovedal Beňák, ako by ho v tej chvíli iba tátó jediná starosť omínala.

Kresba: Areta Fedaková

— I tak vdakabohu. Jeseň bola pekná a dlhá, — pokračovala Melánia. Beňák vycítil, že sa chce rozprávať o čomsi inom, a nie o počasi. Poznal on tieto nočné rozhovory, počas ktorých sa obaja pozerajú do nepreniknutelné temnoty nad sebou. V takýchto rozhovoroch Melánia obratne zavádzala reč rozličnými okľukami ta, kam si zaumienila, a on sa tam ocitne nenazdajky a pozvoľna, zistiac kam žena mieri až vtedy, keď už musí odpovedať. Zvyčajne jej dal za pravdu, a preto sa z opatrnosti začal vychýbať už vopred.

— Spi radšej! Ráno nás čaká robota...

— Oči sa mi pre starosti negleja... — pohľadala Melánia.

— Nemáme sa zle, chvala bohu, — pomrvil sa Beňák na vysokom slamníku, tuho vysokatatom čerstvou rovnou a pružnou ražnou slamou, ktorá príjemne vrždala pri každom pohybe. — Uroda oproti vlnačskej bola viac než súca, zemiakov máme plnú pivnicu a dva krechty za stodolou. Kfmit lichvu máme čím až do nového a nám tiež nepobežia ústa na prázdro...

— To nie je všetko... — povzduchla Melánia.

— Čo chceš viac! Cez vojnu sme si hovorili, len nech prežijeme, všetko ostatné sa dá nadobudnú... — pripomienul Beňák a opäť sa pomrvil na posteli. — Hovoril som vám, riadne vytriasť tú slamu. Ostiny ležú cez plátano... — pofríhal si.

— Nevymýšľaj si. Plachta je celkom nová, hustá. Ale ty sa so mnou s ničím nepodeľiš! — z hlasu Melánie bolo cítiť prikorie a Beňák sa ešte zmohol na chabý odpor:

— Nemám s čím. Neplaším straky na plote ako ty.

— Straky na plote, — opakovala po ľom žena.

Beňák si nevdojak pomysiel na jej brata, na svojho švagra Adamicu. — Iní majú starosti plné noše, a sú tu. Helená z Podkosu napríklad. Išli sme z poľa. Obaja paholci len-ten že nás nepredbehli, a keď sme my už dávno orali, na Adamicovej roli sa ešte veselo preháňali myši. To sú starosti, všetko na cudzích rukách. My si chvalabohu stačíme sami porobiť.

— Dievka ako paholok! — bodla Melánia. Beňák sa pomrvil, dvihol sa na lakte:

— Čo to do teba zase vliezlo? — nevydržal.

— Nič. Predstavujem si, ako by to bolo ináč, — povedala Melánia.

— Ináč už nebude, — odpovedal jej duto a obrátil sa k nej širokým chrbtom.

— To je tvora odpovedeť. Tebe je to, pravda, jedno. Ale ja som mater! — Melánia hovorila hlasom, akoby vzdurovito vytfčala bradu dopredu. — Stará mať som, a svokrounie som! Krava bez rohov je iba ovca, nič viac.

— Dožiješ sa skôr, ako sa nazdáš. Vidi sa mi, že ten montér od elektriky akosi pricasto opravuje v Drienkovciach. Toť ktorýsi deň... — nedokončil, žena mu nezvykle prudko pretrhla reč:

— Amálka má meštianky, môže sa vydať aj do mesta. Na majetok však by už popri tebe patril aj mladý gazda.

Beňáka až bodli tieto slová. Tak teda on je už súči na výmienok! Už aj chcel žene odsekniť. No iba hodil rukou: — Späť chcem!

Pretiahol si vysokú perinu cez hlavu. Melánia mu ju strhla z hlavy a mocne ho potrasla za plece.

— Počúvaj! Mladý Guban sa dnes vrátil z Čech. Natrvalo. Vraj...

Beňák stuhol a hned' neodpovedal. Položil si ruku na srdce, ktoré sa mu teraz dost často z ničoho nič rozbúšilo. Vedel, že Melánia striehne na to, čo jej odpovie. Náročky tuho mlčal, ani nedýchal. No zo skúsenosti vedel, že je už v osidlach. Naraz sa odhodlal a odvrkol:

— Vrátil sa, nuž je tu. Má tu domovské právo!

— To si celý ty! Keby to tak išlo o obec, hned' by si sa staral. Keď ti však ide o dieťa... Bola by som zabudla. Bol tu ten predsedca Lantaj Tož. Ze sa chce s tebou rozprávať. Zase fa budú chcieť do voľajakej-si služby, — varovala ho Melánia.

— Nič preňho nemám, nemá čo za mnou chodiť. Nechcem od nich ani radu ani pomoc — zatímal sa Beňák a opäť sa zahrabal do periny, dávajúc tým žene najavo, že naozaj chce spať.

Vietor na Vŕtkej hore húdol čoraz vyššie a na okenné tabule zabubnovali prvé veľké kropaje studeného dažďa. Beňák si hned' pomysiel na polia, ktoré nastačili hlboko počas. Myseľ sa mu však veľmi rýchlo vrátila k tomu, čo povedala žena o mladom Gubanovi. Z Anny sa nedalo vytiahnuť, kto je otcem malej Bernandíny. Beňák i Melánia iba tušili, kto to môže byť, ved' to prezrádzala aj tma v plieť dieťaťa.

— Nerobim dobre a dosť? Cudziemu by ste museli platiť viac, — odbijala otca i mater, keď na ňu spočiatku naliehali, aby prezradili otca svojho dieťaťa.

— Ešte mi povedz, že tomu dieťaťu závidím kúsok chlebika v ústach! — zlostne blýskal val očami Beňák. — Ja sa pýtam len preporiadok, aby si vedela..!

Ked' sa teraz Baňákoví rozbúšilo srdce, tak to iba preto, že sa tento tvrdý sedliak pretakol: môže sa prihlásiť skutočný otec a Babaľa môže odísť z jeho domu. Dieťa mu vellmi prirastilo k srdcu.

— To by som nedovolil, — utvrdzoval sa jednostaj, kym neusnul.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

ZIVOT

Cíles 7/1986 Ročník 29 19

ZO ŽIVOTA KSSČaS

V Krakove sa 8. júna tr. kona plenárne zasadanie Ústredného výboru KSSČaS. Jeho účastníci široko diskutovali o otázke vyučovania slovenčiny a zápisoch na toto vyučovanie. Zhodnotili prehľadku folklórnych súborov, ktorá sa za účasti predstaviteľov Matice slovenskej uskutočnila 25. mája v Nedeci. Veľa priestoru v diskusii bolo venované vydavateľskej a publicistickej činnosti Spoločnosti, ako aj príprave konceptu na zozbieranie a spracovanie materiálov o našej národnostnej menštine, za účelom čoho členovia UV zvolili komisiu v zložení: Jozef Čongva, Adam Chalupec, Zofia Chalupková, Zenon Jersak, Eugen Mišinec, Eudomír Molitoris a Zbigniew Tobjański. Účastníci plenárneho zasadania UV sa oboznámili s finančnou situáciou Spoločnosti po schválení rozpočtu ministerstvom vnútra. V tejto súvislosti uznali za nepostačujúcu vyšku finančných prostriedkov pridelených na činnosť Spoločnosti v tomto roku. V tomto zmysle aj schválili postoj Spoločnosti a nové finančné požiadavky adresované ministerstvu vnútra.

Široko diskutované na zasadani boli kádrové otázky. Doterajší predseda UV kr. Ján Molitoris rezignoval na svoju funkciu. Členovia UV plnenim povinnosti predsedu, do času zvolenia nového, poverili podpredsedu UV kr. Aloja Sperláka. Po vypršaní pracovnej zmluvy úradujúceho člena UV kr. Františka Sołtysa krajania zvolili do tejto funkcie kr. Eudomíra Molitorisa.

D. SURMA

DOLNÁ
ZUBRICA

V celej krajine prebiehalá diskusia o programu strany a o tých z nich na X. zjazde PZRS. Aj ja ako rolník chcel by som pripojiť svoj hlas do tejto diskusie.

Podľa mojej mienky treba rozehodne spiesť k vyrovnaniu životných a pracovných podmienok na vidieku a v meste. Totiž nadálej sú príliš veľké rozdiely.

Pre robotníka továreň buduje štát a keď dosiahne 65 rokov, ide do dôchodku. Nikto sa ho nepýta, čo si v živote nadobudol a keby sa aj obohatil, dôchodok dostane. Roľník svojou prácou tvorí gazdovstvo, čo zarobi, opäť vkladá do tohto gazdovstva. Nemá po celý život dovolenku, pracuje od svitu do noci, často 18 hodín denne. Nemôže si dovoliť žiadne zájazdy, lebo je priprutý na gazdovstvo. Keď onemocnie, dostane nemocenské až vtedy, keď je chorý viac ako 15 dní. Keď sa dožije 65 rokov, musí všetko odovzdať nástupcovi, ak chce dosiať dôchodok. Roľník pracujúci v priemysle plati poistenie v práci, ale aj z gazdovstva. Keď však neodovzdá gazdovstvo nástupcovi, môže mať aj sto rokov, a dôchodok nedostane.

Roľníci považujú za nespravidlivé to, že za roľníka je považovaný už majiteľ 0,50 ha pôdy. Takto roľník však nedostáva

listky na mäso, hoci je povinný predávať poľnohospodárske produkty štátu tak isto, ako aj majiteľ mnohohektárového gazdovstva. Podľa mňa by krajina z hľadiska kvality pôdy mala byť podelená na oblasti. Napríklad, keď rolník v miechovskej alebo proszovickej oblasti posadi na svojom polhektárovom poličku kapustu, cesnak a uhorky môže zrobíť niekoľko stotisíc zlhotých. Ale ten istý rolník, ktorý má pol hektára pod Babou horou alebo pod Tatrami, môže zasadiť nanajvyš oves a zasadíť zemiaky, pričom nikdy nevie, akú bude mať úrodu. Môže si chovať nanajvyš príslovečnú kožu a páru sliepok.

K ďalším problémom patria ceny strojov a náhradných súčiastok, ktoré sú neúmerne vysoké v porovnaní s cenami za poľnohospodárske produkty predávané štátu. Napríklad: 1/4 lit. piva stojí dva krátky roľník ako liter mlieka. Za 1 kg vajec platia rolníkovi 120–180.—zl. Z jedného kilogramu vajec sa môžu najesť piati ľudia a v hostinci na dedine za malý tanier gulášu sa platí 100.—zl. Za jeden Zub do kultivátora musí rolník zaplatiť 500.—zl. a za 1 kg teľacieho dostáva 135.—zl. Na teľa treba čakať 9 mesiacov, kým sa krava oteli, potom sa musí päť týždňov kfmiť mliekom a keď ho rolník predá do stane za 8.750. Nekúpi za to ani 200 lit. nafty.

Rolník nevie, čo má chovať a najväčšie starosti mu robí to, že ceny sú v rôznych mesiacoch rôzne. Od januára do júla rolník vo výkupnom stredisku dostáva o 15% viacej za kilogram mäsa. V tých mesiacoch je vo výkupných strediskach stále plno. Stáva sa, že bitúnky nie sú v stave hned prebrať dobytok z výkupných stredisk. Časte sú prípady, že dobytok čaká vo výkupných strediskach niekoľko dní, kým dôjde k porážke a štát na tom veľa trati.

Problémom je aj odovzdávanie gazdovstva nástupcom. Nie všetci rolníci majú v poriadku hypotéky, čiže najskôr ich treba dať do poriadku, čo je veľmi drahé. Od jedného kúska pozemku treba platiť 700 zl., čo znamená, že pole treba vlastne kúpiť. Preto rolníci nechcú odovzdávať pozemky svojim nástupcom.

Co rolníci prijali s nadšením? To, že konečne bol schválený zákon o práve vlastnenia pôdy. Dokazuje to trebars fakt, že napr. u nás sa v minulých rokoch nedalo zorganizovať poľnohospodársku školu v Jablonke. Po schválení tohto zákona sa mládež začala hliasiť do školy, ktorá už má výše 30 absolventov.

Roľníci sú veľmi spokojní, že je horský 15-percentný prípadok k cenám mlieka. Tak isto je prípadok k cenám dobytka. Je to veľká pomoc. Nečudo, že v roku 1985 rolníci v gmine Jablonka predali štátu vyše sedem miliónov litrov mlieka.

Za melioráciu roľníci neplatia. Sú za to vďační štátu a Zjednotenej ľudovej strane, ktorá bráni ich záujmy. S veľkým uspokojením prijali roľníci nový zákon o odovzdávaní pôdy nástupcom za dôchodok. Tento nový zákon zrušil veľa zamotaných a nereálnych predpisov. Od zverejnenia tohto zákona roľníci začínajú vybavovať formality, ktoré doteraz túto vec brzdili.

V predjazdových materialoch a diskusii sa o poľnohospodárstve hovorilo veľa. Som presvedčený, že X. zjazd prispeje aj k vyriešeniu otázok, o ktorých pišem.

EUGEN KOTT

ÚSPECH NAŠICH
DIVADELNÍKOV

XI. vojvodskej prehľadky o-chotnických divadiel, ktorá sa konala v dňoch 17.–20. apríla tr. v Černom Dunajci, sa zúčastnil divadelný krúžok Miestnej skupiny KSSČaS v Podvuku a divadelníci pôsobiaci pri MS KSSČaS v Harkabuze a GKS v Rabe Vyžnej. Nebudem sa tu zmieňovať o ich vystúpení, keďže obojkrúžky predvedli tie isté hry, ako aj na našej prehľadke v Malej Lipnici, o čom pišeme na str. 16–17 v Živote č. 6.

Vedúca divadelného krúžku z Podvuka kr. Mária Gribáčová preberá z rúk riaditeľa GKS Jozefa Zatloku diplom a príležitostnú pamiatku. Foto: DS

Počas štvordňového „maratónu“ sa na scéne kultúrneho domu v Černom Dunajci vystriedalo 15 divadelných súborov z celého Novosáčského vojvodstva. Veľmi dobre sa predstavili naše divadelné krúžky. Súťažná porota, pod vedením Antona Šledziewského, etnografa a divadelného znalca z Varšavy, udelila divadelníkom z Harkabuze II. miesto v kategórii dramatických predstavení. V tej istej kategórii divadelníci z Podvuka získali ocenenie. Okrem toho porota odmenila krajanu Vladislava Piezonku za známené stvárnenie postavy pytláka a krajanu Terézu Gajevskú za dobrý herecký výkon.

Boli to vydarené vystúpenia, ktoré potešia nielen uspešných divadelníkov z Podvuka a Harkabuze, ale aj celú krajanú obec.

DS

ĽUDOVÉ ZVYKY

U nás, na Spiši, podnes kultivujeme rôzne staré zvyky a običaje. Je pravdu, že nie všetci mladí ich poznajú, preto pišem o tom, ako to kedysi u nás bývalo.

Na Spiši má každá obec svoj rázovitý charakter a odlišné zvy-

ky. Niektoré, ako napr. stavanie májov na Turice, boli všade. Keď si boli máje bohatšie, dnes sú skromnejšie.

U nás, v Kacvine v rokoch 1930 — 1950 — na čo sa dobre pamätám — sme sa už tri dni pred stavaním májov schádzali a rozmýšľali kde a komu máj postavíme. V prvom rade sme rozprávali o tom, že bude treba priniesť čo najdlhšie, dokonca aj vyše 20-metrové smreky. Na to musel dať povolenie urbár. Tieto smreky sa potom odkárovali, odrezali vrcholce a namiestne neho sme pripievni malý smrečok, vyzdobený rôznofarebnými stužkami. Najväčší problém bol s postavením mája v noci. A v Kacvine je hustá zástavba. Máje sme museli stavať tak, aby nespadli na strechu domu, a nepoškodili škridlu, jedným slovom, aby sme nenaškodili škodu.

Komu sa stavali máje? Predevšetkým dievčatám, ale v obci boli aj významné osobnosti, ako richtár, predsedníctvo urbáru, farár, učitelia. Nesmeli sme zabudnúť na nikoho. Keď ešte boli súkromní obchodníci, máje sa stavali aj im.

Stavať sa začínaťa okolo 11. hod. večer a do rána bolo všetko hotové. Keďže vtedy nebolo mechanizácie, všetko sme robili vlastnými rukami, rúbali sme, odkárovali a roznášali po dedine.

Ale najhlavnejšie bolo ohrávanie májov, ktoré sa konalo v druhý sviatok turiénky. Všetci sa schádzali na jednom konci dediny spolu s muzikantmi. U nás to bola dychovka, ktorá mala v programe ľudové piesne z našej obce. Samozrejme, zahrali aj nejaký pochod, veď to bola dychovka.

Chlapci sa pochytali okolo pása. V jednom rade bolo 10 až 15 osôb vyobliekaných do spišských krojov, aké dnes vidíme v našich folklórnych súboroch, ktoré pôsobia pri Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov a spievali:

Na jakom pamätku majete staviajom,
hej na jakom na takom,
hej na jakom na takom,
dže dževce majom.

Táto pesnička sa opakovala pri ohrávaní májov mnohokrát. V každom dome, v ktorom mali dievča a postavený máj, dievča už netrpeľivo čakalo na ohrávanie. Chlapci spomedzi seba výbrali tých najmúdrejších a najschopnejších, ktorí v Jánosíkovských klobúkoch, v pestrom spišskom kroji, niesli tanier prikrytý bielou šatkou, na ktorom bola bankovka. Bolo najlepšie, ak mala čo najvyššiu hodnotu. Na tento tanier sa totiž platilo za ohrávanie. V tom čase mládenci častovali domáčich kalíškom hriateho a cukríkmi, hudba hrala a jeden z chlapcov tancoval na ceste s majiteľkou mája. Ostatní chlapci, ktorí sa držali okolo pása a spievali, museli si dávať pozor, aby nestrelili z dohľadu tých, čo práve častovali dievčatá.

Dnes ohrávanie májov vyzerá podobne, len škoda, že mladí spieva radšej moderne piesne a nie naše ľudové. Ale minulosť sa nevráti, všetko napriek. U nás, na Spiši máme v každej obci vŕazovitých piesní a spievaneck. Prednedávnom na titulnej stránke nášho krajského Života, v článku U nás taká obyčaj...

sme číitali, že naše spievavky, zvyky, obyčaje to je dedičstvo našich predkov, našich otcov. Je také príslušie: není národa bez reči, kde je reč, kde je jazyk, tam je a žije národ. Musíme kultivovala naše dedičstvo.

Zíal dnešná mládež nevie vo svojom nárečí zaspievať spišskú pieseň, ale sa ju musí naučiť.

U nás, v Kacvine sa rozpadla dychovka a to preto, že chýbajú mladí ludia. Starší, ktorí boli členmi súboru, umreli a aj rôzne nepriaznivé podmienky prispeli k zániku dychovky. Mladí, podľa mňa, radšej pozerajú televíziu, ako by sa malí niečo naučiť.

Napísal som iba o jednom zvyku, o ohrávaní májov, ale tých zvykov sme mali veľa, po celý rok. Týka sa to nielen zvykov, ale aj obliekania. Dnes sa do nášho krásneho spišského kraja ludia obliekajú iba pri výnimocných príležitostiach. Vôfakedy, keď som bol ešte dieťa, v nedelu v našej dedine dievčatá boli krásne vyobliekané; kartonky, fartuchy, lajblíky, krásne vyšívane košeľe, zasa ženy mali prekrásne šatky a čižmy po kolená a tzv. kanafasky. Muži boli vyobliekaní do vyšívanych portiek lajblíkov, súkenných kurtiek, jánoškovských klobúkov a cifrovaných čižiem, vyblýskaných, že si sa v nich mohol vidieť. Preto dnes zabúdame na naše prekrásne kroje. Zachovajme naše dedičstvo, ktoré je tak bohaté na našom hornatom Spiši pod Tatrami. Môžeme byť naď hrdi.

A.P.

PSALI O NÁS

LIDÉ A ZEMĚ
C. 2/1984

ČEŠI A KLADSKO

Dějiny českého národa jsou tvořeny i dějinami českých národnostních menšin za hranicemi Čech a Moravy. Vznikly většinou emigraci (v 17. a 18. století politicko-nábožensky, od 19. století především hospodářsky motivovanou). Avšak část českých minorit v cizině vytvořilo autochtonní české obyvatelstvo; slo o přesah přes zemskou hranici. Některé z těchto oblastí (Valticko, část Vitorazska, Hlučínsko) byly v roce 1919 (resp. 1920) připojeny k nově vzniklému československému státu. Jiná situace je v případě Kladského historického kraje, ležícího dnes na území Polska; tato oblast byla do poloviny 18. století součástí Čech, požívající v některých obdobích určité samosprávy. Původní český živel se zde udržel až do našeho století.

Území Kladského od nejstarších dochovaných zpráv z 10. století — až na určitá krátká období — politicky spravovali čestí panovníci. Premysl Otakar II. přivádí do říčec osidlené pomezí oblasti německé kolonisty; tak začíná germanizace kraje. Od r. 1278 dochází k zastavování Kladská slezským knížatům; vzniká určité výlučné politickoprávni postavení území v rámci českého království. Významnou roli sehrálo město Kladsko, v jehož znaku je dodnes český lev, i celý kraj za panování Jiřího z Poděbrad, jenž také dosáhl ustanovení Kladská hrabstvím, ktoré dal v lénou svým

synům. Jiřího potomci, stejně jako první pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic, jsou pohřbeni v kladském kostele. Po bitvě na Bílé hoře zachovalo hrabství věrnost Fridrichovi Falckém; i v druhé polovině 17. století a první polovině 18. století se projevují snahy kladských stavů zůstat součástí českého království. Od Čech odtrhl Kladsko pruský král Bedřich II. za slezských válek v r. 1742; tento stav byl definitivně potvrzen v r. 1763. Až na malé výjimky byly zrušeny zvláštní kladské výsady; země se připojila k Slezsku.

Kladsko bylo od počátku českého státu politicky a etnickým jeho součástí. Český ráz kraje však ve 13. století narušila německá kolonizace. V poděbradské době zavedli ve správních úradech češtinu; její ústup jako jazyka správních záležitostí se datuje do 16. století. Pouze v nejzápadnější části hrabství se české školy a kostel udržely déle; některé obce zůstaly etnickým ryze české až do 20. století. Po první světové válce se objevují i diplomatické snahy o připojení Kladského alespoň jeho nejzápadnější části, tzv. „Českého koutku“, k československému státu. Skončily však bezúspěšně. Více než stopadesátiletá příslušnost kladských Čechů k pruskému státu z nich do značné míry učinila loajální občany Pruska.

Znalec kladské problematiky J. S. Kubín, který před první světovou válkou prováděl v „Českém koutku“ folkloristické výzkumy, udává tehdejší počet tamních Čechů na 5,5 tisice; uvádí, že pokračující assimilační tendenze a germanizační tlak přivedly brzy zánik této specifické české větve. Jeho prognóza se však nevyplnila; český živel v Kladsku se udržel přibližně na stejně výši až do roku 1945. Teprve tehdy, po odchodu většiny kladských Čechů na území Čech (Náchodsko, Hronovsko), kde mnozí žijí podnes, a odsunu části z nich do Německa, dochází k rozpadu této kompaktní české enklávy v Kladsku.

Do roku 1945 se v „Českém koutku“ na ploše více než 40 km² uchovalo několik téměř českých vesnic: Velká (či Německá) Čermná (polsky Czerwona), Stroužné (Pstrążna), Bukovina (Bukowina), Slané (Słone), Jakubovice (Jakubowice), Blažejov (Blażejów), Vostrá Hora (Ostra Góra) — její část Nouzín. V dalších obcích, jako např. v lázeňském městě Chudobě (Kudowa Zdrój), žil značný počet Čechů, částečně již asimilovaných s německým etnikem.

I když udržování jazyka nebylo u kladských Čechů doprovázeno výrazným českým národním vědomím a identitou, hrála čeština při uchování tohoto etnika neobvykle závažnou úlohu. Kladská čeština se po přerušení kontinuity s vývojem řeči v Čechách udržela v podobě svérázného dialetu, v němž se setkáváme s řadou zvláštních i archaických jevů a rysů. Osobité postavení českého lidu a jeho mluvy v Kladsku se projevilo i v specifickém udržování projevů národní kultury („toulačky“ — sousedské besedy, dračky a přásky...). Není náhodou, že právě zde sebrali naši folkloristé mimořádně bohatý materiál. České

etnikum si vzhledem k specifické situaci vytvořilo osobitý svět, který i při jeho úplném propojení s civilizačními trendy našeho věku tvoril svéráznou a archaickou rovinu životního stylu i kultury.

Tato situace byla narušena po skončení druhé světové války. Koncem padesátých let žilo v „Českém koutku“ již jen několik set Čechů; tento počet se vystřídalo významně, asimilaci a úmrtími nadále snižoval. Dnes můžeme v této oblasti nalézt posledních několik desítek osob považujících doposud češtinu za svou mateřštinu a hovořících plynne kladským nárečím. Nejmladší z nich je kolem čtyřiceti let; příslušníci poválečných generací českých rodin již za svůj první jazyk pokládají polštinu. Vzhledem k mizivému počtu příslušníků etnika a značnému pokročilému stupni asimilace nelze předpokládat, že by se český živel a čeština v Kladsku — snad až na několik málo výjimek — udržely o mnoho déle než do konce století. Kubína předpovídá o brzkém zániku této jedinečné české větve se tedy vyplní o několik desetiletí později.

LEOŠ SATAVA

EXPRESS ILUSTROWANY

C. 57/1986

ZELOVŠTÍ ČESÍ

V meziálečných letech za II. republiky byl v Zelově na náměstí postaven pomník náčelníka insurekcí s nápisem: „Kościuszki święte hasło głęboko wrywcie w serce, by Polska nie zgasła w bratniej rozterce“. Nebylo by to nic zvláštního, kdyby ten pomník nepostavili... Česi.

Počínaje rokem 1548 pokračovatelé tradice Jednoty českých bratří jako emigranti třikrát opouštěli svou vlast v důsledku náboženského a národního pronásledování. K poslední vlně emigrace oněch „věrných Husovu učení“ došlo v polovině 18. století. Tehdy přišli do Polska budoucí zakladatelé „českého Zelova“. Čeští bratři po příchodu do Polska se připojili k evangelické reformované církvi, která jim byla nejbližší. Jako pokračovatelé radikálního společensko-náboženského směru v husitství zahovali vlastní liturgii, a také vlastní mentalitu, opírající se o kult fyzické práce.

„Byli to svobodní sedláci a svobodní lidé,“ říká o nich jejich „historický dědic“ Mieczysław Kimmer. Na bývalé půdě zemana Józefa Świdwińskiego vytvořili „enklávu selské svobody“, v níž půda byla společným majetkem. První osadníci se tam objevili 1. února 1803; našli tam jen lesy a louky a několik domů (s krémou a pivovarem). Po 43 letech bylo už 150 domů a 6 krčem! V každém z těch jednojižbových domů byl tkalcovský stav, protože Česi, kteří přišli do Zelova, přinesli s sebou kromě své víry a mentality rovněž tradici tkalcovského řemesla. Tkalcovství také na dlouhá léta vytvářelo rozvoj osady. Nedaleká Lodž s rychle se rozvíjejícím textilním průmyslem však rozhodla o tom, že Zelov se stal pouze středis-

kem domácího tkalcovství. Doby, kdy Lodž byla menší než Zelov, už patřily minulosti. Zelovští tkalci tkali výrobky doplňující strukturu lodžské produkce. Prosluli výrobou saténu, barchetu, bavlněných šátků a později módního a vyhledávaného plyše. To to období „malé hospodářské prosperity“ skončilo po první světové válce, kdy plyš přestal být módní a při masové výrobě kremtonu byl příliš drahý a těžký. Nové přinutila Zelovany změnit výrobu. Novým produktem se staly sýpkoviny na peřiny a polštáře. Snad i proto se peřiny staly základní částí výbavy a dračky za dlouhých zimních večerů byly vitanou příležitostí k společnému zpívání českých písni a pohoštění plackami z pšeničné mouky a žitnou kávou.

Předválečný Zelov byl skutečnou babylónskou věží, směsi národností a vyznání. Nedaleko sebe stály kalvínský, katolický a baptistický kostel, evangelická kaple a synagoga, žili tu vede sebe ve smíru Češi, Poláci, Němci a Židé. Vyznávali různou víru, ale shodně mluvili... česky. Přes toto „společenství“ zelovští Češi tvorili uzavřenou skupinu. Nebyla tu smíšená manželství, jak tvrdí Mieczysław Kimmer, jak by litoval toho, co muselo odejít.

Heslo „Krajané, vraťte se domů“ se poprvé objevilo ve třicátých letech a bylo výsledkem vzniku nezávislé Československé republiky. Tehdy se první Češi vrátili do vlasti. Druhá vlna emigrace začala v letech 1945–46, kdy podle názoru M. Kimmera „tři čtvrtiny odjely“. V Zelově, který měl 5 tisíc obyvatel, zůstalo 500 Čechů. Ale stávalo se také, že se vraceli. Dodnes se v Zelově vypráví o tom, jak se jedna ze zelovských Česků vrátila z Československa, protože došla k názoru, že tam jsou sami... Poláci. Tradiční schéma, že katolík je Polák, evangelik Čech a luterán Němec, se zachovalo v Zelově dodnes.

Pomalu začaly mizet tradice českých bratří, zejména jejich asketický způsob života. Tu dávou skromnost zdůrazňuje předseda zelovského obvodního výboru Kulturně-sociální společnosti Čechů a Slováků Zenon Jersák, který pochází přímo od zakladatele osady. „Rádi si zapívali, zahráli na harmoniku, ale netancovali, tanec pokládali za příliš nevázané... Kromě čepců, které se zachovaly dodnes, nebyly ani lidové kroje. Tanec byl pokládán za nevázanost, takže ani na svatbách nebyla kapela, a ten zvyk se kupodivu v některých čisté evangelických rodinách zachoval dodnes. Potomci českých bratří shodně soudí, že protestantská víra byla činitelem rozhodujícím o zachování kultury a zvyků. Dnes se stává, že změna vyznání automaticky znamená zapomínaní na svůj původ. Jak s litostí poznámenal Zenon Jersák „dokud je v kostele, je ještě Čech, ale jak si vezme katolika, už jím není“. Sám Jersák si však přes rady rodiny, aby se oženil s „následníkem“, vzal katolicku, což neznamená, že přestal být Čechem. „Identifikujeme se s tím, co je historické. Zdá se mi, že myslíme a děláme totéž, co dělali naši předkové před 200 lety,“ říká.

BŁAŻEJ TORAWSKI

Realizácia spoločnej politiky

Ako vyplýva z posledného spoločného zasadnutia ÚV PZRS a predsedníctva HV ZES, venovaného otázkam rozvoja vidieka a dosiahnutia sebestačnosti vo výžive, v rokoch 1983—1985 sa budeťne zvýšiťa poľnohospodárska výroba a produkcia potravín. Značne stúpia rastlinná výroba, najmä obilia a olejnatých rastlín. Zväčšili sa domáce zásoby krmovín. Značne sa znižil dovoz obilia. Vyššia je živočíšna výroba, hlavne chov ošípaných a oviec.

Realizácia spoločnej politiky priniesla konkrétnu výsledky v zlepšení potravinárskeho trhu a mala vplyv na jeho stabilizáciu. Postupne sa upúšťalo z predaja potravinárskych článkov na lístky. Zásobovanie sa zlepšilo napriek veľkému prírastku počtu obyvateľstva.

V poľnohospodárstve boli zavedené zásady hospodárskej reformy a patrične sa prispôsobili novým ekonomickým podmienkam. Výsledkom toho je lepšie, racionalnejšie hospodárenie, ako aj zlepšenie sociálno-existenčných podmienok vo všetkých sektorech poľnohospodárstva. Nastali priaznivé zmeny v spôsobe a výsledkoch hospodárenia v poľnohospodárstve. Elastická cenová politika vyvolávala žiaduce výrobno-ekonomicke premeny. Výsledky by boli Češte lepšie pri väčšom zásobovaní poľnohospodárstva výrobňmi prostriedkami a účinnejšom využívaní vnútorných rezerv poľnohospodárstva. O ich existencii svedčí veľká differenciácia úrovne poľnohospodárskej producie medzi oblasťami, susednými obcami, ako aj medzi jednotlivými gazdovstvami, ktoré pracujú v rovnakých alebo podobných podmienkach.

Nie všetci rolníci dobre využívajú pôdu. Slabo prebieha proces sečovania pôdy. Tempo meliorácie nie je vystačujúce a súčasne nie je vyhovujúca konzer-

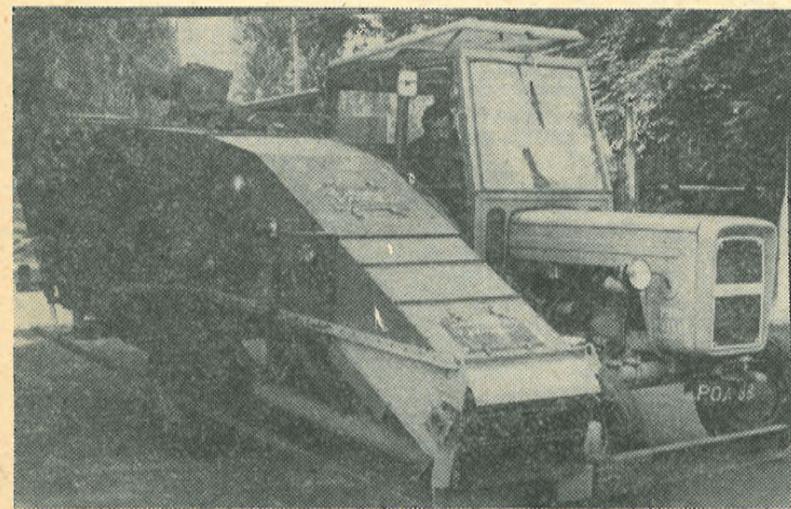
vacia melioračných zariadení. Nie je systematicky uskutočňovaná a všeobecne využívaná atestácia pôd. Nevystačujúco sa rozvíja chov a produkcia zemiakov, hlavne odrôd s vysokým obsahom škrobu.

Rolnícka samospráva musí plne využívať zákonnú pravomoc a operatívnejšie odhalovať i ostrejšie reagovať na mnohé prejavy nehospodárnosti, neporiadku a podelenovania základných povinností. Robotnícko-rolnícka inspekcia svedomite vykonala veľkú pracu, objavila mnohé nedostatky, najmä vo využívaní a údržbe poľnohospodárskeho náradia, v organizácii špecializovaných, opravárskych a výrobných služieb.

Musí sa upevniť postavenie DRK (SKR) a umožniť väčšiemu počtu rolníkov využívanie ich služieb. Ďalšie rozšírenie a zlepšenie zásobovania si vyžaduje vidiecky obchod, ako aj iné prevažkárne služieb. Lepšie si musia plniť záväzky služby obsluhujúcej poľnohospodárstvo.

Politické byro ÚV PZRS a Predsedníctvo HV ZES konštatovali, že napriek ťažkostiam priesmy sel v stále väčšej miere uspokojuje požiadavky poľnohospodárstva, postupne likviduje nedostatky, ktoré sa vyskytovali ešte nedávno. Uspokojené sú napr. požiadavky na konské náradie, záhradnicke náradie, akumulátory, pracovné odevy a obuv. Bol dosiahnutý pokrok v dodávkach niektorých traktorových strojov. Naďalej sa však prejavujú nedostatky v dodávkach dusíkatých hnojív, vŕapá, prostriedkov na ochranu rastlín, palív, cementu, melioračného náradia a najmä náhradných súčiastok pre stroje. Príliš pomaly rastie výrobná kapacita v poľnohospodársko-potravinárskom priemysle. Nemožno dopustiť pokles tempa investícií v poľnohospodárstve a poľnohospodársko-potravinárskom priemysle.

V Poznanskej továrnii na výrobu žiacich strojov vyrobili mini-kombajny v spolupráci s továrnou v Płocku. Mini-kombajn spolupracuje s traktorom a operácia ich spojenia je veľmi jednoduchá. Foto: CAF

Politické byro ÚV PZRS a Predsedníctvo HV ZES vyjadrieli uznanie rolníkom vo všetkých sektorech, ich samosprávnym organizáciám a najmä rolníckym krúžkom, ako aj kružkom vidieckych gazzdiniek a robotníckym kolectívom pracujúcim pre potreby potravinárskeho hospodárstva za ich námahu, ktorá dobre slúži potrebám krajiny. Zároveň sa

obrátili na všetkých členov PZRS a ZES, na všetkých rolníkov o aktívnu účasť a angažovanosť v dôslednom uskutočnení spoločnej poľnohospodárskej politiky. Od toho totiž záleží pokrok v uspokojovaní potravinárskych potrieb národa, ako aj zlepšovanie životných podmienok obyvateľov vidieka.

Bdiet', aby neklesol chov

Priaznivé ekonomické podmienky a stabilizácia krmivo-výzvy základne v rokoch 1984 — 1985 spôsobili zvýšenie počtu ošípaných po hlbokom poklesе v roku 1983. V priebehu druhého polroka minulého roku ich priebudlo 2,2 mil. kusov. A v minulom roku vykúpili o 10,8 percent viacjatečného dobytka ako predviani. Tiež kontraktácia ošípaných v prvom štvrtfroku tohto roku je o 65 percent vyššia ako vlni.

Je pravdou, že utíchli sťažnosti, že chov ošípaných je nerentabilný. Je to vidiť vo výkupných strediskách, avšak nemožno sa príliš tešiť a chov ošípaných ponechať svojmu osudu.

U nás známe, tzv. cykle ošípaných, sa vyskytli v minulých rokoch viačkrát. Vždy ich predchádzal veľký rast počtu kusov a dokonca ťažkosti vo výkupe a porážke ošípaných. Zároveň producenti pociťovali rôznorodé, často drobné prekážky v chove ošípaných. Vykrmovanie sa stávalo menej atraktívne a dokonca malo rentabilné. Tieto prekážky zodpovední ludia včas nevideli, alebo ich podceňovali. Po zrútení sa chovu, bolo treba podnikat radikálnejšie, nákladnejšie opatrenia, aby sa chov ošípaných postupne stával atraktívny. A čo bolo impulzom pre chov ošípaných na prelome 1983—1984?

Ceny za jatočné ošípané reguloval trh, ktorý umožňoval chovateľom nelegálny predaj skoro 50 percent ošípaných po značne vyšších cenách ako oficiálne v socialistickom výkupe. Lístkové obmedzenia mäsa a mäsových výrobkov prinavratieli „rentabilitu“ chovu kovorolníkom, ako aj mnohým majiteľom niekoľkoárových záhumienkov v mestách a na predmestiah. Tito chovatelia v snahe mať viac mäsa náklady na chov nepočítajú. Pre stredné gazdovstvá, ktoré vykrmovali niekoľko alebo niekoľko desiatok ošípaných, sa tiež vyplácalo kontraktovať časť, aby dostali trochu uhlia, ale ostatné predávali po značne vyšších cenách súkromným zákazníkom. Teda priemerná cena mäsa sa prakticky zvýšila už v roku 1983 bez čakania na malé zvýšenie cien od júla 1984 či 1985.

Požiadavka trhu na prasatá po r. 1982 spôsobila zväčšenie počtu prasnic. A nedostatok mäsa na lístky umožňoval predaj značnej časti ošípaných po cenách rentabilných pre stredných rolníkov. Tak to je aj teraz. Ošípané vykrmuje každý, kto a kde môže, za každú cenu.

V niektorých oblastiach krajin, v ktorých chovajú veľa ošípaných, poklesol dopyt na prasce. Rolníci vypredávajú prasnice. Čeiny prasiat sú tiež nižšie ako v minulom roku. Príčinou je na jednej strane nasýtený trh drobných chovateľov a na druhej obmedzené dodávky koncentrátorov, npr. provit, ktoré možno kúpiť čoraz ľažie. Napriek zásobám raže, najmä menej kvalitnej z minuloročnej úrody, obchod nedostáva ražné otruby a šrot. Nemožno dosiať šrot z repice, ktorým sa priam „dusí“ olejársky priemysel. Chovatelia majú ľažkosti s nákupom miešaniek pre prasatá, pretože týchto krmovín je príliš málo, alebo dodávky sú nepravidelné.

Minuloročná menšia úroda obilia, pri väčšej spotrebe šrotu v období kŕmenia zemiakmi v zime, zvýši dodávky ošípaných v prvom polroku tohto roku. Ale zmenšia sa, alebo vyčerpajú zásoby kŕmnych obilnín u rolníkov. Môže to obmedziť vykrmovanie v druhom polroku. Nedostatok bielkovinových krmív a väčšie množstvo menej koncentrovaných hospodárskych krmív spôsobuje, že chovatelia vykrmujujú ľažšie ošípané. Absolútne bariéra 125 kg čistej váhy ošípanej, zaradovanéj po výkupe do prvej triedy, je rolníkmi neuznávaná. Najmä väčšími chovateľmi, ktorí vykrmujujú vyše 50 ošípaných ročne.

Nezriedka vo výkupných strediskách vznikajú paradoxné situácie. Chovateľ, ktorý ročne kontraktuje napr. 100 ošípaných, priváza 14 kusov. Z toho 12 vážilo po 129 kg, čiže po zrážkach 125 kg netto. Naproti tomu dve dovezené ošípané mali po 130 kg, čiže 126 kg netto, preto ich zaradili do druhej triedy. Teda rolník, ktorý dodal štátu o dva kg jatočného mäsa viac, bol potrestaný nižšou cenou približne o 3 000 zl. Je to predsa absurdné a rolník to nemôže pochopiť.

Väčšina rolníkov berie takéto prerastené ošípané späť. Ale obvykle sa nájdu zákazníci, ktorí ich kúpia po vyššej cene ešte na spriatočnej ceste na gazdovstvo. Tak teda tieľo predpisy neplnia úlohu, akú chcel rezort.

Uvedené problémy v chove ošípaných treba umne vyriešiť, aby nenarástol problém d'alsieho poklesu chovu ošípaných. Lepšie je fúkať na studen...

Stránku pripravil:
ZBIGNIEW RUTA

Z dejín futbalových šampionátov

Ked' sa toto číslo dostane k čitateľom, budú už známe výsledky najvýznamnejšieho tohto ročného športového podujatia — XIII. majstrovstiev sveta vo futbale v Mexiku. Vrátime sa k nim v budúcom čísle. Dnes predstavíme niekoľko najzaujímavejších údajov z dejín futbalových šampionátov.

Hoci vznik futbalu ako športovej hry sa datuje na začiatok šesdesiatych rokov min. storočia, k prvemu veľkému meraniu sil vo svetovom futbale došlo až v r. 1900 na II. novodobých olympijských hrách v Paríži. Tam o 4 roky neskôr vznikla aj Medzinárodná futbalová federácia FIFA a položili základy Svetového pohára. Otcom tejto veľkolepej myšlienky sa stal Francúz Jules Rimet, ktorého v r. 1921 zvolili za predsedu FIFA. Prešlo však ešte hodne času, kým sa ideá zápolenia o Svetový pohár stala faktom. Jeho projekt prijala FIFA v r. 1928 na kongrese v Amsterdame a za prvého usporiadateľa šampionátu v r. 1930 schválila Uruquaj.

Na prvé majstrovstvá sveta v Uruquaji sa prihlásilo len 13 celkov, ktoré tam postúpili bez kvalifikačných stretnutí. Domáce

mužstvo nenechalo nikoho na pochybách, že je najlepšie. Vo finále porazilo Argentínu 4:2 a získalo cenný pohár — 30 cm vysoku a 1800 gr. vážiacu sošku Victorie nesúcej nad hlavou misku (snímka hore zľava).

II. MS v Taliansku (1934) sú priznačené tým, že sa ich po prvý raz zúčastnilo aj Československo, ktoré sa prebojovalo do finále, kde až po predĺžení prehralo 1:2 s Talianskom. Poznamenajme, že kráľom strelov na tomto šampionáte bol čs. hráč O. Nejedlý. Taliani sa stali víťazmi aj III. šampionátu vo Francúzsku v 1938, keď vo finále vyhrali s Maďarskom 4:2. Na týchto majstrovstvách sa po prvý raz zúčastnilo Poľsko, ktoré však už v prvom zápase narazilo na Braziliu (hralo sa vylučovacím systémom) a po predĺžení jej podľahlo 5:6.

IV. MS, ktoré sa konali v Brazílii až po 12-ročnej prestávke spôsobenej vojnou, mali veľkého favorita v domácom mužstve. Došlo sa sice do finále, ale vytúžený titul prepáslo po porážke s Uruquajom 1:2. Ďalší šampionát v r. 1954 vo Svajčiarsku prebiehal v znamení vynikajúcej hry v tom čase najlepšieho európskeho

celku — Maďarska, ktoré prešlo do finále ako búrka vyhľadávajúc o.i. 9:0 s J. Kóreou, 8:3 s NSR a po 4:2 s Braziliou a Uruquajom. Vo finálovom stretnutí s NSR sa však Maďarom nedarilo a neocakávané prehrali 2:3.

Potom nadišla éra Brazílie, ktorá dvakrát za sebou získala majstrovské tituly: na VI. MS v 1958 vo Švédsku po víťazstve nad domácimi 5:2 a na VII. MS v 1962 v Chile, kde jej superom o svetový primát bolo Československo. Vyhrali sice Braziličania 3:1, ale čs. mužstvo so Schröpfom, Pluskalom a Masopustom bolo absolútne rovnocenným súperom. VIII. MS v 1966 v Anglicku priniesli sice úspech tvorcom tejto športovej disciplíny — Angličanom (po víťazstve nad NSR 4:2), ale ďalší šampionát v Mexiku prebiehal opäť v znamení brillantnej hry Braziličanov, ktorí po rozdrvení Talianska 4:1 vybojovali tretí titul majstrov sveta a získali natrvalo najcennejšiu trofej — zlatú Niké, vysokú 36 cm a väziauc skoro 5 kg (snímka hore sprava). Poznamenajme, že túto trofej im o päť rokov ukradli a páchatelia dodnes neobjavili.

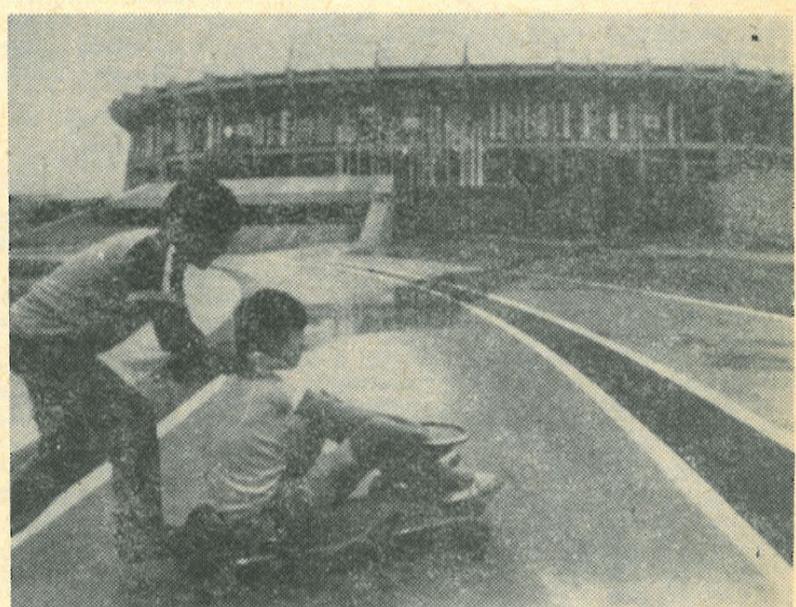
Posledné tri šampionáty si už čitatelia dobre pamätajú trebars preto, že priniesli úspech polským futbalistom. Preto len pripomieneme, že 10. titul v 1974 získali hráči NSR po víťazstve nad Holandskom 2:1 (Poľsko na 3. mieste). Ďalší titul v 1978 sa dostal opäť domácemu mužstvu — Argentine, ktorá vyhrala s Holanskem 3:1 (Poľsko 5:6. miesto) a v r. 1982 v Španielsku sa tretikrát víťazom Svetového pohára stalo Taliansko po víťazstve nad NSR 3:1 (Poľsko opäť tretie).

Jediným mužstvom, ktoré štartovalo na všetkých doterajších šampionátoch, je Brazília. 11-krát sa na MS zúčastnilo Taliansko, po 9-krát — NSR, Argentína, Maďarsko, Francúzsko a Mexiko, 7-krát Československo.

Poľsko, ktoré na majstrovstvách sveta štartuje po piaty raz, začalo tohtoročný šampionát stretnutím s mužstvom Maroka. Nebol to pre Poľsko príliš úspešný úvod. Zápas skončil nerozhodne 0:0. O priebehu šampionátu v nasledujúcom čísle.

JÁN KACVINSKÝ

Štadión Aztékov v Mexiku

pôsobil Niki v tanecnej kapele. Až neskôr, vďaka svojej vytrvalosti a veľkému úsiliu jeho menažéra Mikeyho Moderna sa mu podarilo uzavrieť zmluvu s firmou MCA, čo sa stalo odrazovým mostíkom v jeho kariére.

Naskytla sa mu príležitosť predstaviť sa širšiemu publiku a túto príležitosť znamenite využil. Sice dľho sa pripravoval k nahrávaniu svojej prvej platne, ale keď konečne na začiatku roku 1984 vyšiel jeho album Human Racing, presvedčivo dokázal, čo ho je naozaj schopný. Ukázal, že má dobrý výkonnosť a je originálny. Zároveň presvedčil, že sa suverénne pohybuje v mnohorekých štýlistických oblastiach: od tvrdého rytmického rocku a swingu štyridsiatych rokov po hardrock a funk. Korunnou piesňou albumu je song Woudn't It Be Good. Týmto triumfálnym songom a jeho vnútornou stavbou sa Kershaw predstavuje ako

jeden z mála hudobníkov, ktorí si už prvým albumom získali uznanie kritiky. Platňu, samozrejme, rýchlo vypredali.

Druhou Kershawovou dlhohrajúcou platňou je The Riddle, ktorá sa od prvej značne odlišuje, a v určitých piesňach pripomína do istej miery Stevie Wondera. Mnohé piesne na tejto platni majú napriek „lahkej“ hudbe vážne texty. Stačí uviesť, že dokonca pieseň Dancing Girls, o ktoréj podľa titulu by sme sa mohli nazdávať, že ide o nenáročný text, má slová väzne, veľavrávne. Tento druhý album má podstatne rockovejší charakter.

Nick Kershaw sa vo svojich piesňach vyjadruje aj k nebezpečenstvu atómovej vojny a odmieta politiku násilia a ohrozenia. S takýmito údernými sociálnokritickými textami pokračuje aj na svojich ďalších platňach, ktoré sa, dôfajme, ukážu aj na našom trhu. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

NICK KERSHAW

S menom tohto zaujímavého a znamenitého anglického hudobníka a speváka sa stretávame už niekoľko rokov. Napriek nepochybnému talentu, nemohol sa dľho presadiť. Každá z firiem na výrobu gramofonov, ktorým posielal ukážky svojich piesní, reagovala odmietavo. Preto istý čas

KOHÚT, KOCÚR A KYJANICA

Boli raz traja bratia a tým umrel otec. Poručil im iba kohúta, kocúra a kyjanicu, lebo viac, nebožký, na celom bydle nemal. Nuž čože, dlho sa deliť nemuseli. Najstarší si vzal kohúta, prostredný kocúra a najmladšiemu sa dostaťa tá kyjanica.

Ked' synovia otca statočne pochovali, vbral sa najstarší na trh do mesta, že kohúta predá. Ale darmo. Čo ho naostatok aj lacno nukal, kupca nenašiel. Namrzený pobral sa domov a noc ho poslala do neznámej dedine. Horkažko si vypýtal nocňah u akýchsi Fudí. Ale noc mu bola krátká. Ešte veru ani nesvitalo a gazda už vstával a kamsi sa zberal. Nás najstarší sa ho spýtal:

— Kdeže, kde, gazdičko, ved ešte ani nesvitá.

— A ved' ako by malo sviať, keď sme ráno ešte z vrchu nedonesli.

— A to zas ako? — spýtoval sa začudovaný host.

— Nuž tak, — hovoril gazda, — že my si veru každý deň chodíme po ráno na najbližší vrch.

— Nechodíte nikam, gazdičko, — dohovoril mu najstarší brat, — ja mám takého pri sebe, čo mi deň privela!

A naozaj. Ledva to dopovedal, natiahol kohút krk a hlasno zakikirikal. Gazda sa čudoval, krútil hlavou a vybehol von. A čo nevidel? Už sa veru brieždilo.

Hned zabehol k richtárovi a zvestoval mu, že má hosta so zázračným vtákom, čo ráno privoláva. Richtár nemeskal, pribehol a kúpil vzácneho vtáka za dvesto zlatých.

A nás najstarší sa iba za dedinou z chuti zasmial, ako dobre predal svojho kohúta.

Prostredný brat sa potom tiež vybral do sveta so svojím kocúrom. Prišiel do akejši dediny, tam dali jedlo na stôl a Fudia sa odstúpili. Zo všetkých kútov domu pribehli myši, najedli sa dosýta a Fudia iba to jedli, čo myši nechali.

— Fudia, Fudia, čože je to u vás? — hovorí prostredný brat.

— Radšej by som hladom zahynul, ako by som mal po myšiach jedávať!

— Nuž čože máme robiť, zvykli sme si už. Dost i pasce stavame, celú vojnu proti myšiam vedeieme, a obrániť sa nevieme. Vari z celého sveta sa sem k nám zbehli!

Nás prostredný brat vosieli do pitvora, puštil z vreca kocúra a ten, nelenivý, v tej chvíli sa dal myši chytiať.

Dobré Ľudkovia nerozmýšľali veľa, hned mi na stôl odpočítali tristo zlatých za zázračné zvieria, to bude pred myšami chrániť.

Vrátil sa prostredný brat domov a už mal z toho opatríť si gazdovstvo.

Aj najmladší vzal kyjanicu a ťiel, kde ho oti viedli. Ťiel, ťiel dlho a ani len robota sa mu nijaká netrafila. Hladný a ustať prišiel raz do jednej dediny. A čo vám tam neviidel? Na medzi stali chlapci a ako vŕtajú, tak vŕtajú kolík do zeme — hrncami.

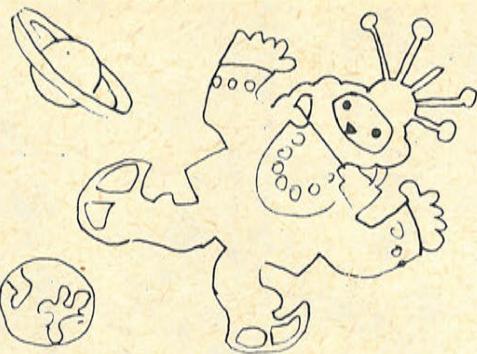
Nás najmladší brat sa na takú robotu ani díval nemohol.

— Nože ukážte, — ťoval, vptichol kolík do zeme a kyjakom ho dobre vŕtalo. Chlapci sa s otvorenými ústami dívali na neho a hneď sa aj zjednávali s ním, či by im ten dobrý kyjačik za päťsto zlatých nepredal. Nebo veru hrncov takto veľa roztíkli.

A tak sa nás najmladší vrátil k bratom a dosť sa im nasmial, že najhoršie mu nechali, a on jednako najlepšie predal.

Nás najmladší si potom vybral šikovnú ženčku a dobre si gazdoval a gazduje hádam aj podnes.

(Slovenské rozprávky, hádanky a rečňovanky, Mladé letá, Bratislava 1983)

EMIL GUĽA

Čím budeš ty?

V škole nám raz povedali, že hoci sme ešte mali, aby sme vraj rozmyšľali, čim by sme sa radi stali.

Janko chce byť murárom, Jurko chce byť sklenárom. Miško by chcel jazdiť autom a ja chcem byť kozmonautom.

JÁN NÁVRATIL

BÁSEŇ

O CHLEBOVÝCH DIERKACH

„Aj my sme chlieb,” povedali dierky v chlebe. „Nenazdáš sa, a sme v tebe.”

Každá dierka malá komora. Stastné ústa, čo ju otvoria. Co odomknú vôňu jarín, žatvy, kvásku...

Co vypustia cengot slinu, ktorý zostal v každom klásku ako ozvena. I to bez mena.

Dierky v chlebe, to je dlhá básnička. Čítam si ju z každúčkého krajička.

Mám rád básne, bezpochyby i ty. Preto chleba nikdy nie sme sýti

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje znameniteho amerického filmového herca. Hral o.i. v takých filmoch ako: Dni slávy, Rímske prázdniny, Moby Dick, Biely kanion, Zabit drozda, Dela Navarony, Zlato McKenny, Zlté nebo, Snehy Kilimandžaro a pod. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie.

* * *

V živote č. 336/86 sme uverej-nili snímku slovenského herca Eja Romančíka. Knihy vyžrebovali: Anna Pajkosová z Chyžného, Mária Galovičová z Kacviny, Štefan Griglák z Vyšných Lap-

šov, Jarmila Karkušová z Nad-laku, Danuta Gašiorová z Chyžného, Kristína Bryjová z Nižných Lapšov, Alžbeta Radecká z Kac-viny, Helena Strončeková, z Ne-dece a Andrej Sarniak z Podsr-nia.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Dušanko, čo je hrach?
— Hrach je, prosím, zelenina v pilulkách.

* * *

— Ako je možné Palko, že nikdy nevieš, čo ste sa v škole učili a Ondro to vždy vie!

— Ked' on nemá zo školy tak ďaleko ako ja, otecko...

* * *

— Kto z vás, deti, vie, čo je to prales?

— Prosím, prales je les, do ktorého ešte Ľudská ruka nevložila nohu.

— Prečo tu stojíš, Dušan, keď sa rozprávam s riaditeľom? — pýta sa učiteľ.

— Prosím, mamička mi prikáza, aby som vás stále počúval...
* * *

— Otecko, Katuška je noviny!
— Nič to zato, aj tak sú vše-rajšie.

— Každý napiše na papier, čo rád robí, ale nie aby jeden od druhého odpisoval, hovorí učiteľ-ka žiakom.

Jaro napísal: Rád staviam snehuliaky.
Ondro napísal: Ja tiež.

ŠTEFAN ZÁRY

OTČINA

Čo si ty bola, otčina moja,
čo si ty bola?
Kopce a dňahy s bukréto chvoja,
smreková smola!

Čo si ty bola, otčina moja,
čo si ty bola?
Nahnuté domce pri hrboch hnoja,
chudobná, holá!

Čo si ty bola, otčina moja,
čo si ty bola?
Plesnivý chlebík pri sviečke z loja,
žobrácka roľa!

Čo si ty bola, otčina moja,
čo si ty bola?
Čln v mori biedy a nepokoja,
bez kotvy, mola!

Čo si ty bola, otčina moja,
čo si ty bola?
Prehraná včela vyhnána z roja,
mládnik bez kola!

Čo si ty bola, otčina moja,
čo si ty bola?
Prehraná bitka na konci boja
v tóni prestola!

A čo si mala, otčina moja?
Drahokam hviezdy:
na tisíc piesni, ktoré ma vnesli
do novej vesny!

JIŘÍ HAVEL

DESETIMETROVÁ VEČERÉ

Já nemám chuť na dorty a na bonbóny,
chutnají mně špagety a makaróny.
Pusou se mi hrnou jako schody k metru,
však jich mne vklouzlo už pár kilometrů.
Nejméně deset metrů jich sním k večeři —
kdo mi nechce věřit, ať to přeměří.

SADAJ, SLNKO, SADAJ

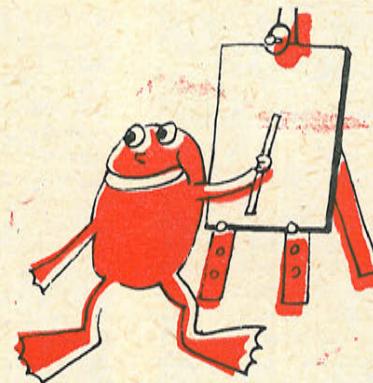
Sadaj, slnko, sadaj
za vysokú horu,
ak nebudeš sadať,
stiahnem ťa za nohu.

Keby slnko znalo,
ak je ľaťko robíť,
ponáhlalo by sa
za horu zachodiť.

Sadaj, slnko, sadaj
za ker malinový,
povedz, dobrý večer,
môjmu frajerovi.

Moderato

(J. Horvát, [1880], Turiec)

ŠTEFAN MORAVČÍK

V ŽABEJ ŠKOLE

Kváka žabiak Kalužiak:
— Kvá, kvá, žiak je úbožiak,
čo ten toho vedieť musí!
Čo je vežiak,
čo je ležiak,
kto bol križiak,
čo je držiak,
ružiak,
činžiak,
pražiak,
strašiak...
Lebo žiak-nebožiak,
čo ten toho v škole skúsi! —

Tu ho drgne spolužiak:
— Nenariekať, Kalužiak,
sú to husi!
Spievajú si
na vodičke posiediačky,
že ony sú lepšie žiačky!
Ukáž im skok poslepiačky.
My sme predsa majstri športu!
A kto vyhrá — vyhrá tortu!

O ZTRACENÉ MAŠLI

„Duben — ještě tam budem,” řekla myška Líza myšce Lucii a obě opatrně vyklouzly z díry.

Vzduch voněl jarem, ptáci vesele vyzpěovali, ale slunce vysvitlo jen občas a svítilo a hralo jen docela málo. A když je zakryl dešťový mrak, v tu chvíli bylo na zelené louce chladno jako v modré túně.

„Dobrě, že máme teplé kožíšky,” řekla Líza a obě myšky se rozběhly po stráni. Ale daleko nedoběhly.

Krápy kráp, krápky kráp... z černého mračku začaly padat stříbrné kapky. Pršelo jen drobně, droboulinec, déšť v trávě zvonil tiše jako mince, déšť vyhrával svou aprílovou písničku.

„Kdo se schová, nezmokne!” křikly myšky a hup — už se smály. Byly v suchu. Schovaly se pod lopuchu.

Ale jen si vyděchly a vykoukly zpod listu, zůstaly překvapením bez sebe. Co to? Za dešťovým mrakem se objevilo umáčené slunce a usmálo se. A jak se usmálo do dešťových kapek, zazářila na nebi barevná duha. Jako pestrá stuha uvázaná přes oblohu. Jako strakatá pentle.

Myšky ani nedýchaly.

„To je krásá, vidí, Lucko?” řekla Líza. „Takovou mašli mít...“ Ale dál už neřekla nic.

Slunce se schovalo za mrak, déšť slábnul a slábnul a duha se ztrácela a ztrácela, až se ztratila docela. Barevná pentle spadla z oblohy někam do lesů. Kdoví kam...

„Pojď, Lízo, půjdeme ji hledat,” řekla Lúcie a obě myšky se rozběhly k lesu. „Bude se nám hodit na zítřejší bál.“

Nevím, jestli myšky našly někde tu ztracenou mašli. Já bych jim to přál.

JINDŘICH BALÍK

ČO JE TO?

Na zemi to mlčí,
ale v rukách kričí.
Co je to?
(zaťeR)

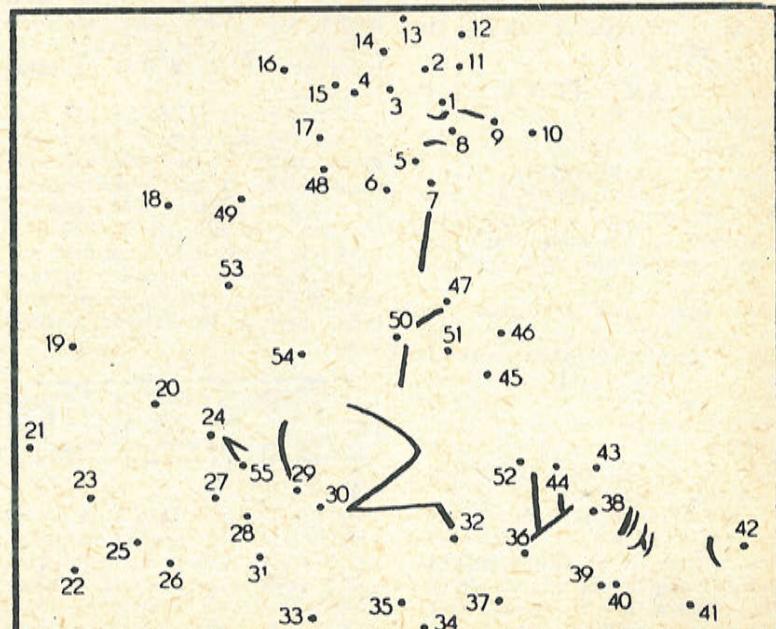
Nemá ani jeden zub,
prehryzol však
hrubý dub.
Co je to?
(kselB)

Akéž to dievča je,
ktoré samo seba zje?
(akčeivS)

Plienky nemávala,
hoci bola malá.
Ale keď už dorastala,
zrazu plno pienok mala.
Co je to?
(atsupaK)

KRESBA PRE VÁS

Pospájajte čísla podľa poradia od 1 do 55.
Obrázok si pekne vymaľujte.

KOZMETIKA V STREDNOM VEKU

● V kozmetike ženy stredného veku, ktorý je podľa gerontológov 45—59 rokov, je mimo riadne dôležité správne a dôkladné očistenie tváre.

● Zle očistená pokožka dostáva žltkastú farbu. Žena vyzerá vtedy staršia a to nikto nemá rád.

CÍM SI TEDA UMÝVAT TVÁR?

Kozmetológovia, teda odborníci v oblasti krásy a ošetrovania tela odpovedajú takto:

● Najlepšie mliekom, pretože robí pleť mierne svetlejšou, prípadne mliekom zmiešaným s prevarenou vodou v pomere 1:1. Mlieko by malo byť teplé.

● Ak je pleť suchá a takú najčastejšie majú ženy v strednom a staršom veku, vtedy možno ešte opláchnuť tvár vývarom z lipových kvetov alebo ľanových semien.

● Na umývanie tváre možno tiež použiť ľanový alebo slnečnicový olej alebo krém Nivea, do ktorého nakvapkáme trochu oleja a vymiešame na masu hustú ako smotana.

Takúto masu alebo sám olej naberieme na kúsok vaty a dôkladne ním čistíme tvár, potom opláchneme teplou vodou, vysušíme a vklepeme výživný krém. Dôležitá je technika natierania krému. Nesmieme ho vtierať do pokožky dlhými ľahmi a takto roztažovať pokožku. Žiadna pokožka to neznáša.

ZENÁM ODPORÚČAME AJ PLETOVÉ MASKY NAPR.:

● Z uhoriek, lesných jahôd, jahôd (dokonca mrazených), borskýň, marhúľ. Zo žltka s medom a smotanou, keď máme citrón, pridáme niekoľko kvapiek citrónovej šťavy. Nepodeľujme ani zemiaky, ktoré uvarené v šupke a rozotreté so žltkom a niekoľkými kvapkami oleja sú spojeniami našej pleti. Zemiaky môžu tiež pomôcť našim opuchnutým a unaveným viečkam. Kladieme na ne počas niekoľkých večerov plátky surových zemiakov a takýto „obklad“ nechávame pôsobiť 10 až 15 minút.

A EŠTE NIEKOĽKO SLOV O MAKE UP.

U osôb v strednom a staršom veku by mala prevažovať zásada — skôr tvár rozjašňovať ako pri temňovať. Radíme dodržiavať túto zásadu, okrem osôb, ktoré majú mimoriadne hnedú pleť s tmavými očami.

Ale pravidlom by mali byť svetlé tyčinky na perly, v ružovom a korálovom odtieni, svetlé obrvy — hnedé alebo šedasté, nikdy nie čierne, lebo zostrújú črtu a robia tvár staršou. To isté sa týka rúzu. Nemôže byť príliš ostrý a nemôže sa výrazne odražať od celej tváre.

Práve preto neodporúčame používanie rúzu len na líciach; vyzerať to trochu chorobne. Možno pridať trošičku rúzu pod obrvami a na spánky a všetko spolu pekne vytušovať.

NEŽ DÍTĚ DOSPĚJE

JAK OPALOVAT DÍTĚ

Nic si z toho nedělejte, když dítě svlečené do naha kýchne nebo dostane škytavku; neznamená to, že je mu zima. Kůže prostě „oznamuje“ vnitřku, že se zbavila košilky a svobodně dýchá. Před prvním opalováním však musíme nemluvně otužit, tím spíše, bylo-li dosud pečlivě zabalené do plínek, zavinovaček apod. Takové dítě svlékáme několik dní doma; dáváme pozor, aby nebyl průvan. Až si naháček trochu poleží na matraci a prostěradle. Pak počkáme na den s čistým nebem a bez větru, s teplotou vyšší než 25° Celsia. Vyneseme dítě ven jen v košilce, kalhotkách a čepice a uložíme v kočáru bez příkrýky. Hlavíčka musí být trochu výše než nohy. Postavíme kočárek pod stromy tak, aby slunce svítilo na dítě mezi listím. Nemá musít do očí a hlavíčka musí být ve větším stínu než tělo. Svlékne mu košilku a kalhotky, necháme jen složenou plínkou mezi nohami. Čepičku rozvážeme a položíme na hlavíčku tak, aby chránila teminko.

První vzdušná lázeň nesmí trvat déle než 10—15 minut. Na poslední minutu můžeme kočárek postavit na slunce, jen hlavíčku nechat ve stínu.

V dalších dnech prodlužujeme vzdušnou lázeň postupně od 15 minut až na hodinu. Slunce musí na dítě svítit mezi větvemi stromů. Alespoň jednou musíme dát dítěti pit čaj.

Na sluneční lázně je nejlepší doba po jídle, nikdy ne na lačno. Nejlépe mezi 10 a 12 hod., v té době má slunce nejvíce ultrafialových paprsků, důležitých pro předcházení křivici. Nemluvně se světlými vlásky a modrýma očima bývají citlivější na slunce. Opalování v polostínu nevyvolá zčervenání pokožky, dítě se pomála opálí na hnědo. Důležité je obracet dítě na záda a na bříško. Občas je můžeme přikrýt plínkou.

Po sluneční lázni doma hned dítě nezabaleme do plínek, Jedaže by začalo být chladno. Je-li horko, raději ho ještě necháme jen v košilce, aby se vyhřáté tělo nepřehrálo a dítě nedostalo potížky.

Pripomeňme ještě, že dítě musí být zcela zdravé. Jakákoliv rýma nebo kašel vylučuje sluneční lázně. I při lehké infekci je termoregulace porušena a slunce by mohlo dítě škodit. V horších dnech oblékáme dítě nalehko a jen do oblečků z přírodních vláken. Vyhýbáme se anilině, perí a igelitovým podložkám.

TAKÝ JE ŽIVOT

● Čínsky denník China Daily vychádzajúci v angličtine písal, že v Číne „móda na výstavné, veľké svadby neprestáva, naopak — rozširuje sa tak v mestách, ako aj na vidieku“. Svadobné

obrady sú tak drahé, že často to znamená pre rodiny mladomanželov priam ruín.

Ten istý denník piše, že v niektorých oblastiach Číny svadobné náklady dosahujú nezriedka obrovskú sumu 8—9 tisíc juanov (2500—2820 dolárov), čo až osemnásobne prekračuje priemernú ročnú mzdu.

V šesdesiatych rokoch mladomanželia chceli od rodičov dostávať do vena jedine hodinky, bicykle a šijacie stroje. Dnes sa svadobné dary zmenili: žiadajú „tri výrobky zo zlata a štyri spotrebne tovary“, čiže inými slovami obrúčky, náramky a retiazku (časť zlata), ako aj farebný televízor, chladničku, práčku a magnetofón (spotrebna časť).

Dnešné svadobné oslavy „prinášajú poklad mladomanželom a ruinu ich rodičom“ končí pekingský denník, ktorý cituje liсты od čitateľov.

ném osvetlení, približ slabém alebo príliš intenzívnom. Musíme li už delší dobu namáhat oči, napríklad u televíze, dejme jim chvíli odpočinout. Podivejme sa na predmety v jiné vzdálenosti než obrazovka, dívejme se chvíli z okna. Výborným odpočinkom pro unavený zrak je rovněž zavřít na chvíliku oči.

ZE ŠIRÉHO SVĚTA

„KVĚT FARAONŮ“. V zelené oáze v Jižním Jemenu je městečko Bawazir. Ačkoliv ho na mnoha mapách nenajdete, je velmi populární. Je proslulé plantážemi heny, která se tu výjimečně daří. Keře heny jsou 3—5 metrů vysoké; mají žluté a bílé květy. Před pěti tisíci let nazývali tuto rostlinu „květ faraonů“. Věřili v její magické vlastnosti, zachovávající mladí a krásu.

VELBLOUDÍ DOSTIHY. Nedáleho Rijádu, hlavního města Saúdské Arábie, se každoročně pořádají velbloudí dostihy. Jejich tradice dosahuje dob, kdy velbloudi nebyli jen hospodářskými zvířaty, ale kdy velbloudi karavany putovaly přes pouště Afriky a Asie.

Dnes velbloudi závodí na vzdálenost 22 kilometrů. Již čtyři neděle před dostihy se pravidelně trénou. Dostihů ve dvou skupinách se účastní asi tři tisíce velbloudů. V první skupině jsou tzv. sudánští velbloudi s kratšími a tenčími nohami. Startují ráno a běží rychlosťí do 20 km/hod. Druhá skupina, tzv. arabi, startuje večer a dosahuje rychlosťí 14—16 km za hodinu.

MYŠLIENKY

Láska je veľkým majstrom, z jej vôle sa skupan stáva märnotratníkom, zbabelec rytierom. (Moliere)

Klamstvo rodí kvety, ale nie ovocie. (Španielske)

Lahšie je samému sa vyhlásiť za cisára ako za zriadenca. (Lec)

Nehovor o nikom, že je šťastný, pokial ešte žije. (Solon)

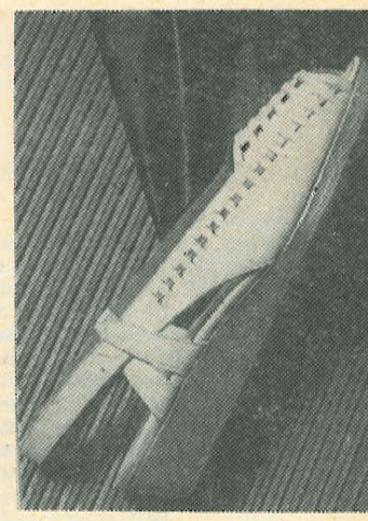
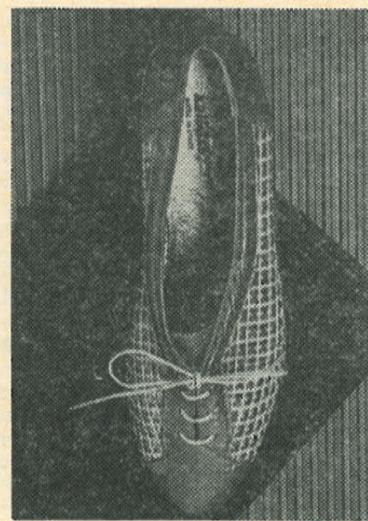
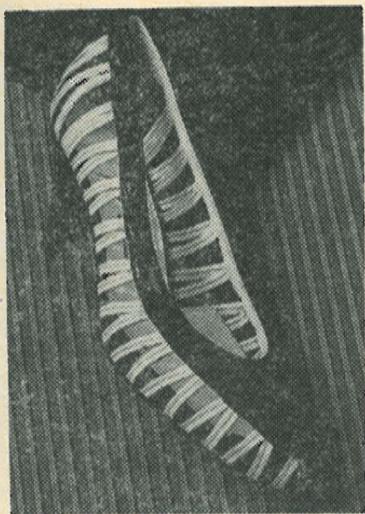
Spravodlivosť bez sily je bezradná, sila bez spravodlivosti je tyranská. (Pascal)

VÍŠ, ŽE...?

V letnom období zostávajú najmä na kovových predmetoch neestetické stopy po muchách. Odstráňme ich rukou, ak si pripravíme kašičku z cigaretového popola a niekoľkých kvapiek petroleja. Emulziu nanesieme na škvŕny pomocou starnej nepoužívanej kefky na zuby. Potom vytíme očistené miesto do suchej jemnej bavlnenou händričkou.

Škvŕny od trávy vyčistíme liehom, potom pokvapkáme vodou a preperieme v kvalitnom saponátovom prostriedku.

Škvŕny od asfaltu najprv zmäkčíme nejakým tukom (maslo, olej, masť) a potom tupým nožom alebo lyžičkou odstráňme prebytočnú vrstvu. Vo väčšine prípadov stačí, ak zvyšnú škvŕnu operieme bežným spôsobom. Z topánok ju zmyjeme kefkou namočenou do vlažnej vody s mydлом. Na cenejších kusoch odevov škvŕnu ešte pre istotu prečistíme tetrachlórovým čističom. Potom odev preperieme alebo dáme chemicky vyčistiť. Na syntetických materiáloch vyčistíme škvŕny benzínom.

Tento rok sú veľmi módne výstrihy vzadu. Na našom obrázku blúžička s kimonovými krátkymi rukavmi a lodičkovým výstrihom vpred a výstrihom vzadu zapínaným na jeden gombík, pripnutá k sukni dvomi gombíkmi vzadu. Sukňa je naberaná v pase. Tieto šaty odporúčame mladým, odvážnym, štíhlym dievčatám. Staršie, moletnejšie ženy môžu tento model využiť s blúzkou bez výstrihu vzadu. Všimnite si módny vzor na látke — ako nakreslený tuškom.

Pre toto leto sú módne topánky na malom opätku, s plným opätkom a ploché. Všetky naše modely sú vzdušné, kožené — pletené, ale aj kožené, spojené s látkou. Každá z nás si môže vybrať niečo, v čom sa bude dobre a pohodlne cítiť.

Saty zapínané po celej dĺžke boli vždy obľúbené. Dnes prinášame dva modely. Jednofarebný, zapínaný vpred, odporúčame štíhlym ženám. Zapínaný vzadu, ušitý z vzorkovanej látky, je vhodný pre moletné postavy.

CHOROBY UKŁADU MOCZOWEGO OWIEC

Częstym objawem tych chorób jest krwiomocz. Nie stanowi on sam przez się schorzenia, lecz tylko objaw towarzyszący różnym chorobom dróg moczowych. Charakterystyczną jego cechą stanowi pojawienie się w moczu czerwonych ciałek kri. Należy jednak odróżnić krwiomocz od czerwonego zabarwienia moczu na skutek obecności samego barwnika krwi. Krwiomocz może powstać na tle urazów nerek, procesów zapalnych toczących się w nerkach, w pęcherzu moczowym oraz zapalenia moczodłów. Twarzyszy on często różnym chorobom zakaźnym. Poza tym przyczyna krwiomoczu mogą być błędy żywieniowe, a zwłaszcza zatrucia pokarmowe. Ze względu na to, że przyczyny mogą być różne, leczenie uzależnione jest ścisłe od właściwego rozpoznania.

ZAPALENIE NEREK — występuje u owiec stosunkowo rzadko, zależnie od przyczyny wywołującej chorobę może przebiegać w różnych postaciach jako: zapalenie mięsu, zapalenie rop-

ne, zapalenie swoiste np. na tle gruźliczym, oraz zapalenie na tle pasożytniczym. Najczęstszymi zapaleniami są: miąższowe i na tle pasożytniczym. Zapalenie nerek występuje w postaci ostrej lub przewlekłej a czynnik wywołujący je mogą dostać się drogą krvionośną lub przez moczowody. Przyczyną zapalenia nerek mogą być choroby zakaźne, długotrwałe nieżyty żołądka i jelit, zapalenie otrzewnej, zła spleśniała lub zgniła pasza, urazy, przeziębienia, jady roślinne (wprowadzone przez uklucia owadów) oraz zatrucia. W leczeniu oprócz zalecanych przez lekarza leków, stosuje się dietę — łatwo strawny pokarm oraz usunięcie lizwek.

ZAPALENIE PECHERZA MOCZOWEGO — schorzenie to powstaje na drodze tzw. wstępującej — wskutek przeniesienia się procesów zapalnych z niżej położonych dróg moczowych, drażnienia błony śluzowej pęcherza przez kamienie moczowe oraz przez pasożyty i nowotwory. Powstać ono może również wskutek błędnego żywienia, najczęściej zaś na tle karmienia paszą o nienależycie dobranym składzie soli mineralnych i braku witaminy A, powodujących niedobory. Schorzenie to występuje przede wszystkim u samców przez nieodpowiednie żywienie (siano z kwaśnych łyk). Wydzielane w większej ilości składniki mineralne moczu drażnią błonę śluzową pęcherza, może jednak przeńieść się również na moczodół i nerki. W czasie choroby stwier-

dza się zmniejszenie apetytu, parcie na moczu, wyciekanie moczu kroplami, ostrożny, sztywny chód. Zwierzęta polegają lub stoją z wyprężonymi grzbietami, stękają. Tętno i oddech się przyspiesza. Obserwuje się również wzdęcia. Choroba ta może być nawet przyczyną śmierci. Przy silnych bólach lekarz stosuje brak znieczulające. Dla uregulowania przemiany materii można stosować sól gorzką w ilości 12 g na 1 sztukę. Najlepiej jednak przeciwidać chorobę przez podawanie zwierzętom odpowiedniego pokarmu.

GLISTNICA ŚWIŃ

Jest to choroba wywoływana przez pasożyty — glisty, które najczęściej występują u zwierząt młodych w wieku 3–9 miesięcy. U dorosłych sztuk glisty są rzadziej spotykane, a one łatwiej znoszą te pasożyty. U świń mających niewielką ilość robaków, objawy choroby są nieznaczne. Silne zarobaczenie wywołuje niedokrwistość (zmniejszenie ilości krwi w organizmie); biegunka na zmianie z zatwardzeniem, zgrzytanie zębami, zjadanie kalu i picie gnojówki, a gdy choroba trwa dłużej — silne wychudzenie. Prócz tego świnie czasem wykazują podniecenie, kręcą się po chlewie w kółko oraz dostają drgawek. Świnie zarażają się glistami zjadając wraz z zanieczyszczaniem karmę — jaja glist. Z tych jaj w jelitach cienkim świnie wylęgają się larwy, które przebijają ścianę jelita i przedostają

się do krwi. Z krwią wędrują do płuc, skąd przez tchawicę idą do krtani oraz do jamy ustnej, a następnie razem z karmą lub śliną są powtórnie polkane i wędrują do jelit cienkich, gdzie przekształcają się w dorosłe glisty składające jaja. W ciągu 24 godzin każda samica może złożyć około 200 tysięcy jaj, które zwierzę wydala z organizmem razem z kałem. Po 15–20 dniach jaja dojrzewają i stają się zdolne do zakażenia. Silne zaatakowanie płuc przez larwy może wywołać zapalenie. Obserwuje się wówczas brak apetytu, kaszel, duszność i gorączkę a choroba kończy się śmiercią po 8–10 dniach. Glisty żyjące w jelitach wydzielają trucizny powodujące stopniowe zatrutwanie organizmu świń. Rozpoznanie glistnicy za życie zwierzęcia jest łatwe, jeśli w karcie znajdują się dojrzałe robaki. W innych przypadkach trzeba dać kąl do badania. W celu wyleczenia zadaje się świniom lek przepisany przez lekarza. Przed podaniem leku nie należy świn karbić przez 24 godziny, a po podaniu przez 3 godziny. Wydalane z kałem glisty zabijają się przez polewanie wrzątkiem, po czym wynosi wraz z nawozem, który układa się w pryzmy i przykrywa 10 centymetrową warstwą ziemi lub piasku. Kojce, w których przebywały zarobaczone świnie, dokładnie się oczyszczają. Podłogi i ściany oblewają się wrzątkiem do wysokości pół metra i szorują. Przez 10 dni nie wolno wpuszczać świń do takiego chlewu. Po dwóch tygodniach od dnia wypuszczenia świń do

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

KARFILOVÁ POLIEVKА. Rozpočet: 1 malý karfiol, 3/4 litr vody, 1 kávová lyžička vegety alebo pol kocky sušenej mäsovej polievky, soľ, štipka červenej papriky, plátok masla a posekaná petržlenová vňať.

Karfiol očistíme a necháme chvíľu v slanej vode. Potom ho umyjeme a dáme do vody varit spolu s vegetou a červenou paprikou. Keďže je karfiol mäkký (ale nesmie sa rozpadávať), polievku osolíme, pridáme maslo, posekaný zelený petržlen a hned' podávame.

KOTLETY Z JAČMENNÝCH KRÚPOV. Krúpy varíme v slanej vode, až sú sypké. V inej vode varíme hríby s cibuľou, až zmäknú, potom ďalšiu cibuľu (surovú) posekáme na drobno a necháme na masle spenit a pražiť dočervena. Uvaríme jedno vajce na tvrdzo a takisto posekáme. Vajce, upraženú cibuľu i hríby, ktoré sme pokrájali na tenučké pásiky, vložíme do krúpov a dobre vymiešame. Pridáme ešte surové vajce a nadrobno posekaný zelený petržlen alebo kôpor. Masu posolíme, dochutíme čiernym korením a dobre vymiešame. Potom z masy robíme kotletky, obalíme strúhankou a vyprážame v horúcim oleji alebo masti z oboch strán. Z vody, v ktorej sme varili hríbky, pripravíme hríbkovú

omáčku s použitím smotany. Kotlety podávame poliate touto omáčkou. Vhodný k nim je sezónny surový šalát.

ZAPEČENÝ KALERÁB S ÚDENÝM MÄSOM. Rozpočet: 8 mladých kalerábov, 250 g vareného mäsa, 0,25 litr. kyslej smotany, 4 žltky, 100 g masla, 30 g hladkej mýky, strúhaný muškátový orech, mleté čierne korenie, tuk na vymästenie a hrubá mýka na posypanie ohňovzdornej misy, soľ.

Kaleráb ošúpame, postrúhame na plátky, dáme na rozpálené maslo, posolíme, podľa chuti okoreníme, ochutíme štipkou muškátového orecha, podlejeme trochu vriacej vody a nakrátko potušíme. Vydusenú šlavu zaprášime hladkou mýkou, oprážime, mierne podlejeme studenou vodou a za stálého miešania povárimo. Do ohňovzdornej misy vymästenej tukom a posypanej hrubou mýkou dávame vrstvu poduseného kalerábu, husto posypeme nadrobno posekaným vareným údeným mäsem a zakryjeme zvyškom duseného kalerábu. Po krátkom zapečení zalejeme kyslou smotanou, v ktorej sme rozharkovali žltky a necháme ešte asi pol hodiny zapieciť.

VAJEČNÝ NÁKYD S DRÚBEŽÍM MASEM. Rozpočet: 5 vajec, púlka pečeného nebo grilovaného kuřete, 4 žemle, 3 dl smetany, 100 g mäsa, 1 cibule, mletý pepř, soľ, 2 lžice posekané petrželky, maslo a strúhanka na vymazání a vysypání zapékací misy.

Zemle nakrájime na kostičky, pokropíme smetanou a rozšeňanými žloutkami, pridáme na časti másla osmażenou nakrájenou cibuli, pepř, sůl, rozsekanou petrželku a na kostičky pokrájené kuřecí maso. Zlehka promicháme a smicháme se sněhem z bílků. Smesí naplníme máslem vymazanou a strúhankou vysypanou zapékací misu, povrch pokryjeme vločkami másla a asi 40 minut zapékáme ve vyhřáté troubě.

ŠALÁT

MRVVOVÝ ŠALÁT. Rozpočet: 4 veľké mrkvky, 4 menšie jablká, 4 malé cibuľky, 2 polievkové lyžice medu a citrónová šťava.

Mrkvu a jablká očistíme, postrúhame na strúhadle s veľkými okami. Cibuľky posekáme na plátky. Pridáme med, šalát dobре pomiešame (med sa musí roztotiť) a nakoniec ochutíme citrónovou šťavou.

OSLÁVENCOM

ZEMIAKOVÉ CHRUMKY. 10 stredne veľkých zemiakov uvaríme v supke, ošúpeme a necháme úplne vychladnúť. V misce rozláhamo s troškou soli 2 vajcia a do nich na hrubom strúhadle

postrúhame studené zemiaky. Pridáme trošku mletého muškátového orieška a ak chrumky nepripravujeme pre deti, aj štipku čierneho korenia (mletého). Hmotu dobré, ale opatrné zmiešame. Na zohriatu panvicu dáme 1 polievkovú lyžicu masti alebo oleja a časť zemiakovéj hmoty. Upečieme ružové omelety (neobraciame ich) a dáme na zohriaty tanier.

Podávame so sezónnym šalátom: hlávkovým, uhorkovým, radajkovým, kapustovým, mrkovým, cyklovým.

ŠETRÍME V KUCHYNI

SMAŽENÉ MÄSOVÉ PIROHY. Rozpočet: 300 g mýky, 2 lyžice oleja, soľ, kúsok muškátového orieška, ktorý nastrúhame, na koniec noža kypriaceho prášku, voda. Plinka: 250 g uvareného mäsa, cibuľa, soľ, čierne korenie, mast (olej) na vyprážanie.

Mýku preosejeme, pridáme soľ, trochu postrúhaného muškátového orieška, žltok, olej a toľko vody, aby sme vymiesili vhodné pirohové cesto. Cesto po vymiesení dáme do misky, prikryjeme a necháme aspoň hodinu odpočívať. Zatiaľ uvarené mäso pomeleme, pridáme mierne usmaženú cibuľu, surový bielok, ochutíme a vymiešame. Ak je hmota veľmi suchá, možno pridať ly-

oczyszczonego chlewa, zaleca się powtórzenie zabiegu mycia. W zapobieganiu należy zwrócić uwagę, aby świnie nie zanieczyszczały wody, karmy i koryt kalem. Raz w miesiącu powinno się obierać wrzącą wodą podlogi w chlewach, a wybiegi utrzymywać stale w należytym porządku.

GNICIE STRZAŁKI KOPYTOWEJ

Gnicie strzałki występuje najczęściej u koni, które malo pracują i stoją w brudnej i wilgotnej stajni. Niedostateczne pielęgnowanie kopyt i wadliwe kucie przyczyniają się do gnicia i innych chorób strzałki. W chorobie tej róg strzałki odpada kawalkami, jest bardzo miękki i daje się łatwo oddzielić. W rowkach strzałki znajduje się brudnoszary płyn. Niekiedy spostrzeża się tam szare serowate masy — co nasuwa podejrzenie o raku strzałki. Rak jest nieuleczalną chorobą kopyta, która może spowodować całkowitą niezdolność konia do pracy. Przy stwierdzeniu gnicia strzałki, konia należy umieścić w suchym stanowisku, strzałkę oczyścić, wymyć wodą i osuszyć. Po usunięciu odpadających kawałków rogu, strzałkę zwilża się 2% roztworem formaliny (2 łyżki stołowe na 1 litr wody) posługując się zwilżoną w formalinie szmatką. Zabieg ten powtarza się aż do wyleczenia. Chorobie strzałki zapobiega najczęściej prawidłowe kucie, suche stanowisko i ruch.

HENRYK MĄCZKA

žíčku mlieka alebo teplej vody. Cesto rozvaľkáme na tenkú placku. Ostrým nožom ho krájame na štvorčeky so stranami veľkými asi 60 mm. Na štvorčeky kladieme gulôčky plnky a prikryjeme ich častou cestou, ktorému dáme tvar pirohy. Tie kladieme do horúcej masti alebo oleja a smažíme, až dostanú červenkovú farbu. Usmažené vyberieme. Podávame so surovým šálátom alebo s kapustou. Pirohy môžeme plniť aj kapustou, hřibkami, prípadne kombináciemi oboch s mäsom.

MLADÝM HOSPODÝŇKÁM

Cheeme-li ve vařených bramborech zachovat co nejvíce vitamínů, nevaříme je ve vodě, ale na páre.

Citrón pustí lépe šíavu, namočíme-li ho před rozkrájením v horké vodě.

Aby se nám brambory nerozvalily, dáme je vařit do horké vody a osolíme teprve později.

Vaříme-li vejce s prasklou skořápkou, dáme ho do horké, hodně osolené vody, jinak vejce vytčeče.

ODPOVEĎ:

SVĚTOVÝ ZEMĚPIS: Labrador LABIŘINT: cesta D-2

ZASIŁKI

W ostatnim czasie uległy zmianie niektóre uregulowania prawne dotyczące zasiłków wychowawczych, zasiłków rodzinnych i pielegnacyjnych oraz uprawnień do świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Rozporządzenia Rady Ministrów w tych sprawach opublikowane zostały w Dzienniku Ustaw Nr 9 z 1986 r. i weszły w życie z dniem 1 marca bieżącego roku.

Zapoznamy dziś naszych Czytelników z podstawowymi zmianami przepisów prawnych w tym zakresie.

URLOPY WYCHOWAWCZE:

Wysokość zasiłku wychowawczego (przysługującego pracownikowi w czasie urlopu wychowawczego) ustalana jest nadal na zasadach dotyczeńowych. Znaczy to, że w zależności od dochodu na osobę w rodzinie pracownicy, wysokość zasiłku wychowawczego wynosi:

- jeśli dochód nie przekracza 2.400 zł. — 100% najniższego zasadniczego wynagrodzenia pracowniczego,
- jeśli dochód przekracza 2.400 zł., lecz nie przekracza 3.000 zł. — 75% najniższego zasadniczego wynagrodzenia pracowniczego,
- jeśli dochód przekracza 3.000 zł., lecz nie przekracza 3.600 zł. — 50% najniższego wynagrodzenia pracowniczego.

Za kwotę najniższego wynagrodzenia pracowniczego przyjmuje się kwotę ustaloną jako najniższą dla pracowników zatrudnionych w gospodarce narodowej, obowiązującą w dniu ustalenia dochodu pracownicy, od którego zależy wysokość zasiłku wychowawczego. Zasiłek nie może przekraczać przeciętnego wynagrodzenia pracownicy, ustalonego w sposób, w jaki wylicza się przy ustalaniu wysokości zasiłku macierzyńskiego.

Zmiany w omawianym temacie dotyczą wysokości zasiłku wychowawczego dla osób samotnie wychowujących dzieci.

Dotychczas zasiłek ten przysługiwał w wyżej podanej wysokości, powiększonej o 100%. Obecnie pracownicy samotnie wychowujące dziecko przysługuje dodatkowo 450 zł. miesięcznie. Kwota ta nie jest brana pod uwagę przy ustalaniu, czy zasiłek wychowawczy nie przekracza przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracownicy.

Wysokość zasiłku wychowawczego ustalana była dotychczas corocznie — po raz pierwszy do końca roku kalendarzowego, w którym rozpoczęto wyplata zasił-

ku a następnie na kolejne okresy roczne.

Obecnie wysokość zasiłku ustala się również na każdy rok, lecz na okres do ostatniego dnia lutego, a następnie na kolejne okresy roczne liczne od 1 marca do ostatniego dnia lutego.

Zmiany dotyczą również sposobu ustalania dochodu na jedną osobę w rodzinie.

Przy ustalaniu wysokości tego dochodu nie wlicza się, podobnie jak poprzednio, wynagrodzenia z tytułu pracy wykonywanej w okresie urlopu wychowawczego w uspołecznionym zakładzie pracy na podstawie umowy o pracę nakładczą (chalupniczą) lub w ramach zakładowych zespołów gospodarczych. Ponadto jednak nie bierze się obecnie pod uwagę innego wynagrodzenia lub dochodów z tytułu zatrudnienia albo innej działalności zarobkowej wykonywanej na podstawie umowy zlecenia, umowy o dzieło lub umowy agencyjnej, które pracownica otrzymuje w okresie pobierania zasiłku wychowawczego, jeżeli nie przekraczają one miesięcznie 14.000 zł.

Zmienione zostały także przepisy regulujące sytuacje, w których zasiłek wychowawczy nie przysługuje.

Poprzednio zasiłek taki nie przysługiwał m.in. w razie podjęcia w okresie urlopu wychowawczego zatrudnienia lub innej działalności zarobkowej, jeśli dochód z tych tytułów przekraczał łącznie kwotę odpowiadającą najniższemu wynagrodzeniu pracowniczemu. Zasiłek taki przysługiwał jednak bez względu na wysokość wynagrodzenia osiąganego w okresie urlopu za pracę wykonywaną przez pielegniarki, położne i salowe w uspołecznionej służbie zdrowia oraz przez inne pracownice w uspołecznionych zakładach pracy na podstawie umowy o pracę nakładczą lub w ramach zakładowych zespołów gospodarczych, organizowanych w jednostkach gospodarczych produkujących na rynek.

Obecnie zasiłek nie przysługuje w razie podjęcia w okresie urlopu wychowawczego zatrudnienia lub innej działalności zarobkowej wykonywanej na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, jeżeli wynagrodzenie z tych tytułów przekracza miesięcznie 14.000 zł.

Nadal bez względu na wysokość wynagrodzenia, zasiłek przysługuje pielegniarkom, położnym i salowym oraz innym pracownikom zatrudnionym w uspołecznionych zakładach pracy, z tym że w tym drugim przypadku, nie ma już wymogu zatrudnienia w jednostkach gospodarczych produkujących na rynek.

Przyjęta została również zasada, że już wyplacany zasiłek wychowawczy przysługuje nadal w wysokości 50% najniższego zasadniczego wynagrodzenia pracowniczego, chociaż dochód na osobę w rodzinie przekracza kwotę 3.600 zł. Dzieje się tak w wypadku, gdy nadwyżka dochodu nad kwotą 3.600 zł. przypa-

dającą na wszystkich członków rodziny nie równoważy wysokości zasiłku przysługującego w warunkach, gdy dochód na członka rodziny wynosi 3.600 zł.

ZASIŁKI RODZINNE

Ulega zmianie wysokość zasiłków rodzinnych. Zmiana dotyczy sytuacji, gdy pracownik lub jego małżonek nie jest właściwie samodzielny posiadaczem, użytkownikiem lub dzierżawcą użytków rolnych o obszarze powyżej 0,5 ha i nie osiąga dochodów z działań specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o podatku grunty, ani też nie osiąga dochodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym i obrotowym.

W takim wypadku zasiłek rodzinny, w zależności od wysokości przeciętnego miesięcznego dochodu przypadającego na jedną osobę w rodzinie, wynosi obecnie:

- 2400 zł. — przy dochodzie do 4.000 zł.,
- 1.900 zł. — przy dochodzie ponad 4.000 zł. do 6.000 zł.,
- 1.300 zł. — przy dochodzie ponad 6.000 zł.

Na dziecko w wieku do ukończenia 19 lat, otrzymujące ze względu na stan zdrowia więcej niż jedną kartkę zaopatrzenia w mięso, zwiększyły zasiłek rodzinny, w zależności od wieku dziecka, o następujące kwoty:

- 1.350 zł. miesięcznie — na dziecko w wieku do 7 lat,
- o 2.700 zł. miesięcznie — na dziecko w wieku od 7 do 11 lat,
- o 4.050 zł. miesięcznie — na dziecko w wieku od 11 lat do 19 lat.

ZASIŁEK PIELĘGNACYJNY

Podwyższona została także wysokość zasiłku pielegnacyjnego. Zasiłek ten przysługuje pracownikowi na tych członków rodziny, na których wynoszący jest zasiłek rodzinny, jeżeli osoby te:

- w wieku do 16 lat — ze względu na stan zdrowia wymagają stałej opieki ze strony innej osoby,
- w wieku powyżej 16 lat — są inwalidami II grupy: na dzieci także wtedy, gdy są inwalidami II grupy, a inwalidzo powstało w wieku uprawniającym do zasiłku rodzinnego.
- ukończyły 75 lat.

Wysokość zasiłku pielegnacyjnego wynosi obecnie 2.100 zł miesięcznie na osobę, bez względu na wysokość zasiłku rodzinnego.

SWIADCZENIA ALIMENTACYJNE

Wysokość dochodu uprawniającego do pobierania świadczeń z funduszu alimentacyjnego podwyższona została do kwoty 6.000 zł. miesięcznie.

WIESŁAWA MOLITORIS

Hviezdy o vás

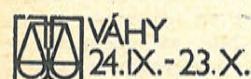

LEV
23.VII.-23.VIII.

Trápiťa tā stále nové pochybnosti, ale zároveň rastú tvoje sila a možnosti. Odvaha v takých situáciach sa často vypláca. Avšak rozhodnúť sa mušiš sám, nehľadaj radu a pomoc u iných. Rozmysli si všetko vopred a jednač. V osobnom živote ožije stára priažen, na ktorú si už skoro zabudol.

Starosti tā šťastne obišli, aj keď ich vlastne sám privolávaš. Nevieš pritom rozlísiť dôležité veci od bezvýznamných. V najbližších týždňoch sa trochu spomali tvoje životné tempo. Urobí ti to dobre, budeš sa optimisticejšie pozerať na život. Len nedovoľ, aby tia iní využívali!

Rozvoj udalostí tā najskôr prekvapí, ale dosť rýchle najdeš priznivé riešenie. Finančné podmienky sa zlepšia, stačí ti na najnutnejšie potreby, ale neutrácaj bez rozvahy. V citovom živote môže dôjsť k malým pre-

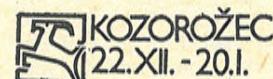
chodným fažkostiam. Mušiš sa lepšie vziať do situácie blízkej osoby, ukázať jej pochopenie a pomoc.

Ešte sa nespamätaš z hnevú a rozčúlenia a už sa ti bude zdáť, že máš nové dôvody k zlosti. V skutočnosti to všetko vypadá celkom inak a nikto nemal v úmysle tā urazíť. Často hovoriš o znášanlivosti, ale zabúdaš, že sa to týka tiež a predovšetkým teba.

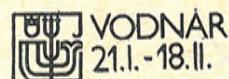

Finančné fažkosti ešte trochu potrvajú, ale nie dlho. Nájdeš z nich neočakávané východisko, ani nebudeš chcieť uveriť svojmu šťastiu. Naskytne sa ti tiež zaujímavá a pritom dobre platená práca. Bude to od teba vyžadovať sústredenie a hodne času, ale výsledky presiahnu tvoje očakávanie.

Rodina má voči tebe rôzne výhrady a to právom. Venuješ jej

príliš málo času a pozornosti. Nemôžeš sa vyhovárať, že si prišiel zaneprázdený. Práca a s ňou súvisiace problémy ti nemôžu vyplniť celé dni. To neznamená, že sa máš vzdať všetkých svojich povinností, ale všetko s mierou!

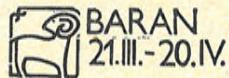
VODNÁR
21.I.-18.II.

Cakajú tā búrlivé diskusie a spory. Niektorí ľudia tā sklamú, iní spôsobia milé prekvapenie. Nadviažeš nové, zaujímavé známosti a styky; neobmedzuj ich iba na priateľské rozhovory pri stole. Veľkú radosť ti spôsobi úspech niekoho blízkeho, ku ktorému si aj ty prispej.

RYBY
19.II.-20.III.

Nepúšťaj sa do všetkého, čo sa ti naskytne, pri najlepšej vôle a pracovitosti na všetko nestaciš. Urob radšej menej, ale dobre. A ešte k tomu všetkému sa v poslednej dobe necítisť najlepšie. Je to sice spôsobené hlavne prepracovanosťou, ale neškodilo by, keby si trochu viac dbal o svoje zdravie. Krátka dovolenka by ti prospeľa.

BARAN
21.III.-20.IV.

Prichádza čas zmien, malých a trochu väčších. Musíš držať nervy na uzde a prijať tieto zmeny triezvo, kľudne a s rozmyslom.

Presvedči sa, že to nakoniec prospeje tebe a tvojmu postaveniu. Vyhýbaj sa stretnutiam s ľuďmi, ktorých pokladáš za svojich súperov.

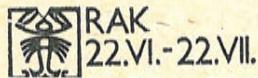
BÝK
21.IV.-20.V.

Neustále prežívaj rôzne pochybnosti, trápiš sa všelijakými problémami. Budeš môcť niektoré plány uskutočniť, ale najdôležitejšie je dobre hospodáriť časom. Všetko sám neurobiš, ale s pomocou priateľov a spolupracovníkov urobíš značný krok vpred vo veci na ktorej ti veľmi záleží.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Máš zložité citové problémy, nemôžeš sa rozhodnúť, ako jednač. Za chyby, ku ktorým došlo, nie si sice osobne zodpovedný, ale máš na nich tiež svoj podiel. Bude lepšie ak sa k tomu priznáš a nebudeš sa vyhovárať. Snaď sa ti zdá, že krátka rozlúčka by vám prospeľa, ale v tomto prípade nie je najlepšie východisko.

RAK
22.VI.-22.VII.

Dôjde k neveľkému, ale výraznému zlepšeniu tvojej osobnej situácie. Okolie ti začne preukazovať väčšiu priažen, snaď aj vďaka tomu, že ty sám budeš vyrovnanejší. Len sa vyhýbaj všetkým osobným sporom a zápletám, nič tým nezískas a môže ti to skomplikovať život.

NÁŠ TEST

Rozhoduješ s rozvahou?

Niekterí lidé jednají vždycky spontánně, jiní se musí rozmyslet, než se rozhodnou. Náš test Ti poví, ke ktorému typu patříš.

1. Vidíš, že někdo je smutný. Co uděláš?
 - a. Zeptám se, proč
 - b. Nechám ho v klidu
 - c. Snažím se ho rozptýlit
2. Jak se chováš na přechodu pro pěší?
 - a. Vždycky stojím, až se rozsvítí zelená
 - b. Když zrovna nic nejede, přejdu
 - c. Nepřejdu na červenou, jsou-li blízko děti, i když nic nejede
3. Očekáváš hosty. Náhle zjistíš, že ti podle předpisu chybí k přípravě jídla jedna důležitá složka. Co uděláš?
 - a. To se mi vůbec nemůže stát
 - b. Nemohu-li ji rychle dostat, upravím jídlo jinak
 - c. V nejhorším případě přinesu něco z restaurace
4. Jsi po rádně nastydil. Jak se zachováš?
 - a. Užívám léky a ležím v posteli
 - b. Snažím se nevšimat si toho
5. Mezi lidmi je mnoho sběratelů. Proč myslíš, že to dělají?
 - a. Jako uložení kapitálu
 - b. Jako vzpomínky
 - c. Protože je to baví
6. Hraješ ráda tzv. strategické hry, např. šachy, dámku apod.?
 - a. Ano
 - b. Ano, ale nesmí se to brát příliš vážně
 - c. Ne

0

4

1

4

0

2

4

1

4

2

0

4

1

4

2

0

4

2

0

Od 0 do 7 bodů: Jednáš většinou pod vlivem okamžiku. Když tě něco uchvátí, zapomínáš na rozvahu a jdeš bez váhání za svým cílem. Nic divného, že tě některá předsevzetí přerostou, je totiž výsoce pravděpodobně, že nebudeš schopna kontrolovat celek.

Psycholog radí: S mladými koni se musí jednat klidně a učit je pomalu. Tvoji energie a rozhodnosti určitě neuškodí, budeš-li jednat rozvážněji, s rozmyslem.

Od 8 do 14 bodů: I tobě se někdy stává, že v záchravu energie zapomínáš na rozvahu, ale je to spíše výjimka. Máš sklon riskovat, ale snažíš se předem poznat slabé stránky svého předsevzetí, i když se ti to někdy nepodaří.

Psycholog radí: Snaž se lépe předvídat ty neočekávané láčky. To zvýší počet úspěchů.

Od 15 do 20 bodů: Neuznáváš přílišné rozebírání všech překážek už předem, ale soudíš, že rozvaha ještě nikomu neuškodila. Právě rozvaha většinou rozhoduje o všem, co děláš. Proto máš více úspěchů než jiní.

Psycholog radí: Můžeš pomoci těm příliš rozvážným i těm, kteří se do všeho vrhají střemhlav. Využij těch možností!

21 bodů a více: Rozvaha, rozvaha, rozvaha. Ta tři slova rozhodují o všem, co podnikáš. Nic neuděláš bez rozmyšlení a i potom se často vzdáš něčeho jen proto, že všechny překážky nemůžeš předem předvídat. Nedovedeš nic udělat bez váhání, ačkoliv často jiným tuto schopnost závidíš.

Psycholog radí: Zachovej svou rozvahu, ale pokus se udělat občas něco docela spontánně. Pamatuj, že život bez špetky rizika je jako polévkou bez soli.

EULENSPIEGEL — Berlin

Manželka futbalového rozhodcu sa rozčeluje:

— Neviem prečo musíš každú nedelu piškať zápas? Ved' tých párov faciek môžeš dostať aj doma...

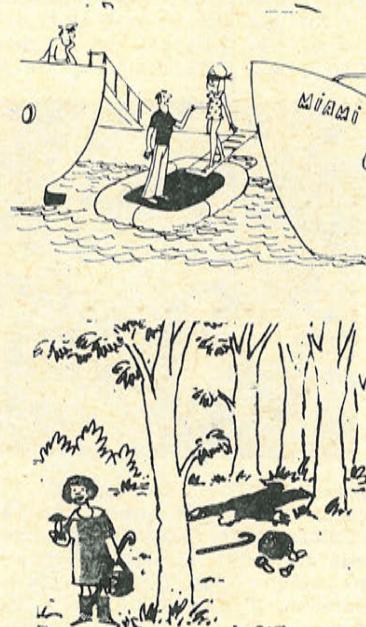
* * *

— Ako sa cítis po rozvode?

— Je to zlé. Auto, ktoré som kúpil za svoje peniaze pripadlo žene, ale deti, o ktorých nie som ani presvedčený, že sú moje, pripadli mne!

— Vraj si strávil polovicu dovolenky v Českom raji a druhú časť v Slovenskom raji. Ako si sa mal?

— Ani sa nepýtaj, v obidvoch rajoch bolo peklo. Na Slovensku bola so mnou matka z Čiech a v Čechách zasa svokra zo Slovenska.

Preborník vo vrhu guľou sa chystá k vrcholnému výkonu:

— Dnes si musím dať veľmi záležať. Na tribúne sedí moja svokra.

— Škoda námahy. — vraví tréner.

— Tak daleko nedohodíš!

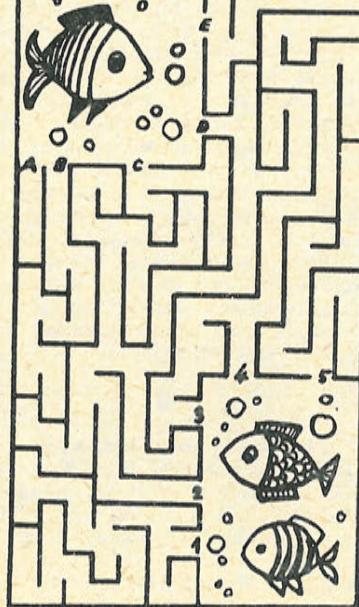
DOKÁŽEŠ TO?

SVĚTOVÝ ZEMĚPIS

Nahradíte-li každé zobrazení správným výrazem a zapíšete-li jeho čtvrté písmeno do příslušného polička, vyjde vám jméno největšího severoamerického poloostrova (východ Kanady 1,4 milionu km²).

LABIRINT

Podarí sa vám najst správnu cestu, ktorou by sa rybička do-

JMÉNO VĚŠTÍ

Lidé ho mají rádi za jeho osobitý humor, upřímný úsměv a přátelský vztah k okolí. Vždycky se přiznivě odlišuje od ostatních taktem, vrozenou kulturou a schopností soužít s lidmi. Nesnáší faleš, neupřímnost a pokrytectví. Sám je přímý, upřímný a otevřený, což však se bližním vždycky nelibí. Má rozsáhlé životní plány, ale často je neuskuteční, protože mu chybí vytrvalost, důslednost a střízlivost. Nechrání se tím, je vždy spokojen s tím, co se mu v životě podaří dosáhnout. Jedinou jeho vadou je občasná netrpělivost. Má nadání pro humanistické i exaktní vědy. Od dětství ho zajímá mechanika a různé kutnění (truhlářství, radiotechnika, automobily apod.). Stává se v těchto oborech pravým mistrem, spíše díky vlastním zkušenostem než učení. Ve škole nepracuje systematicky, ale končí střední školu, vzácněji vysokoškolské studium. Je člověkem se zlatýma rukama. To, co dělá, nedělá pro peníze. Není totiž materialistou. Přesto však rychle dosáhne stabilizace a poměrného blahobytu. Zení se s dobrou, pracovitou ženou, trochu žárlivou, protože ví, že je k jiným ženám rytířský a zdvořilý — skutečný gentleman. Bývá dobrým vojákem, úředníkem, technikem nebo řemeslníkem. Dožívá se vysokého věku.

TADMIR

SNÁR

da, keď sa vám snívalo:

Čítanie rukopisu — blaho; novín — budeš dobre pokračovať v živote; knihy — musíš sa ešte veľa učiť.

Diabol — upadneš do pokušenia.

Dlažba rovná — rovná životná dráha; hrboľatá — namahavý postup. Dobytok na pastvine — štastie; chudý — fažké dni; tlsty — pekná budúcnosť.

Vreckovka — nevôľa, hádky; hodvábna — si zamilovaný.

Meč — čest a sláva; zlomený — hanba.

Papier biely — tvoja nevina bude dokázana; farebný — dobrá správa; čierny — smutná správa.

Pohreb bohatý cudzí — dosiahneš bohatstvo; chudobný cudzí — chudoba a nedostatok; vlastný — dlhý život, zdravie, rodinne šťastie.

Ruža vädnúca — tvoja náklonnosť mizne; voňavá — prepasol si priležitosť; kyticá — skorá svadba.

Rybník — dostaneš peknú ženu; s labutami — skorá svadba.

Sova — nemoc blízkej osoby; húkajúca — bolestná smrť.

Tabak fajčiť — rozvaha ti prinesie štastie; žuvať máš ohavné zvyky; šňupat — predčasne zostareň.

Tkanie — bohatstvo, úžitok.

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krištofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galičanik, Jozef Grigľák, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapičák, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Lýdia Msálová, František Paciga, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmuje Oddział RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasové Zaklady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 389.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 3 VI 1986, podpisano do druku 15 VII 1986.

NIKDY NIE JE NESKORO... po dlhom uvažovaní sa iba nedávno rozhodli Brazílčania Valdomiro da Silva a Irasela Laserová uzavrieť manželstvo. K tomuto väznejmu kroku sa rozhodli po dlhorečnej známosti. Tak sa napokon obaja ocitli v zozname mladoženáčov, na čom by na prvý pohľad nebolo vari nič divné. Pri svadobnom obrade však ženich predložil rodny list vystavaný v roku 1867. Čiže mal 119 rokov. Nevesta bola iba o 44 rokov mladšia. Napriek tomu sú obaja presvedčení, že na manželstvo mali ešte dosť času a že dosiaľ naň nie sú dostatočne pripraveni.

V NOVOSPASKOJE na Smolensku, v dome (rekonštruovanom po druhej svetovej vojne), kde sa v roku 1804 narodil Michail Glinka, otvorili múzeum. Už pred 100 rokmi z príspevkov spoločnosti vybudovali v Smolensku pamätník tomu, ktorý pre ruskú hudbu znamená točko, kol-

ko Puškin pre literatúru. Na podstavci umiestnili slová: Glinkovi — Rusko. Tvorca ruskej národnej školy v hudbe sa cítil hlboko zviazaný so svojím rodiskom. Práve tu v Novospasku zložil veľa chorálnych útvarov, zobrazujuúcich život ľudu pre operu Ivan Suzanin, rad piesní, bálad a romanci. V týchto skladbách je aj krásna lesnej krajiny, aj nedozené polia, aj pokojný šum rieky. Sú tu prvky ruskej ľudovej hudby, scény zo života, obývajúce a dejiny jeho národa.

Deň otvorenia múzea Michaila Glinku sa pre mnohých ľudí, ktorí vo veľkom počte navštívili skladateľov domov, stal veľkou udalosťou.

Na snímkach: miniatúra z roku 1817 — Michail Glinka s matkou a sestrou, ako aj skladateľov dom.

SKROMNÁ HVÉZDA. Meryl Streepové se říká „nejskromnejší hvězda Hollywoodu“. Meryl není krasavice, oblieká sa jednoduše a na ulici si ji nikdo nevšimne. Žije se svým manželem, sochařem Donem Gummerem; má dve deti a nikdy nemívá románky. Práve očekává tretí dítě. A zároveň je dnes nejvyšše placenou a nejuznávanější americkou herečkou. Dostala už dva Oscary za nejlepší ženskou roli. Letos Oscara nedostala, ačkoliv získala čestnou nominaci. Zahrála ve fil-

mu Sydneye Pollacka „Out of Africa“. Jejimi partnermi sú vynikajúci herci Robert Redford a Klaus Maria Brandauer. Herečka na této roli velmi záleželo, ale není zklamána tím, že nedostala Oscara. Snad i proto, že zanedlouho bude rodiť a pravdepodobne na niejakou dobu z filmu odiede. „Nepatřím k tém ženám, ktere dovedou spojiť roli dobré matky s tvůrkou prací. Když musím utírat se stolu rozlitou polévkou, nedovedu myslit na filmovou roli...“ řekla upřímně novinářům.

Na snímku: Meryl Streepová.

ROGER VADIM, 58-letý francúzsky režisér napsal svůj životopis, který zanechal vyjde. Kniha se jmenuje „Bardotová, Deneuveová, Fondová“ a je věnována třem ženám, slavným herečkám, které byly Vadimovi blízké. Životopis prý obsahuje mnoho nediskrétních a intimních podrobností o jeho životě s jmenovanými hvězdami. Bardotové, kterou objevil jako herečku a označil se s ní jako s mladičkou dívkou, vytýká sklon k nevěrnosti. Podobně líčí přednosti Catherine Deneuveové jako milenky. Třetí významnou ženu v jeho životě byla vynikající americká herečka Jane Fondová. Jejich manželství netrvalo dlouho a jak tvrdí Vadim, od počátku byl jejich společný život, zejména intimní, neuspokojivý. Vadimova kniha bude mít jistě úspěch, zejména u čtenářů, kteří mají rádi pikantní podrobnosti ze života hvězd.

SÚ PODNIKY, ktoré angažujú silného veľkého muža aby diskrétny, ale rozhodne odstraňoval nežiadúcich či opitých hostí. Takýchto páнов obyčajne nazývajú „vyhazovači“. Zas „gorily“, to sú silní a zruční gentelmani, ktorí zverujú osobnú ochranu rôznych známych ľudí. Obé tiež zamestnania sú typicky mužské. Ale — s výnimkami. Naposledy elegantný nočný podnik Xe-

non v Londýne zamestnal ako „vyhazovačku“ 22-ročnú slečnu Libby Kraalovú. Slečna je majsterkou kung-fu a výborne si vie poradiť s nesprátnymi návštěvníkmi. „Nie vždy používam kung-fu — hovorí slečna Libby — často sa mi podarí vybaviť neprijemnú záležitosť vďaka osobnému kúzlu. Libby predtým pracovala ako „gorila“, čiže osobná strážkyňa takých hviezd ako: Diana Rossová, Tina Turnerová a Olivia Newton-Johnová. Tu poslednú zachránila pred šialencem, ktorý nožom zaútočil na speváčku. Na snímke: Libby Kraalová

stranil z lodi všechno, co by mohlo mit nepříznivý vliv na ctnost následníka trůnu. Nesmí se promítať pikantní filmy, námořníci nesmějí věset v kabincích fotografie svěcených děvčat. Posádka nebyla tímto omezením nadšena; nic divného, že přivítal královského kolegu neochotně.

Princ si ani později nezískal jejich přízeň. Námořníci často chodí na pivo do své oblíbené hospody. Princ chodí s nimi, ale když ho požádali, aby jim dal nalít pivo, odpověděl: „Proč zrovna já? Mám stejně jako vy 50 guldenů žoldu!“ Přitom má už následník trůnu vysokou apanáž — v přepočtu asi 200 tisíc dolarů ročně. Je zřejmě pravým potomkem oranžské dynastie, která byla vždycky proslulá svou šetrností. Na snímku: princ Willem-Alexander.

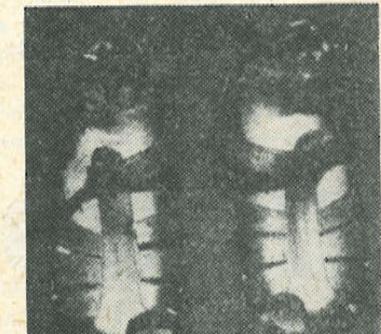

pravda, veľmi oneskorená, 17-ročná Patsy Kensitová pochádzajúca z londýnskeho predmetstia Hounslow skutočne pripmína slávnu BB a její rozmarné ústočká, dievčenské kúzlo a výbornú postavu.

Patsy vlasti ukončila školu, mala samé păsky, ale hoci je bystrá a inteligentná nechce pokračovať v učení a nemyslí na štúdia. Napokon bola ešte len malým štvorročným dieťaťom, keď po prvýkrát zahrala vo filme — a to v dobrom. Hrala vo Veľkom Gatsbyho po boku Mii Farrowovej a Roberta Redforde. Ako šesťročná bola partnerkou samotnej Liz Taylorovej. Boli to maličké úlohy a Patsy sa nestala „zázračným dieťaťom“. Potom chodila do školy. Keď jej brat Jamie založil s priateľmi rockový súbor, Patsy sa k nemu pripojila ako sólistka. Nemá výnimočný hlas, ale je hudobne nadaná. Chlapcom a Patsy sa podarilo, nahrať vlastnú platňu, ktorá nemala žiadnen úspech, ale mladučká sólistka upozornila na seba režiséra Juliena Temple a došlo úlohu v musicale, ktorá zanechala budú premietat v kinách. Začala o nej písat tlač, zbehli sa fotoreportéri, dokonca pricestovala z N. Yorku známa fotografka Annie Leibovitzová, ktorá fotografuje veľké hviezdy a urobila sériu snímkov Patsy pre ženský časopis Tatler. Na snímke: anglická Bardotka.

SENZACE Z LUBLANÉ. Ta strašná nehoda se udala pred třemi lety, v červenci 1983, o ženich. Dvouletý Dušan Valentič z jugoslávské vesničky Bice si hrál na poli, kde jeho otec kosiol obilí. Připletl se mu do cesty a žačí stroj mu uskal obě nohy nad kotníkem!

Na štěstí se už po dvou hodinách dítě ocitlo v univerzitní klinice v Lublaně. Operace trvala 9 hodin. Chlapci přišli obě nohy, pečlivě spojili cévy, nervy a šlachy. Podobné operace jsou už dost časté, rovněž v Polsku, ale ještě nikdy nikdo nereplantoval obě nohy, a to tak malému dítěti. O lublaňské operaci se psalo v celé Evropě.

Po necelých třech letech se o případu Dušana Valentiče mluví na kongresech chirurgů na celém světě jako o lékařské senzacii. Po dlouhé a bolestné rehabilitaci chlapec nejen chodí, ale běhá, hraje kopanou a jezdí na lyžích. Poškozené nervy srostly přes obavy lékařů. Na snímcích: Dušanovy uříznuté nožky a on sám, už docela zdravý.